



**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ PROGRAMI**

**LİSE ÖĞRENCİLERİNDE SÜREKLİ KAYGI,
KİŞİLERARASI BAĞIMLILIK EĞİLİMİ VE
ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARININ RİSK ALMA
DAVRANIŞLARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EMİNE EDA KILIÇKAYA

İSTANBUL, 2021



**FATİH SULTAN MEHMET VAKIF ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ PROGRAMI**

**LİSE ÖĞRENCİLERİNDE SÜREKLİ KAYGI,
KİŞİLERARASI BAĞIMLILIK EĞİLİMİ VE
ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARININ RİSK ALMA
DAVRANIŞLARI ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**EMİNE EDA KILIÇKAYA
(190131022)**

**Danışman
(Doç. Dr. Gaye SALTUKOĞLU)**

İSTANBUL, 2021

30/ 06/2021

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Psikoloji Anabilim Dalı'nda 190131022 numaralı Emine Eda KILIÇKAYA'nın hazırladığı "Lise Öğrencilerinde Sürekli Kaygı, Kişilerarası Bağımlılık Eğilimi Çocukluk Çağı Travmalarının Risk Alma Davranışları Üzerindeki Etkinin incelenmesi" konulu Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans tezi ile ilgili Tez Savunma Sınavı, 30/06/2021 Çarşamba günü saat 11:00 'da yapılmış, sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE karar verilmiştir.

Düzeltilme verilmesi halinde:

Adı geçen öğrencinin Tez Savunma Sınavı .../.../20... tarihinde, saat ...:.... da yapılacaktır.

Tez Adı Değişikliği Yapılması Halinde: Tez adının "Lise Öğrencilerinde Sürekli Kaygı, Kişilerarası Bağımlılık Eğilimi Çocukluk Çağı Travmalarının Risk Alma Davranışları Üzerindeki Etkisinin incelenmesi" şeklinde değiştirilmesi uygundur.

Jüri Üyesi	Tarih	İmza
(Danışman) Doç. Dr. Gaye SALTUKOĞLU	30/06/2021	KABUL
Prof. Dr. İbrahim BALCIOĞLU	30/06/2021	KABUL
Prof. Dr. Ayşe Pınar VURAL	30/06/2021	KABUL
(İkinci Danışman) *	.../ .../20...	
*	.../ .../20...	

*2. Danışman varsa doldurulacak

BEYAN/ ETİK BİLDİRİM

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bağlı olduğum üniversite veya bir başka üniversitedeki başka bir çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

Emine Eda KILIÇKAYA

İmza

TEŐEKKÖR

Yüksek lisans eğitimin ve tez sürecim boyunca engin bilgi ve deneyimi ile bana yol gösteren, ilgisini ve desteğini esirgemeyen, süreç boyunca sabır ve hoşgörü ile dönüt ve yönlendirmeler yapan sevgili danışman hocam Doç. Dr. Gaye SALTUKOĞLU' na, istatistiksel analizler konusunda değerli görüş ve önerileriyle tezime katkı sunan, süreç boyunca yardım ve desteğini sürekli olarak hissettiğim kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Melek ASTAR'a teşekkür ederim.

Umutsuzluğa düştüğüm anlarda beni motive eden, maddi manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen, hayatımın her anında sevgi ve desteklerini hissettiğim, süreç boyunca stresli ve gergin olduğum zamanlarda sabır gösteren annem, babam ve kardeşlerime, kaygılı hissettiğim her an yanımda olan, zorluklarla baş etme noktasında sürekli desteklerini yanımda hissettiğim, sevgili arkadaşlarım Kübra CERAN ve Merve Nur DEMİR' e teşekkür ederim.

Son olarak lisans ve yüksek lisans hayatım boyunca bilgi ve deneyiminden faydalandığım, bu günlere gelmemde önemli katkıları olan, beni etik ilkelerle yetiştiren, klinik psikolog olmama katkı sağlayan bütün hocalarıma teşekkürü borç bilirim.

Emine Eda KILIÇKAYA
İmza

LİSE ÖĞRENCİLERİNDE SÜREKLİ KAYGI, KİŞİLER ARASI BAĞIMLILIK EĞİLİMİ VE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARININ RİSK ALMA DAVRANIŞLARI ÜZERİNDEKİ ETKİNİN İNCELENMESİ

Emine Eda Kılıçkaya

ÖZET

Bu çalışmanın amacı lise öğrencilerinde sürekli kaygı, kişiler arası bağımlılık eğilimi ve çocukluk çağı travmalarının risk alma davranışları üzerindeki etkinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda 260 kadın, 176 erkek olmak üzere toplam 436 lise öğrencisinden veri toplanmıştır. Araştırmada katılımcıların kişisel bilgilerini elde etmek amacıyla kişisel bilgi formu, Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği, Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalar Ölçeği ve Riskli Davranışlar Ölçeği kullanılmıştır. Riskli davranışların yordayıcılarının belirlenmesi amacıyla Çoklu Doğrusal Regresyon modelleri tahmin edilmiştir. Yordayıcıların cinsiyet, sınıf, ekonomik durum, aile çeşidi, bakım veren kişi, anne ve baba eğitim durumu özelliklerine göre farklılaşması da incelenmiştir. Analiz sonuçlarında Sürekli Kaygının Riskli Davranışların İntihar Eğilimi alt boyutunu pozitif yönde yordadığı görülmüştür. Kişiler Arası Bağımlılık Eğiliminin Riskli Davranışların Sigara Kullanımı, Beslenme Alışkanlıkları ve Antisosyal Davranış alt boyutlarını pozitif yönde yordadığı, Çocukluk Çağı Travmalarının ise Riskli Davranışların Alkol Kullanımı alt boyutunu pozitif yönde yordadığı görülmüştür. Elde edilen bulgular literatür bilgileri çerçevesinde yorumlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Riskli davranışlar, risk alma davranışı, sürekli kaygı, kişiler arası bağımlılık eğilimi, çocukluk çağı ruhsal travmaları

INVESTIGATION THE EFFECT OF THE CONTINUOUS ANXIETY, INTERPERSONAL ADDICTION TENDENCY AND CHILDHOOD TRAUMAS ON RISK-TAKING BEHAVIORS IN HIGH SCHOOL STUDENTS

Emine Eda Kılıçkaya

ABSTRACT

The purpose of this study is; to examine the effects of trait anxiety, interpersonal dependency tendency, and childhood traumas on risky behaviors in high school students. The data has been collected from a total of 436 high school students, 260 females and 176 males for this purpose of the study. In order to obtain personal information from participants, personal information form, State-Trait Anxiety Inventory, Interpersonal Dependency Inventory, Childhood Trauma Questionnaire, and Risk Behaviours Scale. Multiple Linear Regression models are created in order to determine the predictors of risky behaviors. The differentiation of the predictors according to gender, level of education, economic status, family type, caregiver, educational status of the mother and father has been also examined. Analysis results show that Trait Anxiety has been detected to be a positive predictor of the Suicidal Tendency sub-dimension of Risky Behaviors. It has been detected the Interpersonal Dependency Tendency is a positive predictor of Smoking, Eating Habits and Antisocial Behavior sub-dimensions of Risky Behaviors, as well Childhood Trauma is a positive predictor of Alcohol Use sub-dimension of Risky Behaviors. The findings determined and have been interpreted within the scope of literature information.

Keywords: Risky behaviors, risk-taking behavior, trait anxiety, interpersonal dependency tendency, childhood psychic traumas

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
1.GENEL BİLGİLER.....	3
1.1.KAYGI	3
1.1.1. Kaygıyı Açıklamaya Yönelik Kuramlar	5
1.1.1.1. Psikanalitik Temelli Yaklaşımlar	5
1.1.1.2. Davranışçı Temelli Yaklaşımlar	5
1.1.1.3. Biyolojik Temelli Yaklaşımlar.....	6
1.1.1.4. Bilişsel Temelli Yaklaşımlar.....	7
1.1.2. Kaygının Etkileri.....	8
1.1.3. Kaygının Yaygınlığı	8
1.1.4. Kaygının Sınıflandırılması	9
1.1.4.1. DSM V’te Kaygının Sınıflandırılması	9
1.1.4.2. Durumluk Kaygı	9
1.1.4.3. Sürekli Kaygı	10
1.1.5. Sürekli Kaygı İle İlgili Yapılan Çalışmalar	11
1.2.KİŞİLER ARASI BAĞIMLILIK	15
1.2.1. Kişiler Arası Bağımlılığı Açıklamaya Yönelik Kuramlar.....	16
1.2.2. Kişiler Arası Bağımlılığın Etkileri.....	19
1.2.3. Kişiler Arası Bağımlılığın Yaygınlığı	22
1.2.4. Kişiler Arası Bağımlılık İle İlgili Yapılan Çalışmalar.....	23
1.3.ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI	25
1.3.1. Çocukluk Çağı Travmalarının Etkileri	26
1.3.2. Çocukluk Çağı Travmalarının Yaygınlığı.....	29
1.3.3. Çocukluk Çağı Travmalarının Risk Faktörleri	30

1.3.3.1. Kişisel Risk Faktörleri	30
1.3.3.2. Ailesel Risk Faktörleri	41
1.3.3.3. Çevresel Risk Faktörleri.....	31
1.3.3.4. Toplumsal Risk Faktörleri.....	31
1.3.4. Çocukluk Çağı Travmalarının Türleri	41
1.3.4.1. Fiziksel İstismar	41
1.3.4.2. Duygusal İstismar	33
1.3.4.3. Cinsel İstismar.....	34
1.3.4.4. İhmal	37
1.3.5. Çocukluk Çağı Travmaları İle İlgili Yapılan Araştırmalar	38
1.4. RİSK ALMA DAVRANIŞI	43
1.4.1. Risk Alma Davranışını Açıklayan Kuramlar.....	44
1.4.1.1. Biyolojik Temelli Yaklaşımlar.....	44
1.4.1.2. Bilişsel Temelli Yaklaşımlar.....	45
1.4.1.3. Öğrenme Temelli Yaklaşımlar.....	46
1.4.1.4. Bağlanma temelli yaklaşımlar.....	47
1.4.1.5. Psikososyal Temelli Yaklaşımlar.....	48
1.4.1.6. Sinirbilim Temelli Yaklaşımlar.....	53
1.4.2. Riskli Davranışın İşlevleri.....	54
1.4.3. Risk Alma Davranışlarının Yaygınlığı.....	56
1.4.4. Risk Alma Davranışlarının Risk Faktörleri.....	58
1.4.5. Riskli Davranışların Türleri	60
1.4.5.1. Antisosyal Davranışlar	60
1.4.5.2. Sigara Kullanımı	62
1.4.5.3. Alkol Kullanımı	63
1.4.5.4. Okul Terki	64
1.4.5.5. Beslenme Alışkanlıkları	65
1.4.5.6. İntihar Eğilimi	67
İKİNCİ BÖLÜM	69
2.YÖNTEM.....	69
2.1. KATILIMCILAR	69

2.2.VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	69
2.2.1.Kişisel Bilgi Formu	69
2.2.2.Durumluk Sürekli Kaygı Ölçeği.....	69
2.2.3.Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği (KBÖ)	70
2.2.4.Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalar Ölçeği (ÇÇTÖ).....	70
2.2.5.Riskli Davranışlar Ölçeği (RDÖ)	71
2.3. UYGULAMA.....	71
2.4. VERİ ANALİZİ	71
2.5. SONUÇLAR	72
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	133
3.TARTIŞMA	133
SONUÇ.....	133
KAYNAKÇA	140
EKLER.....	160

SEMBOLLER

n	: Örneklem
k	: Madde sayısı
S	: Standart sapma
$\bar{x}$	: Aritmetik ortalama
B	: Regresyon katsayısı
t	: Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t istatistiği
R²	: Belirlilik katsayısı
p	: Anlamlılık katsayısı

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Korku ve kaygının belirti kümeleri	16
Şekil 2: Kişiler arası bağımlılığın bilişsel/etkileşimci modeli.....	32
Şekil 3: Çocukluk çağı travmalarının risk faktörleri modeli	43
Şekil 4: Bandura'nın karşılıklı belirleyicilik ilkesi	59
Şekil 5: Problem Davranış Kuramı'nın Kavramsal Yapısı	63
Şekil 6: Antisosyal davranışın gelişimsel süreci	74

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından Dağılımı.....	87
Tablo 2. Araştırmada Kullanılan Ölçekler Ve Alt Boyutlarının İç Tutarlık Katsayılarının İncelenmesi.....	89
Tablo 3. Araştırmada Kullanılan Ölçekler ve Alt Boyutlarının Toplam Puanlarına İlişkin Betimleyici İstatistikler.....	89
Tablo 4. Ölçekler ve Alt Boyutları Toplam Puanları Arasındaki Korelasyon Katsayıları.....	91
Tablo 5. Riskli Davranışlar Ölçeği Alt Boyutlarının Tüm Örneklem için Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalar Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....	94
Tablo 6. Riskli Davranışlar Ölçeği Alt Boyutlarının Cinsiyet Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalar Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....	97
Tablo 7. Antisosyal Davranış Puanının Sınıf Düzeyi Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....	102
Tablo 8. Alkol Kullanımı Puanının Sınıf Düzeyi Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....	104
Tablo 9. Sigara Kullanımı Puanının Sınıf Düzeyi Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....	106
Tablo 10. Beslenme Alışkanlıkları Puanının Sınıf Düzeyi Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....	108
Tablo 11. İntihar Eğilimi Puanının Sınıf Düzeyi Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....	109
Tablo 12. Okul Terki Puanının Sınıf Düzeyi Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....	111
Tablo 13. Antisosyal Davranış Puanının Ekonomik Durum Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık ÖlçeğiAlt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....	112

Tablo 14. Alkol Kullanımı Puanının Ekonomik Durum Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....	114
Tablo 15. Sigara Kullanımı Puanının Ekonomik Durum Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....	115
Tablo 16. Beslenme Alışkanlıkları Puanının Ekonomik Durum Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık ÖlçeğiAlt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....	116
Tablo 17. İntihar Eğilimi Puanının Ekonomik Durum Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....	117
Tablo 18. Okul Terki Puanının Ekonomik Durum Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....	119
Tablo 19. Riskli Davranışlar Ölçeği Alt Boyutlarının Aile Çeşidi Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları Ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....	120
Tablo 20. Riskli Davranışlar Ölçeği Bakım Veren Kişi Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları Ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....	126
Tablo 21. Antisosyal davranış puanının Anne Eğitim Durumu Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık ÖlçeğiAlt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....	131
Tablo 22. Alkol Kullanımı puanının Anne Eğitim Durumu Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık ÖlçeğiAlt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....	132
Tablo 23. Sigara Kullanımı puanının Anne Eğitim Durumu Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık ÖlçeğiAlt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....	133
Tablo 24. Beslenme Alışkanlıkları puanının Anne Eğitim Durumu Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....	135

Tablo 25. İntihar Eğilimi puanının Anne Eğitim Durumu Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....	135
Tablo 26. Okul Terki puanının Anne Eğitim Durumu Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....	137
Tablo 27. Antisosyal Davranış puanının Baba Eğitim Durumu Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık ÖlçeğiAlt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....	138
Tablo 28. Alkol Kullanımı puanının Baba Eğitim Durumu Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....	140
Tablo 29. Sigara Kullanımı puanının Baba Eğitim Durumu Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....	141
Tablo 30. Beslenme Alışkanlıkları puanının Baba Eğitim Durumu Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....	142
Tablo 31. İntihar Eğilimi puanının Baba Eğitim Durumu Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık ÖlçeğiAlt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....	144
Tablo 32. Okul Terki puanının Baba Eğitim Durumu Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık ÖlçeğiAlt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları.....	145

KISALTMALAR

SKÖ	Sürekli Kaygı Ölçeği
KBÖ	Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği
ÇÇTÖ	Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalar Ölçeği
RDÖ	Riskli Davranış Ölçeği



GİRİŞ

Çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemi olarak bilinen ergenlik döneminde birey bedensel, bilişsel ve sosyal açıdan birçok değişim yaşamaktadır. Birey bu dönemde hem yaşadığı değişikliklere uyum sağlamaya hem de kimlik geliştirmeye çalışmaktadır. Bireyin kimlik geliştirme sürecindeyken akranlarından farklılaşmayı, onlar tarafından kabul görmeyi veya dikkat çekmeyi, özerklik kazanmayı, farklı hisler keşfetmeyi amaçlayarak birtakım riskli davranışlarda bulundukları gözlenmektedir (Bonino, Cattelino ve Ciairano, 2005; Bettencourt, 2017; Güven ve Güçray, 2009).

Bireyin şu anki yaşamında veya yaşamının ilerleyen dönemlerinde problem yaratabilecek uyumsuz, kural dışı ve zarar verici davranışlar riskli davranış olarak nitelendirilmektedir (Gündoğdu, Karakuş ve Korkmaz, 2005; Uçan ve Esen, 2015; Uludağlı ve Sayıl 2009). Bu davranışlar birçok olumsuz sonuç meydana getirmekte ve bireyin tüm gelişim alanlarını olumsuz yönde etkilemektedir.

Riskli davranışların ve meydana gelen olumsuz sonuçların önüne geçebilmek için riskli davranışların ortaya çıkma nedenlerinin anlaşılması gerekmektedir. Kişiler arası bağımlılık eğiliminin, sürekli kaygının ve çocukluk çağı travmalarının riskli davranışlar üzerinde etkisi olduğu düşünülmektedir. Uzun süreli endişe ve uyarılmışlık hali sürekli kaygı olarak bilinmektedir ve sürekli kaygının riskli davranışlar için bir yordayıcı olduğu bilinmektedir (Dost ve Keklik, 2014). Kişiler arası bağımlılık eğilimi kavramı bireylerin sürekli olarak başkalarına yakın olma isteği ve ilişki kurma ihtiyacı içerisinde olmayı ifade etmektedir (Hirschfeld ve diğerleri, 1977; Pincus and Gurtman, 1995). Kişiler arası bağımlılık eğilimi bir kişilik yapısı olarak bilinmektedir. Bu eğilime sahip olan bireyler bağımlı oldukları kişi ile bağlarını güçlendirmek, terk edilmeyi önlemek veya bağımlılık eğiliminin meydana getirdiği kaygı ile başa çıkmak için riskli davranışlar sergiledikleri bilinmektedir. Çocukluk çağı travmaları ise 18 yaşından önce maruz kalınan fiziksel,

cinsel, duygusal istismar ya da ihmal olarak ifade edilmekte, çocukluk çağı travmalarının riskli davranışları yordadığı bilinmektedir.

Riskli davranışların en yoğun görüldüğü dönemin ergenlik dönemi olarak bilinmesi sebebiyle araştırmanın örneklemini ortaöğretim düzeyindeki öğrenciler olarak belirlenmiştir (Gençtarım-Kuru, 2010). Lise öğrencilerinin riskli davranışları üzerinde sürekli kaygı, kişiler arası bağımlılık eğilimi ve çocukluk çağı travmalarının etkili olduğu düşünülmektedir. Bunu sınamak için yapılan bu çalışmada sürekli kaygı, kişiler arası bağımlılık eğilimi ve çocukluk çağı travmalarının risk alma davranışları üzerindeki etkisi incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GENEL BİLGİLER

1.1.KAYGI

Öngörülemeyen bir tehdide yanıt olarak ortaya çıkan, uzun süreli endişe ve uyarılmışlık hali kaygı olarak tanımlanmaktadır. Kaygı fizyolojik belirtiler, duyuşsal ve bilişsel değişimler, öznel duygular meydana getirmektedir (Özusta, 1995; Robinson, Vytal, Cornwell ve Grillon, 2013).

Kaygı içten veya dıştan gelen tehlikeler kontrol altına alınamadığında ortaya çıkan, yaklaşan olumsuz olaylara ve olası geleceğe yönelik bir ruh hali olarak ifade edilmektedir (Craske ve diğerleri, 2011; Geçtan, 1993).

Psikolojik sağlık üzerinde önemli bir etkiye sahip olan kaygının, olumsuz toplumsal olaylar sonrası artış gösterdiği bilinmektedir. Ancak kaygı ile başa çıkmaya çalışan kişilerin büyük çoğunluğunda, kaygının günlük yaşam baskıları ve stresleri gibi bireysel kaynaklardan beslendiği görülmüştür (Clark ve Beck, 2010).

Freud kaygıyı fizyolojik uyarılmanın eşlik ettiği, endişe ve gerginlik içeren duygusal durum olarak tanımlamıştır. “Temel fenomen ve nevrozun temel sorunu” olarak nitelendirdiği kaygı, bireyin tehdit edici bir durumla başa çıkmasını sağlayan, motive edici davranışlar meydana getirmektedir. Psikiyatrik bozuklukların çoğuna yoğun kaygının eşlik ettiğini belirtmiştir. Kişilik teorisinde, psikanalitik ve somatik bozuklukların etiolojisinde kaygının kritik bir yer tuttuğunu düşünen Freud, kaygının deneysel, fizyolojik ve davranışsal bileşenleri olduğunu öne sürmüştür. (Spielberger, 1983; Spielberger, 2010).

Kaygı, Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisindeki güvenlik ihtiyacının karşılanmamasına neden olmaktadır. Birey kaygılı olduğunda sürekli olarak endişe ve uyarılma hissetmektedir. Savaş veya kaç tepkileriyle organizmada tehdit ve

tehlike algısı aktif hale gelmekte, tetikte olma hali ortaya çıkmaktadır. Güvenlik ihtiyacının karşılanmaması durumunda da bireyin bir üst basamaklardaki ihtiyaçlarını karşılayıp, kendini gerçekleştirmeye doğru yol alması zorlaşmaktadır (Freeman ve DiTomasso, 2010).

Kaygının oluşumu % 60 oranında çevresel faktörlerle, %40 oranında kalıtsal faktörlerle açıklanmaktadır. Kaygının çevresel faktörlerden daha fazla etkilenmesi, çevresel risk faktörlerini de beraberinde getirmektedir. Travmatik yaşantı ve diğer etkileyici yaşam olayları, ebeveyn tutumu, bağlanma stili ve sosyal öğrenmeler kaygının oluşumu için risk faktörleri olarak bilinmektedir. Travmatik yaşam deneyimi, aşırı koruyucu veya kontrolcü ebeveyn tutumu ve güvensiz bağlanma dünyanın tehlikeli bir yer olduğu ve bu tehlikeler ile başa çıkılamayacağı inancı geliştirmekte, kaygı için zemin oluşturmaktadır. Çocuğun mizacı ile ebeveyn tutumunun etkileşimi dikkate alınması gereken faktörlerdendir. Son olarak kaygının öğrenme yoluyla ortaya çıktığına atıf yapan sosyal öğrenme, açıkça gösterilen veya açık olmayan davranışlar yoluyla kaygının öğrenildiğine dikkat çekmektedir (Freeman ve Freeman, 2012)

Nefes darlığı, mide ağrısı, terleme, ishal ya da kabızlık, nefes alıp vermede düzensizlik, aşırı tepkide bulunma, kesik nefes alma, titreme, gerginlik, el ve ayak parmaklarının soğukluğu, kalp çarpıntısı, sürekli yorgunluk, aniden sinirlenme, sürekli baş ağrısı, bel ağrısı, boyun kaslarının gergin olması, irritabl bağırsak sendromu, baş dönmesi kaygının temel fiziksel belirtileri olarak bilinmektedir. (Clark ve Beck, 2010; Cüceloğlu, 2015).

	Korku	Kaygı
Fiziksel tepkiler	Sempatik uyarılma	Kas gerginliği
Bilişsel tepkiler	Yakın tehdit düşünceleri	Gelecekteki tehdit düşünceleri
Davranışsal tepkiler	Kaçma	Kaçınma

Şekil 1. Korku ve kaygının belirti kümeleri (Craske ve diğerleri, 2011)

Kaygı organizmanın korku ile tetiklendiğinde ortaya çıkan bir duygudurumdur. Korku ile kaygı birbirini etkilemekte, birbirine eşlik etmektedir. (Clark ve Beck, 2010). Birbirlerine eşlik ettikleri bilinen bu iki duyguyu, ayırt etmek için yapılan sınıflamalarda kaygı korkudan, bilişsel tepki olarak gelecekteki tehdit

vurgusu, fiziksel tepki olarak kas gerginliği ve davranışsal olarak kaçınma meydana getirmesi ile ayrılmaktadır. Korku ilkel bir alarm olarak ortaya çıkmaktadır ve mevcut tehlikeye yanıt olarak güçlü bir uyarılma meydana getirmektedir. Uyarılma sayesinde eyleme geçmeyi sağlamaktadır. Kaygı ise kontrol edilemezlik ve öngörülemezlik algısı ile öne çıkmaktadır. Algıyı ve dikkati potansiyel olarak tehlikeli olaylara vermektedir. Korkunun temel bir yapı olduğu, kaygının ise korkuya göre daha öznel bir tepki olarak ortaya çıktığı bilinmektedir. Kaygı geleceğe yönelik olması, fiziksel ve davranışsal tepkilerinin farklı olması sebebiyle korkudan önemli ölçüde ayrılmaktadır (Craske ve diğerleri, 2011).

1.1.1. Kaygıyı Açıklamaya Yönelik Kuramlar

1.1.1.1. Psikanalitik Temelli Yaklaşımlar

Kaygı psikodinamik yaklaşımda anksiyete olarak yer almakta ve Freud' a göre anksiyete yaşamın merkezinde yer almaktadır. Anksiyete diğer yaşam olaylarına göre daha az acı veren bir yaşam olayı olarak görülmekte ancak psikolojik savunmaların başarısızlığına işaret etmektedir. Freud'un "endişeli beklenti" olarak nitelendirdiği anksiyetenin genel belirtileri nefes almada güçlük, göğüste ağrı, terleme, baş dönmesi, titreme gibi panik ataklardır. Nevrotik anksiyete ve gerçek anksiyete olarak anksiyeteyi sınıflandıran Freud, gerçekçi anksiyetenin dış çevreden kaynaklandığını ve bireye yardımcı olduğunu ancak nevrotik anksiyetenin gerçek bir neden olmadan ortaya çıktığını ve yaşamı zorlaştırdığını belirtmektedir. Freud anksiyetenin kaynağının id olduğunu düşünmektedir. Bilinçdışının derinliklerindeki arzuyu yönetme ve arzuyu kontrol etme gücünün başarısız olmasıyla anksiyetenin meydana geldiğini öne sürmektedir. Ego yönetme ve kontrol görevinde başarısız olduğunda, arzular bastırılmaktadır, böylece ortaya "nevrotik" olarak nitelendirilen anksiyete çıkmaktadır. Psikodinamik yaklaşımda anksiyeteyi besleyen bir başka kaynağın ise doğum travması olduğu öne sürülmüştür. Bireyin ilerde yaşadığı her türlü olumsuz yaşam olayının bu ilk tehlike anına benzetilmesiyle anksiyetenin ortaya çıktığı belirtilmektedir (Clark ve Beck, 2010; Freeman ve Freeman, 2012).

1.1.1.2. Davranışçı Temelli Yaklaşımlar

Deneyisel psikologlar korku tepkilerinin ilişkisel bir öğrenme süreciyle ortaya çıktığını öne sürerek, korku ve kaygıyı öğrenme temelli yaklaşımlarla açıklamışlardır. Kaygının oluşumunu açıklayan öğrenme temelli yaklaşımlardan klasik koşullanma, nötr bir uyarıcının caydırıcı bir deneyimle ilişkilendirilmesine vurgu yapmaktadır. Nötr olan uyarıcı ile tekrar karşılaşıldığında bu uyarıcı organizmayı etkileyen koşullu bir uyarıcı haline gelmekte, korku ve kaygı gibi koşullu tepkiler ortaya çıkmaktadır. Küçükken dışıde kötü bir deneyim yaşayan çocuğun yaşamının ilerleyen yıllarında dışıye gitmekten kaçınması, kaygı ve korkunun klasik koşullanma yoluyla öğrenildiğine örnektir. Davranışçı yaklaşımlar için çeşitli iyileştirmeler önerilmiş olsa bile korku ve kaygının gelişimini ve kalıcılığını açıklayamamaktadır. Korku uyarıcı ile endişeli yanıt arasında bilişsel süreçlerin olduğu ve bu süreçlere özellikle kaygı tepkilerini açıklama noktasında ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir (Clark ve Beck, 2010).

1.1.1.3. Biyolojik Temelli Yaklaşımlar

Kaygı sempatik ve parasempatik sinir sistemlerinin aktivasyonu ile ortaya çıkmaktadır ve kaygı belirtilerinin çoğu fizyolojik olarak gözlenmektedir. Vücutta periferik kan damarlarının daralması, iskelet kaslarının kuvvetinde artış, kalp atışlarının hızlanması ve kalbin kasılması, oksijen artışı için akciğerlerin genişlemesi, sindirim aktivesinin azalması gibi değişimler meydana gelmektedir. Bu belirtiler hayati derecede önem taşıyan bir tehlike ile karşı karşıya kalındığı algısıyla, sempatik sinir sistemi aktivasyonlarının sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu değişimler esnasında bireyin hissettiği fizyolojik tepkiler ise titreme, kalp çarpıntısı, ağız kuruluğu, nefes darlığı, göğüs ağrısı ve kas gerginliği gibi algılanabilir belirtiler olmaktadır (Clark ve Beck, 2010).

Genetik araştırmalarına göre ailesinde kaygı bozukluğu tanısı almış kişilerin kaygı bozukluğu geliştirmeye yönelik genel bir kırılganlığa sahip oldukları ve kaygı belirtilerine sahip olma olasılıklarının yüksek olduğu belirtilmektedir. Genetik yatkınlıkla birlikte çevresel ve bilişsel faktörlerin etkileşimi belirli bir kaygı bozukluğuna zemin hazırlamaktadır. Çevresel, psikolojik ve sosyal faktörlerinin etkileşimli rolü dikkate alınmadan yalnızca bireyin aile öyküsünde kaygı bozukluğu

tanısı almış kişilerin olması, bireyin kaygı bozukluğu açısından savunmasız olduğu anlamına gelmemektedir (Arborelius ve Nemeroff, 2010;Clark ve Beck, 2010).

Son yıllarda korku ve kaygı ile ilgili yapılan nörofizyoloji temelli çalışmalarda, bu duyguların ortaya çıkmasında amigdalanın önemi vurgulanmıştır. Amigdalanın duygusal işleme ve bellek üzerinde merkezi rolü bulunmaktadır. Amigdala bellek ve duyguların regülasyonunu sağlaması sebebiyle duygusal açıdan önemi olan uyarıcıları değerlendirmekte, tehlikelerle ilgili sosyal sinyalleri alıp beyine iletmektedir (Clark ve Beck, 2010).

1.1.1.4. Bilişsel Temelli Yaklaşımlar

Bilişsel yaklaşım bireyin duygu ve düşüncelerinin, yaşadığı olayları değerlendirme şeklini etkilediğini ve bireyin yaşadığı deneyiminin şekillendiğini öne sürmektedir. Bireyin duygudurumu üzerinde olayların kendisinden çok, olaya ilişkin öznel değerlendirmesinin etkili olduğu belirtilmektedir (Freeman ve Freeman, 2012).

Bilişsel teori davranışı anlamak için, bireyin bilişsel süreçlerin değişimini anlamının zorunlu olduğunu vurgulamaktadır. Bilişsel sisteminin hayati bir rolü, fizyolojik, motivasyonel, duygusal ve davranışsal sistemi harekete geçirmesidir. Bilişsel sistem aslında bireyin günlük hayatta farkında olmadığı, dikkatini çekmeyen, sorgulamadan kabul ettiği hızlı ve istemsiz düşüncelere dikkat çekmektedir. Bu düşünceler tekrarlanmakta, meydan okumadan kabul edilmektedir. Otomatik düşünceler olarak nitelendirilen bu düşünceler bireyin temeldeki inançlarını temsil etmektedir ve şema adı verilen daha derin bilişsel yapılardan türetilmektedir. Bilişsel teori bireyin otomatik düşüncelerini, otomatik düşüncelerinden gözlenen bilişsel çarpıtmaları (seçici soyutlama, keyfi çıkarsama, ikili düşünme gibi), tehdit ve tehlike şemalarını ortaya koyarak altta yatan temel inançları ortaya çıkarmaktadır. Tehdit ve tehlike durumlarında aktif hale gelen şemalar nedeniyle, kaygılı bireyler karşılaştıkları olayın tehditle olan ilişkisini akılcı ve gerçekçi bir biçimde değerlendirememektedir. Bu bağlamda bilişsel modele göre bir bireyin kaygıya sahip olmasının 5 sebebi bulunmaktadır. Bu 5 olası faktör genetik hastalık, fiziksel hastalık, psikolojik travma geçmişi, başa çıkma mekanizmalarının olmaması ve işlevsiz düşünceler, inançlar, varsayımlar olarak belirtilmektedir(Freeman ve DiTomasso, 2010).

1.1.2. Kaygının Etkileri

Sürekli kaygı yüksek düzeyde kaygıya işaret etmektedir. Sürekli kaygıya sahip olan bireylerin, birçok farklı fizyolojik ve davranışsal ölçütte normalden daha fazla değişkenlik gösterdikleri belirlenmiştir (Spielberg, 1966).

Günlük hayatın akışı içerisinde diğer insanlar için daha az duygusal uyarılma, gerginlik ve sıkıntı yaratacak olaylar, sürekli kaygıya sahip olan bireyler tarafından oldukça endişe verici olmaktadır. Tıpkı bir yangın tatbikatı gibi sürekli organizmayı hazır durumda tutmaya eğilimli oldukları bilinmektedir. Tıpkı bir yangın tatbikatı gibi sürekli organizmayı hazır durumda tutmaya eğilimli oldukları belirtilmektedir. Ortaya çıkan bu yanlış alarmlar sebebiyle düşük performans, kişisel, sosyal, akademik işlevsellikle azalma gibi hayatın birçok alanında olumsuz sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Sürekli kaygı, kaygı bozukluklarının da temelini oluşturmaktadır. (Freeman ve DiTomasso, 2010; Huberty, 2012).

Sürekli kaygının meydana getirdiği kaygı bozuklukları ile depresyon arasında yüksek oranda komorbidite belirlenmiştir. Kaygı bozukluğu ve depresyonun eş tanıları hakkında yapılan çalışmalara göre, kaygı bozukluğu tanısı almış olanların %55'inde depresyon, depresyon tanısı almış kişilerin %55'inde kaygı bozukluğu tanısı olduğu belirtilmektedir. Epidemiyolojik çalışmalara göre, major depresyon tanısı alan kişilerin majör depresyon tanısı almamış kişilere göre kaygı bozukluğuna sahip olma olasılıkları 9 ila 19 kat aralığında değişkenlik göstermektedir. Kaygı bozukluklarının (özellikle fobi hariç) alkol veya uyuşturucu bağımlılığını 2 kat artırdığı belirtilmektedir. Alkol kötüye kullanımının kaygıdan sonra geliştiği ve kaygının kalıcılığında rol oynadığı bilinmektedir. Kaygının travma sonrası stres bozukluğu gelişiminde de etkisi olduğu görülmektedir (Clark ve Beck, 2010).

1.1.3. Kaygının Yaygınlığı

Kaygının normal popülasyonda yaygınlığının %10-%30 arasında değiştiği bilinmektedir (Sakin Ozen, Ercan, Irgil ve Sigirli, 2009). Kaygı bozuklukları ise psikiyatrik rahatsızlıkların en yaygın türü olarak bilinmektedir. Kaygı bozukluklarının en az bir tanesi için %25-30 oranında, yüksek oranda yaşam boyu

yaygınlık tespit edilmiştir. Kaygı bozukluğu yaşayan tüm bireylerin %24,9'unun yaşam boyu kaygı ile mücadele ettiği görülmektedir. En sık görülen kaygı bozukluklarının ise özgül fobi, yaygın kaygı bozukluğu ve ayrılık kaygısı olduğu bilinmektedir. Çocuk ve ergenlerde ise %6 ila %17 oranında yaygınlık oranı bulunmakta hem çocuk ve ergenlerde hem yetişkinlerde, kadınların erkeklere göre daha fazla kaygı bozukluğu tanısı aldığı görülmektedir (Clark ve Beck, 2010).

1.1.4. Kaygının Sınıflandırılması

1.1.4.1. DSM V'te Kaygının Sınıflandırılması

Kaygı bozuklukları, DSM-5'te bulunan tüm psikiyatrik bozukluklar arasında en sık rastlanan ruhsal bozukluklardır ve temel kaygı belirtileri gösteren bireylerin bir ya da birden fazla kaygı bozukluğu tanısı alma ihtimalleri bulunmaktadır. Birincil kaygı bozuklukları, panik bozukluk, agorafobi, özgül fobi, sosyal kaygı bozukluğu, yaygın kaygı bozukluğu, ayrılma kaygısı bozukluğu, başka bir sağlık durumuna bağlı kaygı bozukluğu, maddenin/ilacın yol açtığı kaygı bozukluğu, başka türlü adlandırılmayan kaygı bozukluğu (diğer tanımlanmış veya tanımlanmamış kaygı bozukluğu) olarak belirtilmektedir (Morrison, 2016).

1.1.4.2. Durumluk Kaygı

Durumluk kaygı, organizmanın geçici olarak bir durum veya olay karşısında hissettiği kaygı olarak tanımlanmaktadır. Durumluk kaygı, kinetik enerji gibi şu anda ve belli bir yoğunluk seviyesindeki süreci veya tepkiyi ifade etmektedir. Solunum hızının ve kan basıncının artması gibi fizyolojik değişimler durumluk kaygının en temel belirtilerindendir (Spielberg, 1966).

Durumluk kaygı sürekli kaygının tersine genellikle bir tetikleyici ile ortaya çıkmaktadır. Performans gerektiren bir görevde bulunmak, tehlike veya tehdit içeren bir olay veya durumla karşılaşıldığında yaşanan kaygı durumluk kaygı olarak nitelendirilmektedir. Tetikleyicileri kolayca belirlenebilen durumluk kaygı, söz konusu olay veya durum geçtikten sonra ortadan kalkmaktadır. Sürekli kaygıya göre tedavisinin daha kolay olduğu belirtilmektedir (Huberty, 2012).

1.1.4.3. Sürekli Kaygı

Sürekli kaygı, çok çeşitli durumlarda ortaya çıkabilen ve genelleştirilmiş kaygı olarak bilinmektedir. Nispeten kalıcı bir kişilik özelliği olarak görülen sürekli kaygının karakteristik özellikleri gerginlik, suçluluk, şüphencilik ve utanç eğilimi olarak belirtilmektedir. Sürekli kaygı düzeyi yükseldikçe bozulmuş performans, kişisel, sosyal ve akademik işlevsellikle azalma görülmektedir. Sürekli kaygının belirgin bir tetikleyicisi bulunmamakta, genellikle kişinin karşılaştığı olay veya duruma ilişkin değerlendirmesinden meydana gelmektedir (Huberty, 2012;Spielberg, 2012).

Durumluk kaygının kinetik enerjiye benzetilmesi gibi sürekli kaygı da potansiyel enerjiye benzetilmektedir. Uygun uyaranlarla tetiklendiğinde belirli bir dizi tepki ortaya çıkarma eğilimi göstermektedir. Sürekli kaygı, bireyin nesnel olarak tehdit içermeyen koşulları tehdit edici olarak algılamasına ve orantısız tepkiler vermesine sebep olmaktadır. Kaygı yaşamaya yatkınlık düzeyi olarak da ifade edilen sürekli kaygı, kaçınma veya söz konusu durumla başka bir yöntem ile ilgilenmek gibi bir dizi davranış dizisi ortaya çıkarmaktadır (Luo ve diğerleri, 2012; Spielberg, 1966).

Tehdit edici uyaranlara aşırı dikkat etme eğilimi algısal düzeyde, endişe duygusuna eşlik eden çarpıtılmış olumsuz düşünceler bilişsel düzeyde, tehdit edici bilgilerin aşırı hatırlanması ise bellek düzeyinde değerlendirilmektedir. Bu üç düzey sürekli kaygı kişilik tipine sahip bireylerde oldukça yaygındır. Aynı zamanda bu bilişsel süreçler çeşitli duygusal bozukluklar için de zemin oluşturmaktadır (Heller ve diğerleri, 2013).

Sürekli kaygının tarihsel kökenine bakıldığında bu konuda en eski görüşlerin Freud tarafından öne sürüldüğü görülmektedir. Freud sürekli kaygıyı nevrotik olarak adlandırmış, bilinçdışı materyallerin bilince girme tehdidinde bulunmasının işareti olarak belirtmiştir (Reiss, 1997).

Sürekli kaygıya psikanalitik kuram çerçevesinde bakıldığında, ödipal dönem çatışmalarının ve saplantılarının sürekli (nevrotik) kaygıyı oluşturduğu

savunulmaktadır. Ödipal çatışmaların çözülmeyip işlendiği böylece kişinin psikik enerjisinin büyük kısmının burada olduğu düşünülmektedir. Birey bastırılmış bir psikolojik travmayı yeniden deneyimleme tehlikesiyle karşı karşıya kaldığında bu tehdidi gizlemek için yansıtmaktadır. Böylece birçok uyarana endişeyle yanıt verme, dış uyaranların tehlikeli olarak algılanması ve genel bir tehdit algısı ile karakterize olan sürekli kaygı ortaya çıkmaktadır (Reiss, 1997).

1.1.5. Sürekli Kaygı İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Dost ve Keklik'in (2014) çalışmasına göre sürekli kaygının riskli davranışlar için bir yordayıcı olduğu, sürekli kaygı düzeyi yüksek bireylerin riskli davranışları kaygıyla başa çıkma stratejisi olarak kullandığı görülmektedir.

Yetişkinlerde sürekli kaygı düzeyinin hem düşük olması hem de yüksek olması alkol kullanımı ile ilişkili bulunmuştur. Sürekli kaygı ile alkol kullanımının arasındaki pozitif ilişki, sürekli kaygı ve sigara kullanımında da görülmektedir. Yüksek düzeyde sürekli kaygı artan düzeyde sigara kullanımı ile ilişkili bulunmuştur. Aynı çalışmada yetişkinlerdeki sonuçların benzeri ergenlerde de görülmektedir. Ergenlerde sürekli kaygı ile madde, sigara ve alkol kullanımı arasında pozitif ilişki bulunduğu belirtilmiştir. Alkol, sigara veya madde sürekli kaygıyı azaltan bir ödül mekanizması ve baş etme yöntemi olarak görülmektedir (Comeau, Stewart ve Stewart, 2001; Takemura, Akanuma, Kikuchi ve Inaba, 1999). Yüksek düzeyde sürekli kaygıya sahip olan ergenlerin bir akran grubunda kabul görmek veya uyum sağlamak için alkol kullanmaya başladıkları da görülmektedir (Kaplow, Curran, Angold ve Costello, 2001).

Wiggert, Wilhelm, Nakajima ve Al' Absi'nin (2016) kronik sigara içenlerle yaptığı çalışmaya göre, kronik sigara içenlerin sigara içmeyenlere göre sürekli kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Sigarayı bırakmaya çalışan bireylerde de, yüksek düzeyde sürekli kaygının sigara bırakma üzerinde olumsuz etkileri olduğu gözlenmiştir (Takemura, Akanuma, Kikuchi ve Inaba, 1999).

Sürekli kaygının riskli yeme davranışı üzerinde de etkileri bulunmaktadır. Özellikle yeme bozukluklarının gelişimini ve sürdürülmesinde önemli rol oynayan

sürekli kaygı, çoğunlukla yeme bozukluğundan önce meydana gelmektedir. Sürekli kaygı yeme bozukluğunun gelişimi için bir kırılganlık oluşturmaktadır. Klinik olmayan, yeme bozukluğu tanısı almamış ancak diyet kısıtlaması, gıda meşguliyeti gibi yemeye ilişkin riskli davranışlarda da artan düzeyde kaygı gözlenmektedir. Yeme bozukluğuna sahip kişilerin ortak özellikleri, sürekli kaygıya sahip olmaları ve sürekli kaygının ortaya çıkardığı kırılganlıktır. Sürekli kaygının yeme bozukluğu üzerinde en büyük etkisi bireyin sosyal yemeden kaçınmasıdır. Kaçınma, bireyin korktuğu durumla yüzleşmesini engellemesinin yanı sıra yeme bozukluğunun belirtilerini de olumsuz yönde güçlendirmesi sebebiyle, problemlili bir kısır döngü ortaya çıkarmaktadır. Özetle yeme bozukluğu ve sürekli kaygı arasında pozitif ilişki olduğu öne sürülmektedir (Forrest, Sarfan, Ortiz, Brown ve Smith, 2019).

Obez bireylerle yapılan çalışmada ise sürekli kaygı düzeyi yüksek olan obez bireylerin diğer insanlara göre daha fazla duygusal yeme davranışlarında bulundukları gözlenmiştir. Sürekli kaygının duygusal yemeyi yordadığı görülmektedir (Schneider, Appelhans, Whited, Oleski ve Pagoto, 2010). Nolan ve Jenkins (2019) de irrasyonel inançlar ile duygusal yeme arasında ilişkiye sürekli kaygının aracılık ettiği belirtilmektedir. İrrasyonel inançlar arttıkça sürekli kaygının artış gösterdiği, sürekli kaygı düzeyi de yükseldikçe duygusal yemenin arttığı gözlenmiştir.

Sürekli kaygı ile ilişkili olan bir diğer riskli davranış ise saldırgan davranışlardır. Sürekli kaygının nevrotik kişilik özelliklerine atıf yaptığı ve bu kişilik yapısının başarılı olarak başa çıkma yeteneğini engelleyebileceği, böylece saldırganlık eğilimini artırabileceği düşünülmektedir (Van den Bergh, Van Calster, PinnaPuissant ve Van Huffel, 2008). Marsee ve Weems (2008), yüksek düzeyde sürekli kaygı yaşayan erkek ergenlerin kızlardan daha yüksek düzeyde reaktif saldırganlık gösterdiğini belirtmiştir. Kaygılı olan erkeklerin kaygı düzeyinin yüksek olduğu zamanlarda kendi statülerine zarar verecek, akranları ile veya diğer kişilerle ilişkisini bozacak şekilde saldırgan davranışlar gösterdikleri gözlenmiştir. Kaygılı bireylerin olumsuz duyguları deneyimlemeye daha yatkın olduğu ve bu yatkınlığın zamanla otomatikleşmiş dürtüsel tepkiler olarak görülmeye başladığı belirtilmektedir. Bu bağlamda sürekli kaygının reaktif saldırganlığın etiyolojisinde

yer aldığı düşünülmektedir (Marsee ve Weems, 2008; Polier, Herpertz-Dahlmann, Matthias, Konrad ve Vloet, 2010).

Yüksek düzeyde sürekli kaygıya sahip olan bireylerin düşük düzeyde sürekli kaygısı olan kişilere göre riskli planları seçme olasılığı oldukça yüksek bulunmuştur. Yüksek sürekli kaygı grubuyla yapılan çalışmalarda bu kişilerin olumsuz ön çerçeve oluşturma olasılığının daha yüksek olduğu için risk almaya meyilli oldukları belirtilmektedir (Peng, Xiao, Yang, Wu ve Miao, 2013).

Sürüş performansı ve sürekli kaygı arasındaki ilişkiyi inceleyen Shahar (2009), sürüş performansına ait hatalar, eksiklikler ve ihlallerin sürekli kaygı ile doğrudan pozitif yönde ilişkili olduğunu belirtmektedir. Sürekli kaygının performans üzerindeki etkisine dikkat çeken çalışmada, hatalar ve eksiklikler ile sürekli kaygı arasındaki pozitif yöndeki ilişkide, dikkat dağınıklığı ve dikkat eksikliğinin aracı rol oynadığı görülmüştür. Kaygı ile meşgul olan belleğin işleme kapasitesinin bu sebeple işgal edildiği ve bilişsel aşırı yükleme meydana geldiği belirtilmektedir. Yüksek sürekli kaygıya sahip bireylerin trafik kurallarını ve yasaklarını ihlal etme niyetinde olmayacakları yönünde tahminlere rağmen, bilişsel aşırı yükleme nedeniyle dikkatsizlik yaşadıkları ve kaygı düzeyi düşük olan kişilere göre daha fazla ihlalde bulundukları görülmüştür.

Sürekli kaygı ve intihar davranışı arasındaki ilişkiyi açıklamak için yapılan araştırmalar, ilk kez intihar denemesinde bulunmuş veya intihar denemesini tekrarlamış ergenlerin, intihara yönelik düşünceleri bulunmayan ergenlere göre sürekli kaygı düzeylerinin fazla olduğunu belirtmektedir. Sürekli kaygı olumsuz duygulanıma sebep olmaktadır. Ergenlerin olumsuz duygulanımla başa çıkmak veya bu duygulanımdan kurtulmak amacıyla intihar davranışına yöneldikleri belirtilmektedir (De Wilde, Kienhorst, Diekstra ve Wolters, 1993; Kelley ve diğerleri, 1996).

Goldston, Reboussin ve Daniel'in (2006) çalışmasında da sürekli kaygının intihar davranışı için bir yordayıcı olduğu söylenmektedir. Hem sürekli hem durumluk kaygının ergenlerde intihar davranışı için risk faktörü olduğu belirlenmiştir (Ohring ve diğerleri, 1996).

Zhang ve Gao (2012) sürekli kaygı ve intihar davranışı arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada, sürekli kaygı puanları yüksek olan kişilerin işlevselliklerinin az ve dürtüsel kişilik özelliklerinin fazla olduğunu, bu iki kişilik özelliğinin birleşiminin intihar davranışı riskini artırdığını belirtmektedir.

Karadağ'ın (2020) okul terki ile sürekli kaygı arasındaki ilişkiye ilişkin çalışmasına göre, sürekli kaygı düzeyinin çok yüksek veya çok düşük olması ile okul terki ilişkili bulunmuştur. Cinsiyet açısından bakıldığında ise okul terkinde bulunan öğrencilerden kızların daha yüksek düzeyde kaygıya sahip oldukları belirlenmiştir.

Yüksek düzeyde kaygının risk alma davranışını azalttığına dair çalışmalar da bulunmaktadır. Kaygı riskten kaçınma ile ilişkilendirilmekte, risk alınırsa ortaya kötü sonuçlar çıkacağı inancının yüksek düzeyde kaygıya sahip olan kişilerde oldukça güçlü bir inanç olduğu belirtilmektedir. (Eisenberg, Baron, Seligman, 1998). Tehdit edici bilişlerle ilgili olarak çok sayıda şemaya sahip olan yüksek düzeyde kaygılı bireylerin, gelecekteki risklere ilişkin olumsuz yargıları bulunmaktadır. Bu bağlamda yüksek düzeyde kaygı yaşayan bireylerin riskten kaçınması anlamlı hale gelmektedir (Butler ve Mathews, 1987).

Maner ve Schmidt (2006) riskten kaçınmanın kaygılı bireylerde güçlü bir eğilim olduğunu belirtmektedir. Klinik olarak kaygı tanısı almış kişilerin kronik ve yaygın kaçınmacı davranış örüntüleri olduğu gözlenmiştir. Kaygılı bireylerin varsayımsal riskli senaryolarla oldukça meşgul olmaları, riskle ilgili değerlendirmeleri ve algılanan kontrol eksikliği kaçınma eğilimlerini beslemekte aynı zamanda da kaygının sürdürülmesinde rol oynamaktadır. Bu bağlamda yüksek sürekli kaygıya sahip olan kişilerin riskli karar verme sürecine daha az dahil oldukları görülmüştür.

Özetle sürekli kaygı ile genel olarak riskli davranışlarda bulunma veya risk alma arasında negatif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. Kaygılı bireylerin bilişsel değerlendirme süreçlerinin etkisiyle risk almaktan kaçındıkları bu sebeple de kendileri için risk içeren herhangi bir davranışta bulunma eğilimlerinin düşük olduğu gözlenmiştir. Ancak sürekli kaygının riskli davranışların türleri ile ilişkisine

bakıldığında, sürekli kaygı ve sigara, alkol, madde kullanımı, beslenme alışkanlıkları, intihar davranışı ve okul terkinin pozitif yönde ilişkili olduğu görülmektedir. Yüksek sürekli kaygıya sahip olan bireylerin daha fazla sigara, alkol ve madde kullandığı, daha fazla reaktif saldırgan davranış ortaya koydukları, daha riskli beslenme alışkanlıkları içerisinde olduğu ve okul terki risklerinin fazla olduğu belirtilmektedir. Sürekli kaygı düzeyi arttıkça intihar davranışı riskinin de arttığı gözlenmiştir.

1.2. KİŞİLER ARASI BAĞIMLILIK

Kişiler arası bağımlılık, yakın ilişki kurma ihtiyacına yönelik kompleks düşünceler, inançlar, duygular ve davranışları ifade eden kavramdır. Diğer insanlarla sürekli olarak etkileşimde bulunma ihtiyacına atıf yapan kişiler arası bağımlılık eğilimi bir kişilik yapısı olarak bilinmektedir. Düşünceler, inançlar, duygular ve davranışlar kişiler arası bağımlılığın dört bileşeni olarak belirtilmiştir. Düşünceler, bireyin kendisiyle ve başkalarıyla olan ilişkilerine dair görüşlerini içermektedir. İnançlar kişinin bir başka kişiyle olan yakınlığına, dostluğuna, samimiyetine yüklediği değeri ifade etmektedir. Duygular pozitif ve negatif olarak ayrılmakta, pozitif duygular sıcaklık, yakınlık, bağlılığı içerirken, negatif duygular boşluk, yalnızlık ve ayrılık durumunda hissedilen duyguları içermektedir. Davranışlar ise tavsiye vermek, bir şey talep etmek, ilişkinin devamını sağlamak için hoş davranmak, yardım etmek gibi bir diğer kişiyle olan yakınlığı sürdürmeye yönelik davranışlardır (Hirschfeld ve diğerleri, 1977).

Kişiler arası bağımlılık eğilimine sahip olan bireylerin, başkalarına yakın olma ve kişilerarası ilişkilerde öncelikli olma gibi ihtiyaçları bulunmaktadır. Söz konusu bağımlılığa sahip olan bireylerin besleyici ve destekleyici ilişkiler elde etmek ve bu ilişkileri sürdürmek temel motivasyonlarıdır (Pincus and Gurtman, 1995).

Bağımlılık eğilimi çocukluk döneminden itibaren gözlenmektedir. Yardım isteme, dikkat çekme davranışları, fiziksel temas arama, fiziksel olarak sürekli bir yetişkine yakın olma ihtiyacı ve onay alma/arama davranışları bir çocuğun bağımlı olabileceğinin beş temel işaretçisi olarak bilinmektedir (Neki, 1976).

Bağlanma ve bağımlılık kavramının birbirinin yerine kullanıldığı görülmektedir. Ancak bağlanmada yakınlık arayışı ön plandadır ve spesifik olarak bir bireye yöneliktir. Bağımlılıkta ise yardım arama davranışı ön plana çıkmaktadır. Bağımlılık yalnızca sevgi gibi bir ihtiyaca odaklanmamıştır, genelleştirilmiştir. Bağımlı olan kişi bağımlılık davranışını her zaman yalnızca bir kişiye yöneltmemektedir. Kişiye bakım sağlama, yardım etme, rehberlik etme potansiyeline sahip, bakıcı, koruyucu gibi düşünülen bir kişi olabilirken, birden fazla kişi olma ihtimali de vardır (Bornstein, 1992; Ulusoy ve Durmuş, 2011).

Kişiler arası bağımlılık ile ilişkili akla gelen ilk psikiyatrik bozukluk Bağımlı Kişilik Bozukluğu (BKB) olmaktadır. Kişiler arası bağımlılık düzeyinin oldukça yüksek olması ve bireyin işlevselliğinin bozulması Bağımlı Kişilik Bozukluğuna (BKB) işaret etmektedir. Kişiler arası bağımlılık ile birçok yönden örtüşen BKB, bağımlılık ihtiyacının stres verici ve aşırı düzeyde olması sebebiyle patolojik olarak görülmekte, kişiler arası bağımlılıktan ayırt edilmektedir. DSM-5'te C kümesinde bulunan Bağımlı Kişilik Bozukluğunun başlangıcı erken erişkinliktir ve tek bir bağlamda değil bireyin yaşamının birçok alanında ortaya çıkmaktadır. Boyun eğici, yapışkan davranışlar, ilgi ihtiyacı ve bağlı olduğu kişi veya kişilerden ayrılma korkusuyla karakterize olan bir kişilik bozukluğudur (Arslan, 2017; Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013);

Kişinin hayatına bağımlı olduğu kişi olmadan devam edememesi, her zaman yanında o kişinin olmasını istemesi, yanında kalması için o kişinin ihtiyaçlarını karşılama görevi üstlenmesi, sürekli olarak bilgilendirilmek istemesi, onu merak etmesi, terk edememesi veya o kişiyi hayatının merkezine koyması kişiler arası bağımlılığı işaret eden bağımlılık davranışlarıdır. Bir bireyin kimlik gelişimi için hayati önem taşıyan ayrılma-bireyselleştirme gerçekleşmemiş, birey kendi kimlik sınırlarını net bir şekilde çizememiştir (Ulusoy ve Durmuş, 2013).

1.2.1. Kişiler Arası Bağımlılığı Açıklamaya Yönelik Kuramlar

Batı literatüründe kişiler arası bağımlılığın oluşumunu açıklayan 3 temel yaklaşım bulunmaktadır. Bunlar psikanalitik yaklaşım, sosyal öğrenme teorisi ve etolojik bağlanma teorisidir (Hirschfeld ve diğerleri, 1977).

İlk olarak bağlanma teorisinde bebeğin dünyaya geldikten sonra kendisine bakım veren kişiyle arasındaki bağıllık ele alınmaktadır. Bağlanma teorisi, bir bireyin başka bir bireyle olan sevgiyle ilişkili bağına atıf yapmaktadır. Yalnızca hayatta kalmak için değil, güvenlik için de bebeğin kendisini koruyan kişi ile arasında bağıllık oluşmaktadır. Bu bağlamda bebek bakım vereni sevgi, şefkat, barınma, koruma, güvenlik, yiyecek ve sıcaklık gibi ihtiyaçlarla ilişkilendirmektedir. İki çelişkili ebeveyn tutumunun çocukta bağımlılığa zemin hazırladığı düşünülmektedir. İlk bakım verenin aşırı korumacı olduğu, ikincisi bakım verenin çocuğu reddettiği tutumdur (Bornstein, 1992; Neki, 1976).

Psikanalitik bakış açısına göre libidonun ihtiyaçlarının tatmini hayati önem taşımaktadır. Bağımlılığın oral dönem saplantısı sebebiyle oluştuğu belirtilmektedir. Oral dönemde ihtiyaçların hiç karşılanmaması veya fazlaca karşılanmasının oral döneme saplanma yaşamasına neden olmaktadır. Bu aşamanın karakterize olan psikolojik sorunlarının da bağımlılık-bağımsızlıkla ilgili çatışmalar olduğu belirtilmektedir. Ayrıca bu ihtiyaçları karşılayan kişi veya kişiler bireyin hayatındaki ilk nesne olarak belirlenmektedir. Psikanalitik modelden gelişen nesne ilişkileri teorisine göre, erken dönem bebek ve bakım veren ilişkisinin içselleştirildiği, bir prototip haline gelerek yaşamın ilerleyen dönemlerinde bu prototipin kişilerarası ilişkiler, kişilik gelişimi ve dinamiği için belirleyici bir rol oynadığı belirtilmektedir. Bu bağlamda psikanalitik modelden gelişen nesne ilişkileri teorisi ve bağlanma modelleri bağımlılığı, bebek-bakım veren ilişkisinin genel niteliğinin, yetişkinlikteki bağımlılık davranışlarının kaynağı olduğunu öne sürmektedir.(Bornstein, 1992; Neki, 1976).

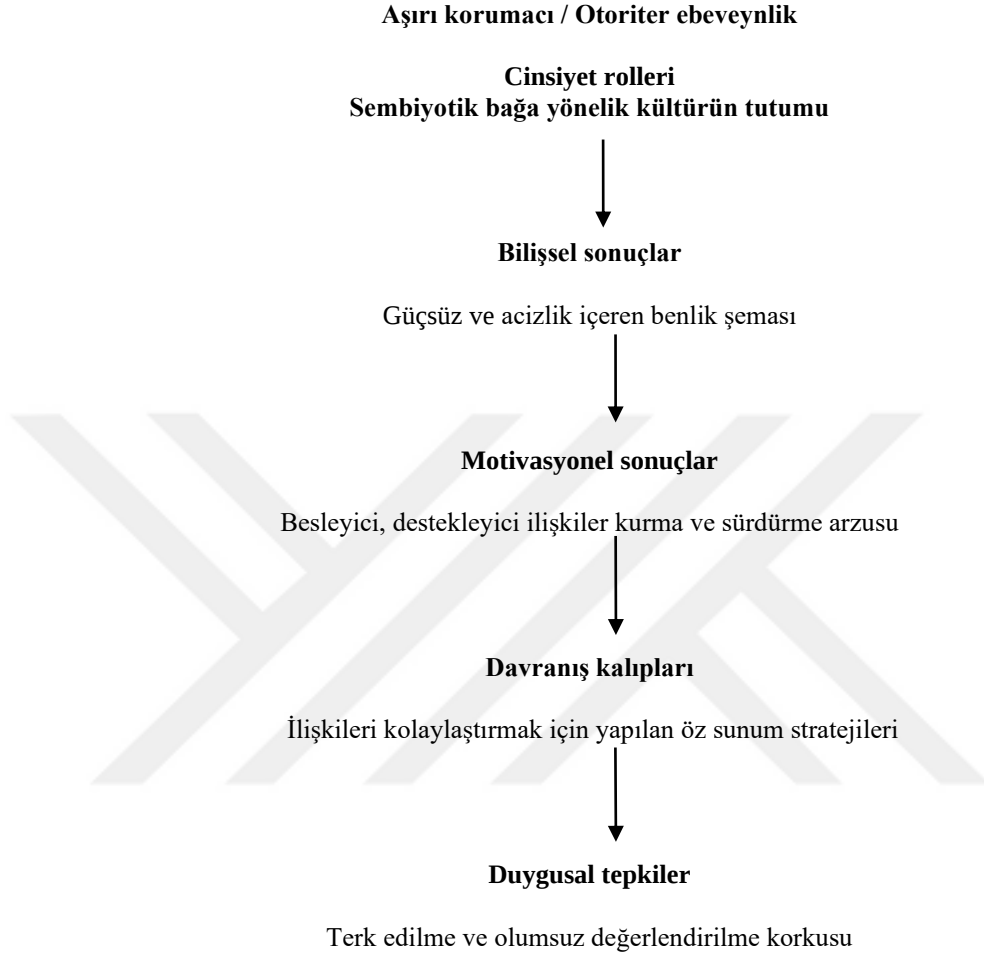
Sosyal öğrenme yaklaşımı çerçevesinde bağımlılık başlarda kazanılmış bir dürtü olarak ifade edilmiştir. Daha sonra çocuk ve yetişkin bağımlılığının nedenini bakım veren kişinin gülümsemesi, onayı, övgüsü, dokunması gibi çocukta istenen yönde davranış oluşturmak için verdiği kişiler arası uyaranlar olarak belirtmişlerdir. Sosyal öğrenme yaklaşımında kişiler arası bağımlılık, tavsiye, rehberlik ve destek için belirgin şekilde başka bir kişi veya kişilere bağıllık olarak açıklanmaktadır. Kişinin bağımlı olduğu kişi olmadan karar veremeyeceğini düşünmesine ve başkalarının yardımına güvenmenin fazlaca baskın olmasına atıf yapmaktadır. Sosyal

öğrenme teorilerinin genel kabulü bağımlılık davranışlarının öğrenildiği yönündedir. Birincil bakım verenin çocuğa verdiği bakım davranışlarına ilişkin beklenti ve inançlar, çocuk tarafından öğretmenler, romantik partnerler gibi kişilere genelleşip, oluşturduğu bağımlı davranış örüntülerini bu ilişkilerde de arama veya karşılanmasını istemeye şeklinde devam etmektedir. İlerleyen yıllarda sosyal öğrenme kuramlarındaki koşullu yanıtlar bilişsel süreçlere doğru kaymıştır. Kişinin kendine dair yetersizlik ve değersizlik gibi olumsuz düşünceleri ve inançları sebebiyle diğer insanların rehberliğine ihtiyaç duyması ve bilişsel çarpıtmalar koşullu yanıtların yerini almıştır (Bornstein, 1992; Neki, 1976).

Kişiler arası bağımlılık Erikson'un kişilik gelişim kuramı çerçevesinde de açıklanmaktadır. Erikson'a göre "özerkliğe karşı kuşku ve utanç" dönemindeki keşfetme davranışlarının gerçekleştirilememesi, bu evrenin sağlıklı bir biçimde geçirilmemesine sebep olmaktadır. Dolayısıyla bu yaş grubundaki çocukta utanç ve şüphe duyguları meydana gelmekte, aşırı korumacı ebeveyn tutumunun da etkisiyle çocuğun özerklik kazanmasında engeller ortaya çıkmaktadır. Özerklik kazanamayan çocuk, başka bir insanın yardımı olmadan, bağımsız yaşaması için gerekli olan kazanımları elde edemeyeceğini düşünmektedir (Hacıoğlu, 2018).

Beş faktör kişilik kuramı çerçevesine göre kişiler arası bağımlılığın, nevrotiklik, yumuşak başlılık boyutu ile pozitif yönde, deneyime açıklık, dışa dönüklük ve öz disiplin boyutu ile negatif yönde ilişkili olduğu bilinmektedir. Kişiler arası bağımlılığa sahip olan kişiler, deneyime açık olmayan, öz disiplin yapamayan, içedönük kişiler olarak bilinmektedir. Ancak bu kişilerin yardımseverlik, naziklik ve hoşgörülü olmakla ilgili olan yumuşak başlılığa sahip oldukları görülmektedir (Doğan, 2013; Ulusoy ve Durmuş, 2011).

Kişiler arası bağımlılığı açıklayan bir diğer yaklaşım ise bilişsel/etkileşimci yaklaşımdır. Şekil 2'de görüldüğü gibi bu yaklaşımda bağımlılık; bilişsel, motivasyonel, duygusal ve davranışsal olarak dört bileşenden oluşmaktadır.



Şekil 2. Kişiler arası bağımlılığın bilişsel/etkileşimci modeli (Bornstein, 2011; sf 126)

1.2.2. Kişiler Arası Bağımlılığın Etkileri

Kişiler arası bağımlılık terimi katı ve esnek olmayan bir bağımlılık türüne atıf yapmaktadır. Kişiler arası bağımlılık düzeyi yüksek olan kişiler duygusal destek ve yönlendirici rehberlik için diğer insanlara aşırı güven duymaktadırlar. Bu sebeple bireyler için psikolojik problemler açısından risk oluşturmaktadır. Bireyin bağımlılık davranışları yakın ilişkilerine zarar vermekte, sosyal hayatında, kariyer yaşamında ve romantik ilişkilerinde birtakım problemler meydana getirmektedir. Bağımlılık eğilimine sahip olan kişiler, kişiler arası ipuçlarına daha duyarlı olmaktadır ve kişiler arası stres faktörlerinden daha fazla etkilenmektedir. Özellikle de ilişkiler

bozulduğunda yoğun olumsuz duygular yaşamaktadırlar. Bireyin diğer kişilerle bağlantılarını sürdürme ve güçlendirme stratejisi, bu kişileri diğer insanlardan gelecek kötüye kullanım ve zararlara açık hale getirmektedir. Dostça olmayan ve baskın yaklaşımları algılama eğilimlerinin azaldığı belirtilmiştir (Alonso-Arbiol, Shaver ve Yarnoz 2002; Overholser, 1992; Wang ve diğerleri, 2014).

Kişilerarası bağımlılık tarzına sahip olan bireyler, karşılaştıkları zorluklarla kendi kendilerine başa çıkabilecekleri ve özerk bir şekilde çalışabilecekleri halde bir başka kişiden yardım, destek ve rehberlik aramaya yatkın olan kişilerdir. Performans kaygısı, akranlarla veya romantik ilişkilerde güvensizlik ve bir dizi kişiler arası zorlukla karşı karşıya kalmaktadırlar (Bornstein, 2006).

Kişiler arası bağımlılık ve fiziksel hastalık üzerine yapılan çalışmalarda bağımlılık-hastalık arasında ilişki olduğunu saptamıştır. Bağımlı olan kişilerin soğuk algınlığı, gripten başlayarak kalp hastalıkları ve kansere kadar gidebilen bir dizi fiziksel hastalık için yüksek risk grubunda olduklarını belirtilmektedir. Bağımlılık düzeyi arttıkça bağışıklık düzeyinin de azalmaktadır. Bu sebeple sağlık hizmetleri kullanımlarının ve harcama miktarlarının da yüksek olduğu bilinmektedir. Bireydeki kişilerarası bağımlılık düzeyi yükseldikçe terk edilme korkusu ve stres düzeyinin de arttığı gözlenmiştir. Ek olarak bağımlı kişilerin ideal psikoterapi hastaları oldukları, seansları diğer hastalara göre daha az kaçırdıkları, seansta verilen ödevleri yerine getirdikleri belirtilmektedir. Ancak kişiler arası bağımlılığın aile içi şiddet için bir risk faktörü olduğu bilinmektedir. Özellikle bağımlı erkeklerin eşlerinin diğer erkeklerle olan sıradan temaslarını bile kıskanıp, zorlayıcı stratejiler kullanarak duygusal ve fiziksel istismarda bulunma risklerinin oldukça yüksek olduğu belirtilmektedir. Eşleri tarafından terk edilmeye olan toleranslarının da oldukça az olduğu bilinmektedir (Bornstein, 2011; Wang ve diğerleri, 2014)

Depresyondaki hastalarla yapılan çalışmalara göre bu hastaların öz eleştirel ve kişiler arası bağımlılık şemalarına sahip oldukları, bağımlı bireylerin kişiler arası reddedilme deneyimlerinin depresyon yaşamalarının zeminini oluşturduğu saptanmıştır. Yaşadıkları olayları kendi bağımlılık şemalarına göre yorumlamaları kendilerini yetersiz, yalnız ve güçsüz hissetmelerine neden olmaktadır. Son

zamanlarda belirti göstermeyen, ilaçla tedavi edilmiş depresyon hastalarının hala kişiler arası bağımlılık şemalarının aktif olduğu da gözlenmiştir (Franche ve Dobson 1992).

Darcy, Davilla ve Beck'in (2005) sosyal anksiyete ve kişiler arası bağımlılık eğilimi arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmaya göre, sosyal anksiyete yaşayan bireylerin yaşamlarında yakın ilişkide bulunduğu kişilerle, özellikle de romantik ilişkilerinde kişiler arası bağımlılık davranışları olduğu gözlenmiştir.

Kişiler arası bağımlılıkla en ilişkili psikiyatrik bozuklukların anksiyete, depresyon ve bağımlı kişilik bozukluğu olduğu belirtilmektedir (McClintock ve Anderson, 2013). Gardner'a (2003) göre de kişiler arası bağımlılık, depresyonun başlangıcı için bir risk faktörüdür. Kişiler arası bağımlılık puanı yüksek olan bireylerin sosyal kaygının yanı sıra panik bozukluk ve yaygın kaygı bozukluğu gibi diğer kaygı bozukluklarıyla da komorbid tanı aldıkları gözlenmiştir.

Kişiler arası bağımlılığın diğer bir etkisi ise başarısızlık korkusu nedeniyle bireyin yeni beceriler edinme fırsatından uzak kalmasıdır. Bu kısıtlamanın birey tarafından oluşturulmasının nedeni kısa vadede endişeyi ve utancı azaltması olsa da, uzun vadede yetkinlik ve kendine güveni azaltmaktadır. Bağımlı kişinin yardım ve rehberlik ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla kendi eksikliklerini ve kusurlarını sürekli olarak dile getirmesi kendi kendine yetememe, güçsüzlük, acizlik inançlarını pekiştirmektedir. Bu inançlar bireyde pekiştikçe de yardım ve rehberlik arama davranışları devam etmekte, birey kendini bu kısır döngünün içinde bulunmaktadır. Bunların yanı sıra kişiler arası bağımlılık eğiliminin bireyler üstünde bağlandıkları kişilerden güvenli bir şekilde ayrılamama, bireysel bir kimlik oluşturmada başarısızlık yaşama, öz değer kazanamama ve yetişkinlerin dünyasında kabul edilmiş, hoş karşılanmış hissetmeme gibi olumsuz etkileri bulunmaktadır (Birtchnell, 1988).

Bornstein (2012) kişiler arası bağımlılık eğilimi yüksek olan erkeklerin romantik bir ilişki başlatmada ve sürdürme birçok problem yaşadığını öne sürmektedir. Bunun yanı sıra bireyin çevresinin, bireyde var olan bu eğilimden hoşlandığı ve bu bağımlı davranışlarını sürdürme bakımından destek verdiği

görülmektedir. Bireyin kişiler arası ipuçlarına fazlasıyla duyarlı olması ve diğerlerinin ihtiyaçlarını karşılamada yetenekli olmaları aile üyelerinin, yakın arkadaşlarının bireyin bağımlı davranışlarının sürdürülmesi teşvik etmektedir.

Kane ve Bornstein' in (2017) yaptığı çalışmaya göre bağımlı olan kişilerin yeterli başa çıkma ve bakım mekanizmaları olmadığı görülmektedir. Hayal kırıklığı ve diğer olumsuz duygularla başa çıkmak ve duygu düzenleme yapmak konusundaki yetenekleri gelişmemiştir. Bu bireyin yaşamın ilerleyen yıllarında ebeveyn olduğunda da çocuklarına yönelik bağımlılık davranışlarını gerçekleştirdiği görülmektedir. Çocuğunun romantik bir ilişki içinde olmasını kendine tehdit olarak algılamaktadırlar.

Škarupová ve Blinka'nın (2016) yaptığı araştırmaya göre kişiler arası bağımlılık özelliklerinin diğer bağımlılık yapıcı davranışların geliştirilmesinde rolü olduğunu belirtmektedir. Yıkıcı düzeyde kişiler arası bağımlılığın çevrimiçi oyun bağımlılığı puanını artırdığı belirtilmektedir.

1.2.3. Kişiler Arası Bağımlılığın Yaygınlığı

Kişiler arası bağımlılığın ülkemizdeki yaygınlığına dair araştırmalar bulunmamaktadır. Ancak kişiler arası bağımlılık üzerine yapılmış birçok araştırma kişiler arası bağımlılık düzeylerinin cinsiyetlere göre değişimini incelemiştir. Kadınların erkeklere göre kişiler arası bağımlılık davranışlarında bulunma olasılığının fazla olduğuna dikkat çekilmiştir. Bağımlı kişilik bozukluğu tanısı alan kadınların erkeklerden 2,5-4 kat fazla olduğu bilinmektedir. Bunun nedeni, kadınların küçüklükten itibaren itaatkâr ve bağımlı olmasının hoş görülmesi, bireysel gelişimlerinden ziyade ailesinin ve sevdiklerinin gelişimine yardımcı olmasının istenmesi, diğer bir kişiyle var olduğu ve diğer kişilerin yardımına, rehberliğine ihtiyaçları duydukları inancı ile büyütülmesidir. Erkekler ise bireysel olarak gelişmeye, başarı elde etmeye ve bağımsız yaşamaya teşvik edilerek büyütülmektedir. Dolayısıyla kişiler arası bağımlılık düzeyleri cinsiyetlere göre farklılaşmaktadır (Sağlam, 2019).

Bağımlı Kişilik Bozukluğunun (BKB) yaygınlığı ise toplumda %2,5 olarak belirtilmektedir. Kişiler arası bağımlılık düzeylerinde olduğu gibi BKB' de kadınların erkeklere göre %40 oranında daha fazla tanı aldığı saptanmıştır (Arslan, 2017).

Sağlam'ın (2019) yılında yaptığı çalışmada ise BKB tanısı alan hastaların %15-%25 arasında olduğu ve bu kişilerin psikiyatri servislerinde, rehabilitasyon merkezlerinde veya yatarak tedavi merkezlerindeki hastalar olduğunu belirtmektedir.

1.2.4. Kişiler Arası Bağımlılık İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Kişiler arası bağımlılığın çocukluk çağı travmaları için hem bir yordayıcı hem de çocukluk çağı travmasının bir sonucu olduğu görülmektedir. Yüksek düzey kişiler arası bağımlılığın travmatik erken deneyimlerden kaynaklandığı belirtilmiştir. Ayrıca yetişkinlerde yüksek düzey bağımlılık çocuk istismarı ile ilişkili bulunmuştur. Yüksek düzey kişiler arası bağımlılığın travmatik erken deneyimlerden kaynaklandığı belirtilmiştir (Kane ve Bornstein, 2017).

McClintock ve Anderson' a göre (2013) kişiler arası bağımlılık eğilimine sahip kişiler yoğun terk edilme korkusu ve kaygısı yaşadıkları, bu nedenle sıklıkla kaygı yaşadıkları belirtilmektedir. Araştırmada kaygı puanlarındaki varyansın %15'inin sürekli bağımlılıkla açıklandığı, bağımlılık ile kaygı arasında güçlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Ulusoy ve Durmuş' da (2013) kişiler arası bağımlılığın sürekli kaygıya yol açtığını belirtmektedir. Sosyal kaygı bozukluğunun da kişiler arası bağımlılıkla en çok ilişkisi olan psikolojik rahatsızlıklardan olduğu bilinmektedir. Yüksek düzeyde kişiler arası bağımlılık sosyal kaygı bozukluğuna sahip bireylerin potansiyel özelliklerinden olduğu bilinmektedir (Iancu, Bodner ve Ben-Zion, 2015).

Kişiler arası bağımlılık eğilimi yüksek olan bireylerin yalnız çalışmaya zorlandıklarında veya buna mecbur kaldıklarında, yaşamlarındaki görevlerini özerk bir şekilde yerine getirmek zorunda kaldıklarında kaygı düzeylerinin oldukça artış gösterdiğini vurgulamıştır. Yüksek düzeyde bağımlılık eğilimi olan kişilerin performans kaygısı yaşadıkları bilinmektedir (Bornstein 1992; Ulusoy, 2010).

Kişilerarası bağımlılık eğilimine sahip olan bireyler başkalarıyla olan bağımlı güçlendirmek ve terk edilmeyi önlemek için bir dizi sosyal stratejiler ortaya koymaktadır. Bunlar karşısındaki kişiye yalvarma, onu sürekli yanında tutmak için sevindirme, mutlu etme çabalarından, kendine veya başkasına zarar verme, gözdağı verme, tehdit etme, şiddet kullanma gibi yıkıcı stratejilere kadar uzanmaktadır. Bağımlı bireylerin daha pasif, itaatkâr yöntemlerle çevresindekileri yanında tutacağı düşünülse de azımsanmayacak kadar çoğunluğu, ilişkisinin risk altında olduğunu algıladığında potansiyel olarak yıkıcı, zarar verici, şiddet içeren riskli davranışlarda bulunmaktadır. Şiddet içeren davranışlarla ilgili Kane, Staiger ve Ricciardelli'nin (2000) yaptığı araştırmaya göre, eşlerine şiddet uygulayan erkeklerin kişiler arası bağımlılık düzeyi ve genel saldırganlık düzeyinin diğer erkeklere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Erkek şiddetinin kaynağına yönelik yapılan bu çalışmada yakın ilişkiler içinde bulunan erkeklerin, kişiler arası bağımlılık düzeyi yükseldikte şiddete başvurma risklerinin de arttığı belirtilmektedir. Ek olarak bağımlı ebeveynlerin çocuk istismarına neden olma veya istismarı görmezden gelme riskinin arttığı saptanmıştır. (Bornstein, 2012).

Kane ve Bornstein' in (2017) çalışmasında da yetişkinlerde yüksek düzey bağımlılık kendine zarar verme, intihar düşünceleri, intihar girişimleri ve yakın partnere şiddet şeklinde riskli davranışlar ile ilişkili bulunmuştur.

Kişiler arası bağımlılığın bireyleri intihar girişimlerine daha yatkın hale getirdiği gözlenmiştir. Kişiler arası bağımlılığın intihar davranışı için bir risk faktörü olduğu belirlenmiştir. Kişiler arası bağımlılık düzeyi yüksek olan kişilerin herhangi bir ilişki çatışması veya ayrılık gibi kişiler arası olumsuzluklar veya olumsuz yaşam olayları ile karşılaştıklarında depresyon riskleri önemli ölçüde artmaktadır. Depresyon riskinin yüksek olduğu bu bireylerde intihar düşüncelerinin ve intihar girişimi riskinin de oldukça fazla olduğu belirtilmektedir (Loas ve Defélice, 2012). Bağımlılık eğilimi terk edilme korkusuyla kendini gösterdiğinde intihar davranışında kritik derecede rol oynamaktadır. İntihar davranışı var olan bir ilişki problemini ortadan kaldırmak veya terk edilme olasılığını azaltmak amacıyla bir araç olarak kullanılmaktadır. (Bornstein, 2012).

Kişiler arası bağımlılık eğilimine sahip bireylerin bağımlılık davranışlarının madde kullanımına yönelik de olabileceği belirtilmektedir. Maddeye bağımlı olmak bir başka kişiye bağımlı olmaya benzetilmektedir. Maddenin kolay ulaşılabilir olması, kişiler arası ilişkilerde olduğu gibi reddedilme riskinin olmaması, ilişkilerde yaşadığı reddedilme acısıyla başa çıkmada kullanılmasından dolayı madde, bağımlı oldukları kişiye alternatif olarak kullanılmaktadır. Bağımlı oldukları kişiyle yaşadıkları sorunlar sonrası veya şefkat görmek istedikleri zaman uyuşturucunun cazibesine kapılıp, bağımlılık davranışlarına alternatif bir çözüm üretilmektedir (Birtchnell, 1988).

Kişiler arası bağımlılık ve düzensiz yeme arasında ilişki olduğunu belirten Pritchard ve Yalch' in (2009) yaptığı çalışmaya göre, kişiler arası bağımlılık erkeklerde vücut memnuniyetsizliği, kadınlarda ise düzensiz yeme ile ilişkili bulunmuştur. Kişiler arası bağımlılık düzeyi arttıkça blumiya nevroza gibi yeme bozuklukları riskinin de artacağı öngörülmektedir.

Kişiler arası bağımlılığın, alkol kullanım bozukluğuna sahip bireylerde ortak özellik olduğu da saptanmıştır (Vrasti, Enasescu, Poelinca ve Apostol, 1988).

Özetle kişiler arası bağımlılık eğiliminin intihar davranışı, riskli yeme davranışı, antisosyal davranışlar, madde kullanımı ve alkol kullanımı gibi riskli davranışlar üzerinde etkisi olduğu görülmektedir.

1.3.ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI

Bireyin 18 yaşından önce maruz kaldığı fiziksel, cinsel, duygusal istismar ya da fiziksel, duygusal ihmal çocukluk çağı travması olarak bilinmektedir. Ergenlerde aniden başlayan madde bağımlılığı, suç, riskli cinsel davranış, evden kaçma ya da intihara teşebbüs, travma deneyimine işaret etmektedir. Utanç ve/veya suçluluk duygusu, otorite korkusu ve özerkliğe duyulan ihtiyaç sebebiyle travma geçmişi kolayca açığa çıkmamaktadır (Bernstein, Ahluvalia, Poggeve Handelsman, 1997).

Çocukluk çağı travmaları çocuğun fiziksel, duygusal, cinsel ya da sosyal açıdan zarar görmesine sebep olacak davranışlara maruz kalmasıdır. Tekrar etme

olasılığı yüksek olan, kasti ya da bilmeyerek yapılan bu davranışlar, çocuğun ihtiyacı olan temel gereksinimlerden mahrum bırakılması durumunda da gerçekleşmektedir. Çocuk istismarı ve ihmali olarak iki ana başlıkta ele alınan çocukluk çağı travmalarında ihmal pasif, istismar aktif olarak nitelendirilmektedir. Travma, çocuğun hayata dair şemalarını olumsuz yönde şekillendiren, tedavi edilmesini zor bir sağlık sorunudur. Çocukluk döneminde istismar veya ihmal öyküsünün bulunması çocuğun fiziksel, zihinsel ve psikososyal gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. (Çelik ve Hocaoglu, 2018).

Çocukluk çağı travmaları konusunda yapılan ilk çalışmalarda çocukluk çağı travmaları örselenmiş çocuk sendromu olarak ele alınmıştır. Genellikle ebeveynlerinden veya koruyucu ebeveynlerinden biri ya da ikisi tarafından ciddi fiziksel istismara uğramaya vurgu yapmaktadır. Örselenmiş çocuk sendromu, travma belirtilerinin çok hafif olduğu ve travmadan şüphelenilmeyen vakalardan, belirgin yaralanma kanıtı sergileyen vakalara kadar geniş bir aralıkta kendini göstermektedir. Her yaşta ortaya çıkabilmekte ancak genel olarak etkilenen vakaların 3 yaşından küçük olduğu bilinmektedir. Aniden meydana gelen ölüm ve yaralanma ile ortaya çıkmaktadır. Örselenmiş çocuk sendromu yetersiz hijyen ve yetersiz beslenme koşullarında oldukları gözlenen çocuklarda, travma öyküsünün araştırılmasının gerekliliğe dikkat çekmektedir (Kempe, Silverman, Steele, Droegemueller ve Silver, 1962).

1.3.1. Çocukluk Çağı Travmalarının Etkileri

Travmatik yaşantı bireyi yoğun korku, çaresizlik hissi, kontrol kaybı ve yok olma tehlikesi ile baş başa bırakmaktadır. Bireyin hayatla olan adaptasyonuna zarar veren travmatik deneyim, çocukluk döneminde yaşandığında çocuğun kişilik gelişimini etkilemektedir, dünyanın güvenilmez bir yer olduğu inancını oluşturmaktadır. Çocuğun güvenlik ve bakım ihtiyacı için bağımlı olduğu bakım vereni tarafından kötüye kullanılması hem psikolojik hem somatik birçok semptoma zemin oluşturmaktadır. Daimî bir tehlike algısı oluşturduğu için çocuğun sürekli olarak teyakkuzda olması gerekmektedir. Bu teyakkuz hali ebeveyninin veya çevresinin her söz, hareket ve mimiğinden uyarıcı işaretler almakta ve zamanla bu

işaretleri anlamak için olağanüstü yetenekler geliştirmektedir. Kendini korumak adına kaçma girişimleri ve uzun süre bir yerde gizlenme davranışları, çocuğun başa çıkma olarak planladığı davranışlardır (Herman, 1992).

Bir çocuğun travma geçirdiğinin bazı işaretçileri bulunmaktadır. Uyku sorunları, abartılı irkilmeler, gelişimsel gerilemeler, korkular, bazı kişilerden, durumlardan veya mekânlardan kaçınmalar, panik, sinirlilik, anormal derecede artmış uyarılma hali, uyaranlara karşı yüksek duyarlılık başlıca işaretçilerdir. Bunlara ek olarak her yaş grubunda görülebilen 4 temel travma sonrası belirti bulunmaktadır. Bunlar; güçlü bir görselleştirme ile tekrar hatırlanan travmatik anılar, tekrarlayan davranışlar, travmaya ilişkin korkular ve son olarak insanlara veya yaşama dair çocuğun tutumlarının değişmesidir. Tekrarlayan anılarda çocuğun yaşadığı korkunç olay zihninde yeniden canlanmakta, nadir olarak da yeniden hissedilmektedir. Görselleştirme bazen travmatik olayın bir hatırlatıcısı ile karşılaşıldığında, bazen de herhangi bir hatırlatıcı olmadan ortaya çıkmaktadır. Görselleştirme ile ortaya çıkan anıların travmaya verilen tepkilerin en güçlüsü olduğu belirtilmektedir. Tekrarlayan davranışlar çocuğun oynadığı oyunlara ve bu oyun içindeki davranışsal canlandırmalara atıf yapmaktadır. Buradaki oyun eğlence unsurundan yoksun, travmatik olayın korkutucu yanlarının canlandırmasıdır. Travmaya ilişkin korkular, travmatik yaşantı deneyiminden sonra travmatik olaya ilişkin belirli insanlara, durumlara, mekânlara dair korkulardır. Son olarak tutum değişikliği ise, bir erkek tarafından cinsel istismara uğramış bir kızın erkeklere yönelik tutumunun, bir polis tarafından fiziksel istismara uğramış bir çocuğun polislere yönelik tutumunun değişeceğine vurgu yapmaktadır. Travma deneyim yaşamış çocukların, gelecek perspektifinin de bozulması sık görülmektedir (Terr, 1995).

Travma geçmişinin bir çocukta davranış bozukluğu, majör depresif bozukluk, dikkat eksikliği ve hiperaktivite, fobik bozukluk, dissosiyatif bozukluk, obsesif kompulsif bozukluk gibi klinik belirtilerle karşılaşılmaktadır. Aynı zamanda panik bozukluk, uyum bozukluğu da gözlenebilmektedir (Terr, 1995). Travmanın çocuğun kişilik gelişimine oldukça zarar verdiği, dürtüsel davranışların gelişiminde rol oynadığı gözlenmiştir. Çocuğun devam eden yaşantısında kronik bir başarısızlık

veya sosyal ilişkilerinde bozulmalar meydana geldiğinde belirtilmektedir (Çelik ve Hocaoglu, 2018).

Çocukluk döneminde ihmal veya istismara uğramış kişilerin, sigara bağımlılığı, istenmeyen veya erken gebelik, intihar girişimi, obezite ve alkolizm yaşama riskinin oldukça yüksek olduğunu görülmüştür. Bunun yanı sıra otoimmün hastalıklar, anne karnında bebek ölümü, riskli cinsel ilişkiler sonrası gelişen cinsel hastalıklar, karaciğer hastalıkları, kalp hastalıkları ve erken yaşta ölüm gözlenmiştir (Şar, Öztürk ve İkikardeş, 2012).

Çocukluk çağı travmasının etkilerinin güçlü ve uzun süreli olduğu gözlenmiştir. Yapılan epidemiyolojik çalışmalar sonucu çocukluk dönemindeki travma geçmişinin, gelecekteki psikopatoloji için risk faktörü oluşturduğu belirtilmektedir. (Draijer ve Langeland, 1999). Yetişkinlerde çocukluk çağı travması ile duygudurum, anksiyete, yeme bozuklukları alkol ve madde bağımlılığı gibi psikiyatrik hastalıkların gelişimi ilişkili bulunmuştur (Schäfer ve Fisher, 2011). Çocukluk çağı travması ile yetişkinlikte görülen psikiyatrik hastalıklar ilişkisinden bilinen örnek dissosiyatif bozukluklardır. Çocuklukla cinsel istismar yaşamış kişilerin çocukluğunda cinsel istismar yaşamamış bireylere göre dissosiyasyon yaşantılarının daha fazla olduğu görülmüştür. Yetişkinlikte dissosiyasyon yaşayan bireylerin, geçmişte yaşanan, özellikle çocuklukta cinsel istismar(aile içinde veya dışında), aile içi kayıplar ve fiziksel istismar öyküsünün bulunduğu gözlenmiştir (Draijer ve Langeland, 1999).

Çocuklukta travmatik deneyimlerin kişilik bozukluklarının gelişiminde de güçlü rol oynadığı bilinmektedir. Özellikle borderline kişilik bozukluğu ile güçlü ilişkisi bulunmaktadır. Borderline kişilik bozukluğu genetik yatkınlık, birçok deneyim ve yaşam olaylarının etkileşimi ile ortaya çıkmasına rağmen çocukluk çağı travmaları, kişilik bozuklukları etiyolojisinde dikkate alınması gereken yaşam olaylarındandır (Paris, 1997).

Çocuğun istismar veya ihmalden etkilenme düzeyi bazı faktörlere göre değişkenlik gösterebilmektedir. Çocukla istismarcı arasında yaşanan travmatik olayın cinsellik içermesi, istismarcının çocuğun güvendiği birisi olması, çocuğun yaşanan

travmatik olayın saklanması için baskı ve tehdit edilmesi gibi faktörler çocuğun istismar ve ihmalden etkilenme düzeyini değiştiren faktörlerdir. Travma çocuğun insanlara, dünyaya ilişkin güveni sarsılmakta, dünyanın tehlikeli bir yer olduğunu düşündürmektedir. Güvenilmez bir dünyada yaşadığını düşünmesiyle birlikte benliğini savunmasız, değersiz ve aciz görmektedir. Yaşadığı travmanın kendini tehlikede hissettirmesinden sonra hayatı boyunca yaşayacağı zorlukları ve yaşamın getirdiği tehlikeleri olduğundan büyük görme eğilimi gelişmektedir (Dinleyici ve Dağlı, 2016; Yılmaz, 2009).

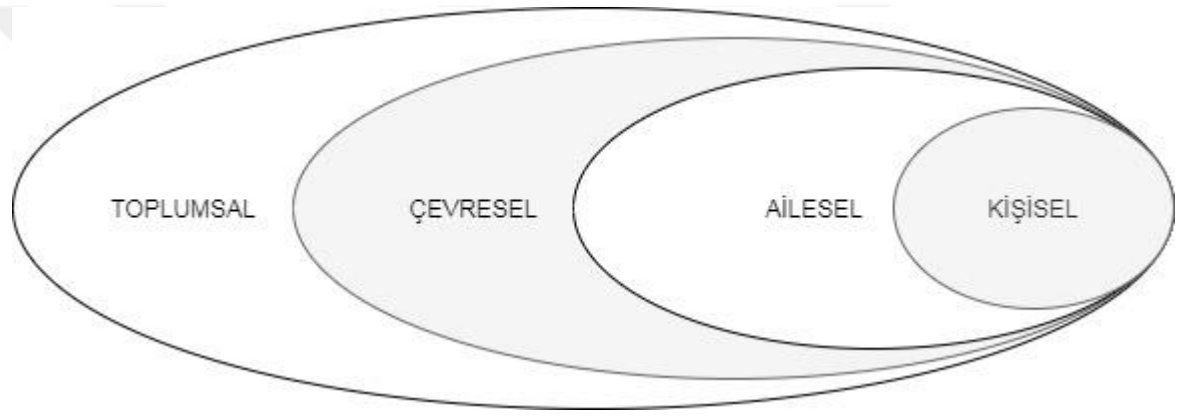
1.3.2. Çocukluk Çağı Travmalarının Yaygınlığı

Dünya Sağlık Örgütünün 2017 yılında, çocukluk çağı travma türlerinin yaygınlığına dair yayınladığı raporda, dünya genelindeki çocukların %23'ünün fiziksel istismara, %36'sının duygusal istismara, %16'sının ihmale uğradığını belirtmiştir. Kızların %18'inin erkeklerin %8'inin cinsel istismara uğradığını belirtmiştir (Bakır, 2018).

Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması'nın 7-18 yaş aralığındaki çocuklarla yaptığı araştırmaya göre yaş, cinsiyet ve bölge fark etmeksizin istismarın en çok ev ortamında, daha sonra okul, en son olarak da sokak ortamında gerçekleştiği belirtilmektedir. İstismar eden kişiler arasında baba, öğretmen, anne, arkadaş ve komşu bulunmaktadır. Araştırmaya göre istismarcı olarak ilk sırada baba bulunmaktadır. Öğretmen tarafından da fiziksel ve duygusal istismara uğradıklarını belirtmişlerdir. 7-18 yaş aralığındaki çocukların %51'inin duygusal istismara, %43'ünün fiziksel istismara, %25'inin ihmale ve %3'ünün cinsel istismara maruz kaldıkları belirtilmiştir. Fiziksel istismar kapsamında saç çekmek, çimdiklemek veya kulağını çekmek gibi can acıtıcı davranışlar; duygusal istismar olarak azarlanmak, hoşuna gitmeyen sözler duymak en çok maruz kalınan davranışlardır. İhmal bağlamında, yanında birisi olması gereken durumlarda yalnız kalmak; cinsel istismar olarak da cinsel içerikli bir konuşmaya veya sohbetle zorlanmak en sık maruz kalınan travmatik deneyimlerdir (Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması Raporu, 2010: 29).

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun 2006-2011 yıllarına dair yaptığı araştırmada, koruma kararı alınan çocuklarının %18,6'sının ebeveynlerinin istismar ve ihmaline maruz kaldığı belirlenmiştir. Cinsel istismara uğrayan çocukların yaş ortalamasına bakıldığında 13,7 olduğu görülmüştür. İstismara ve ihmale maruz kalmış çocukların %71,6'sının yaşları 14-17 arasındadır. İstismar yaşantılarının %62'sinin tekrarlandığı görülmüştür. 2008'den 2013'e kadar istismar vakalarındaki artışın %400'e yakın olduğu belirtilmektedir (Bakır, 2018).

1.3.3. Çocukluk Çağı Travmalarının Risk Faktörleri



Şekil 3. Çocukluk çağı travmalarının risk faktörleri modeli (UNICEF, 2006).

UNICEF, çocukluk çağı travmalarına ilişkin risk faktörlerini 4 temel grupta sınıflandırmıştır. Bunlar kişisel, ailesel, çevresel ve toplumsal risk faktörleri olarak belirlenmiştir. (UNICEF, 2006).

1.3.3.1. Kişisel Risk Faktörleri

Kişisel risk faktörleri grubunda ebeveyn ve çocukla ilgili bazı özellikler bulunmaktadır. Ebeveyne ilişkin faktörlerde anne babanın fiziksel veya ruhsal hastalık sahibi olması, istenmeyen gebelik yaşaması, şiddete maruz kalmış olması ve genç yaşta anne baba olunması gibi başlıca risk faktörleri bulunmaktadır. Ebeveynlerin sorunlarla başa çıkabilecek becerilerinin gelişmemiş olması, pasif, bağımlı, olgunlaşmamış, cinsel engellenmeleri olan, çocuğunu koruyamayan kişiler olması, yalnız anne veya yalnız baba olması, ebeveynlerden birinin üvey olması da diğer risk faktörleri arasında bulunmaktadır. Kişisel faktörler risk grubundaki çocuğa

ilişkin değişkenlerde, çocuğun cinsiyeti, yaşı, istenmeyen çocuk olması, prematüre olması, engelli olması, davranış problemleri olması, içedönük, kaygılı, korkulu, güçsüz ve endişelerini dile getiremeyen kişilik yapısında olması bulunmaktadır. Çocuğun engelli olması veya cinsiyetinin kız olması en önemli kişisel risk faktörlerindendir. Engelli çocukların normal çocuklara göre 1,7 kat daha fazla ve kız çocuklarının erkeklere göre daha fazla ihmal ve istismara maruz kaldığı bilinmektedir (Yılmaz, 2009). Çocuğa ilişkin risk faktörleri için ayrıca çocuğun küçük yaşta olması, zor mizaca sahip olması, hiperaktivite, tik ve fiziksel bazı yetersizliklerinin bulunması da bulunmaktadır (Demirkapı, 2013; Yıldız ve diğerleri, 2017).

1.3.3.2. Ailesel Risk Faktörleri

Aile özelliklerinin çocuk ihmal ve istismarında güçlü bir rolü olduğu bilinmektedir. Ailenin toplumdan yalıtılmış olarak yaşaması, geniş aile yapısı, aile içinde şiddet olması, göç etmiş olmak ve düşük sosyoekonomik durum temel ailesel risk faktörleri olarak belirlenmiştir. Ebeveyn ile çocuk arasındaki bağın kopuk olması, aileden birinin suça karışmış olması, ailesel stres kaynaklarının fazla olması, ailenin toplumsal sorunlar yaşaması, ebeveynler arası veya aile içinde geçimsizliğin olması, düşük evlilik kalitesi, iletişim sorunları ve düşük eğitim düzeyinin de travmaya zemin hazırlayan ailesel faktörlerden olduğu belirtilmektedir (Çelik ve Hocaoglu; Yılmaz, 2009).

1.3.3.3. Çevresel Risk Faktörleri

İşsizlik, yoksulluk, yeterli barınma imkânlarının bulunmaması gibi faktörler çevresel risk faktörleri olarak bilinmektedir. (UNİCEF, 2006).

1.3.3.4. Toplumsal Risk Faktörleri

Toplumsal risk faktörlerinde savaşlar veya kavgalar, sosyal eşitsizlikler, medyanın etkileri, toplumun şiddete hoşgörülü yaklaşımı, kültürel normlar ve çocuğa atfedilen değerin az olması yer almaktadır (Yılmaz, 2009). Risk faktörlerinin toplumsal boyutunda toplumun değerleri, eğitim, sağlık politikaları, sosyoekonomik

eşitsizlikler, toplumsal cinsiyet rolleri, fiziksel istismarı özendirici kültürel normlar gibi olumsuz yaşam şartlarını besleyen kaynaklar da bulunmaktadır (UNİCEF, 2006).

1.3.4. Çocukluk Çağı Travmalarının Türleri

Dünya Sağlık Örgütü çocukluk çağı travmalarını, fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar ve ihmal olarak 4 gruba ayırmıştır (WHO, 2006).

1.3.4.1. Fiziksel İstismar

Fiziksel istismar diğer istismar türleri içinde belirlenmesi en kolay istismar çeşididir. Fiziksel istismar çocuğun herhangi bir kaza olmaksızın fiziksel olarak zarar görmesi, cezalandırılmasıdır. Çocuğun fiziksel istismarda aldığı zararlar hafif hasarlar, ağır hasarlar veya ölümdür. Bir çocuğun bedenlen gördüğü hasarlar yumuşak doku zedelenmesi, yanıklar, ödemler, yara izleri gibi görünüşte fark edilir hasarlar ya da iç organ hasarları, zehirlenme, ölümler olarak kayıtlara geçmektedir. Annenin hamilelikte kullandığı madde veya alkolün sonucu olarak meydana gelen bebek ölümleri de bu kapsamda değerlendirilmektedir. Fiziksel istismarın çocuğun yaşı büyüdükçe azaldığı belirtilmekte ancak fiziksel cezanın yaş fark etmediği bilinmektedir (Ünal, 2008).

Yetişkin bir insanın, çocuğu yaptığı bir davranış sonrası cezalandırarak otoriteyi sağlamak istemesi veya ortada herhangi bir sebep yokken çocuğa zarar vermesi fiziksel istismar kapsamındadır. Fiziksel istismar elle veya herhangi bir alet kullanımıyla çocuğun vücudunda geçici ya da kalıcı izler bırakmaktadır (Güner, Güner ve Şahan, 2010). Yaralanma ile fiziksel muayeneye gelinmesi durumunda ortaya çıkmaktadır (Taner ve Gökler, 2004).

Fiziksel istismar hafif, orta ve şiddetli olarak sınıflandırılmaktadır. Çocuğun kulağını çekmek, saçını çekmek hafif derecede fiziksel istismar, canını acıtmayı hedefleyerek herhangi bir şeyle vurmak orta, son olarak şiddetli biçimde vurmak, dövmek, yakmak da şiddetli fiziksel istismar olarak ele sınıflandırılmaktadır.

Fiziksel istismarın ebeveynlerin çocuklarını disipline etmek için sıklıkla başvurduğu bir yöntem olduğu bilinmektedir. Çocuklar için fiziksel ve psikolojik birçok olumsuz sonuç meydana getirmesine rağmen kültürün fiziksel şiddete kısmen veya tamamen toleransı ebeveynin şiddet davranışını meşru hale getirmektedir (Özgentürk,2014).

1.3.4.2. Duygusal İstismar

Fiziksel istismarın tersine duygusal istismar tanımlanması ve çerçeve çizilmesi en zor olan istismar türüdür. Duygusal istismar, ebeveynlerin çocuğun kendini değersiz hissetmesine sebep olacak, psikolojik açıdan yıkıcı etkiler doğuracak, davranışlar sergilemesidir. Bir çocuğun duygusal açıdan gereksinimleri olan şefkat, ilgi ve sevgiden mahrum bırakılması ile birlikte psikolojik kötü muameleyi içermektedir. Her iki çocuktan birinin duygusal istismarla karşı karşıya olduğu öne sürülmektedir. Duygusal istismar bağırarak, tehdit etmek, alay etmek, küçük düşürmek, hakaret etmek, kıyaslama yapmak ve lakap takmak gibi davranışları içermektedir. Maslow' un ihtiyaçlar hiyerarşisine göre sevgi, ait olma ve kendine güven ihtiyaçlarının karşılanmamasına vurgu yapan duygusal istismarın etkileri, çocuğun yaşamı boyunca hissedilmektedir. Duygusal istismar çocuğun gelişimsel sürecini olumsuz etkilemekte, duygusal ve davranışsal problemler meydana getirmektedir. Bireyin özgüveni, özyeterliliği ve iyi oluşu üzerinde olumsuz etkiye sahiptir. Ayrıca ergenlik döneminde ebeveynleri tarafından duygusal istismara maruz kalan kişilerin psikolojik sağlamlılığının azaldığı belirtilmektedir (Arslan ve Balkıs, 2016; Özgentürk, 2014).

Parmak emme, enürezis, enkopresiz, hiperaktivite, yeme bozuklukları, içe dönüklük, çocukluk çağı mastürbasyonu, saldırganlık, uyku bozuklukları, antisosyal davranışlar, kaygı bozuklukları ve depresyon gibi psikiyatrik hastalıklar da duygusal istismarın etkileri olarak görülmektedir. Ergenlerdeki etkileri ise aileden uzaklaşma, öfke, kızgınlık, değersizlik duyguları ve içe kapanmadır. Ek olarak duygusal istismar olumsuz benlik gelişimine, intihar davranışlarına zemin hazırlamaktadır. Duygusal istismarın hem çocuk hem ergenlerdeki ortak etkileri, gelişimlerini olumsuz

etkilemesi, duygusal ve davranışsal birtakım problemler meydana getirmesidir (Karakuş, 2006).

Duygusal istismar, fiziksel istismar veya cinsel istismar gibi bir başka istismar türüyle birlikte görüldüğü durumlarda ayırt edilmesi zorlaşmaktadır. Çocuğun sahip olduğu niteliklerin ve kapasitesinin sürekli olarak kötülenmesi, azarlanma, dışlanma, tehdit edilme, çocuğun duygusal ihtiyaçlarını görmezden gelme ve çocuğu hırsızlık, dilencilik gibi suça yönelik davranışlarda bulunması için zorlama duygusal istismarın en bilinen örneklerindendir. Duygusal istismarın çeşitleri *reddetme/yok sayma, yalnız bırakma/izole etme, korkutma/yıldırma, suça yöneltme/itme* olarak belirtilmektedir. Çocuğunu reddetmede onu istemediğini çeşitli şekillerde çocuğa söyleme, onu hor görme o evde yokmuş gibi davranma, onun işe yaramadığını belirtme, çocuğun kişiliği, yetenekleri, başarıları gibi onu ayrı bir birey yapan tüm özellikleri yok saymayı içermektedir. Yalnız bırakmada çocuğun akranlarıyla ilişkide olmasının engellenmesi söz konusudur ve çocuk ev içinde de yalnız bırakılmaktadır. Sürekli yalnızlık vurgusu ile karşı karşıya kalan çocuğa yaşamının geri kalanında da yalnız olacağı hissettirilmektedir. Korkutma çocuğu azarlama, bağırma, kötü sözler söyleme, küfretme ile ilgilidir. Çocuğa karşı tehditler ve ebeveynler tarafından çocuğa söylenen “ama sen beni üzecek şeyler yaparsan ben hasta olur, ölürüm” gibi söylemler de korkutma/yıldırma sınıfında yer almaktadır. Son olarak suça yöneltme, çocuğu toplum normlarına göre hoş karşılanmayan, sağlık açısından riskli olan veya suç olarak nitelendirilen davranışlara yönlendirme, teşvik etmedir. Çocuğun şiddet içeren davranışları görmesine, alkol ve madde kullanmasına, herhangi bir suça karışmasına veya suça seyirci kalmasına teşvik etmek duygusal istismarın suça yöneltme türünün örnekleridir. Duygusal istismarın en çok görülen çeşidinin ise korkutma/yıldırma olduğu bilinmektedir. (Dinleyici ve Şahin, 2016).

1.3.4.3. Cinsel İstismar

Cinsel istismar yetişkin bir insanın ya da çocuk üzerinde belirgin bir gücü ve kontrolü olan çocuktan yaşça büyük bir bireyin, cinsel uyarım amacıyla kurduğu temas ve ilişkidir. Cinsel istismar diğer istismar türlerine göre saptanması en zor

olan, yaşam boyu kalıcı etkiler gösteren, genellikle bildirilmeyen ve gizli kalan bir istismar türüdür (Öztop ve Özcan, 2010).

Faller (2000)'e göre çocukluk döneminde cinsel istismara uğramış kişiler yaşama dezavantajlı başlamaktadır. Çocukların yetişkinler gibi iletişim becerileri olmadığı, istismarcının gücü ve kontrolü altında oldukları için cinsel istismar sonrası ne yapacaklarını bilmedikleri öne sürülmüştür (Faller ve Henry, 2000) .

Cinsel istismar çocuğun cinsel doyum amacıyla zorla veya ikna yoluyla kendinden en az altı yaş büyük bir birey veya kendisinden en az iki yaş büyük bir aile üyesi tarafından kullanılması olarak belirtilmektedir. Çocuğun cinsel doyum amaçlı kullanılmasının yanı sıra cinsel doyum amacıyla kullanılmasına izin vermek de cinsel istismar kapsamındadır. Cinsel istismara uğrayan çocuk cinsel eyleme gelişimsel olarak onay veremeyecek yaşta olup, yasaların ve toplumun değerlerine göre aykırı düşen cinsel davranışın ne anlama geldiğini anlayamayacak, bu davranışa onay veremeyecek yaştadır. Bu davranışlar çocuğun genital bölgesine dokunma başta olmak üzere teşhircilik ve röntgencilik yapma, pornografik görüntüler izletme ve cinsel içerikli konuşmalara zorlama şeklinde sıralanabilir. Bir çocuğun cinsel istismara maruz kaldığının bir dizi işaretçisi bulunmaktadır. Uykuya dalmakta güçlük çekme, odaklanmada güçlük çekme, yaşadığı istismara dair kâbuslar görme, gün içinde olayı hatırlatan kişileri ve mekânları anımsadığında yoğun kaygı yaşama gibi travma sonrası stres bozukluğu belirtileri görülebilmektedir. Cinsel istismara maruz kalmış çocukların yaklaşık %50'sinde travma sonrası stres bozukluğu görülmektedir. Yaşına uygun olmayan cinsel davranışlar, cinsel içerikli oyunlar oynadıkları gözlemlenmiştir (Topbaş, 2004; Kaya, 2010).

Cinsel istismar sonrası verilen tepkiler, 10 yaş altı ve 10 yaştan büyük çocukların verdiği tepkiler olarak da iki gruba ayrılmıştır. 10 yaşın altındaki çocukların cinsel istismara uğradığının en dikkat çekici işaretçisi bulunduğu gelişim döneminde sahip olamayacağı kadar cinsel bilgiye sahip olmasıdır. Bu cinsel bilgi ve cinsel içerik yaptığı resimlerde, konuşmalarında, oyunlarda ve davranışlarda kendini göstermektedir. Sıkça mastürbasyon yapması da cinsel istismar sonrası sık karşılaşılan tepkilerdendir. Ani davranış değişiklikleri, okulda uyum problemleri ve

aile içinde gözlenebilen yalnız kalmak istememe, uyku bozukluğu, enürezis ve enkoprezis gibi dışa atım sorunları ve represif belirtiler, erkek çocukların saldırgan ve çevreye zarar verici davranışları(yangın çıkarma gibi) cinsel istismar sonrası kendini göstermektedir. 10 yaştan büyük çocukların cinsel istismara maruz kalmasından sonra gözlenen etkiler ise, depresyon ve geri çekilme başta olmak üzere kendini yaralayıcı davranışlarda bulunmaları, yeme bozuklukları, riskli cinsel ilişki denemeleri ve küçük çocuklarda gözlendiği gibi okul ve arkadaş ilişkilerindeki problemleridir. Sosyal gelişimleri sebebiyle 10 yaş altı çocuklarda gözlendiği gibi açık bir şekilde cinsel uğraşlar görülmemektedir. İki grupta da en belirgin işaretçiler ani davranış değişiklikleri, okulda veya akranlarıyla yaşadığı problemler dikkat çekmektedir (Alpaslan, 2011).

Cinsel istismarda istismarcının mağdura yakınlığı aile içi ve aile dışı olarak ikiye ayrılmaktadır. Ensest olarak bilinen cinsel istismar çeşidi, aile içinde birbirleriyle evli olanlar dışında diğer aile üyeleri arasındaki her türlü cinsel eylem olarak belirtilmektedir. Çocuk istismarının oldukça önemli bir boyutu olan ensest, sözlü ya da sözsüz, fiziksel veya görsel her türlü cinsel etkileşimi içermektedir. Cinsel istismarda çocuğun masumiyetinin istismarı, ensest durumunda ise çocuğun hem masumiyetinin hem de güveninin istismarı söz konusudur. Ensestin gizlilik durumu bazen bir yaşam boyu olabildiği için bu konuda yaygınlık çalışmalarına dair kesin veriler bulunmamaktadır. Ancak ensestin her yaştaki çocuğa yönelik olabileceği belirtilmektedir. Cinsel istismarın aile içinde yaşanıyor olması gizli tutulmasına, açıklanıp dile gelmesini zorlaştırmaktadır (Bozbeyoğlu, Koyuncu, Karam ve Sungur, 2010; Yanar, 2017).

Alpaslan (2011), cinsel istismarın 6 farklı çeşidi olduğu belirtilmektedir. Bunlar;

- a) Temas olmayan cinsel istismar (Teşhircilik, röntgencilik ve cinsel içerikli konuşmalar bu sınıfta yer almaktadır.)
- b) Cinsel dokunma içerikli istismar (İstismarcının dokunması veya mağduru kendine dokunması için zorlaması bu sınıfta yer almaktadır.)
- c) Sürtünme yoluyla istismar

- d) Cinsel penetrasyon (Genital, oral veya anal ilişki, başka bir obje veya parmakla penetrasyon bu sınıfta yer almaktadır.)
- e) Cinsel sömürü (Çocuk pornosu ve fuhuşu bu sınıfta yer almaktadır.) şeklinde sınıflandırılmıştır.

1.3.4.4. İhmal

Çocuğa bakmakla yükümlü olan kişilerin çocuğun temel gereksinimlerini karşılamaması, çocuğu, fiziksel ve duygusal gelişimi açısından sekteye uğratabacak davranışlara maruz bırakması ihmal olarak bilinmektedir. Bakım ve korunma çocuğun en temel ihtiyaçlarıdır ve bilinçli ya da bilinçli olmadan bu gereksinimlerin göz ardı edilmesi çocuğun ihmal edilmesi olarak bilinmektedir (Yanar, 2017).

İhmalin de duygusal istismar gibi kesin sınırları bulunmamaktadır. İstismar, eylemin niteliğinden bağımsız olarak, bir eylemin olması iken, ihmal eylemin pasif olması veya bir eylemin olmamasıdır. İhmalin çocuğun yaşamının ilk yıllarından itibaren yaşam boyu devam ettiği belirtilmektedir (Kütük ve Bilaç, 2017).

Bir çocuğun ihmal edildiğın başlıca işaretçileri organik bir nedene bağılı olmayan gelişim geriliğı, sık sık kazaya veya riskli davranışlara karışma, beslenme, bakım ve hijyen ihtiyaçlarının eksikliğı, çocuğun tedavi olması gereken durumlarda sağık kurumlarına başvurusunun geciktirilmesi veya hiç başvurmamadır. Bunların yanı sıra çocukta iletişim kurmada güçlük, uyaran eksikliğe bağılı olarak gelişen zihinsel yetersizlikler ve çocuk üzerinde denetim eksikliğı, çocuğun evden kovulması veya anne babası tarafından terk edilmesi de ihmal şüphesi uyandıran göstergelerdir. İhmal, çocuğun beden sağılığı veya psikolojik sağılığın bozulmasına veya bedensel, duygusal ve sosyal gelişimini sağılıklı bir şekilde tamamlayamamasına neden olmaktadır. Gerekli olan ihtiyaçların yaşa uygun olarak verilmemesi de bu kapsamdadır. (Uğurlu ve Gülsen, 2014; Taşkın, Erdemli ve Demir, 2019)

İhmalin birkaç türü bulunmaktadır. Fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel ihmal en bilinen ihmal türlerindendir. Fiziksel ihmal bir çocuğun yeterli beslenme, giyim, hijyen, sağık için gerekli müdahaleler ve fiziksel olarak çocuğu korumak gibi

fiziksel ihtiyaçlarının karşılanmamasıdır (Stoltenborgh, Bakermans-Kranenburg ve Van Ijzendoorn, 2013).

Fiziksel ihmal anne babanın çocuğun eğitimi, beslenmesi, bakımı gibi ihtiyaçlarının karşılanmamasını, çocuğa sosyal olarak mevcut kaynaklar sağlanmamasını içermektedir. İhtiyaçların geciktirilmesi kadar bunları karşılamada ilgisiz davranmak, çocuğun sağlığı için gerekli olan tıbbi müdahaleyi reddetmek veya geciktirmek de fiziksel ihmal kapsamındadır (Aral ve Gürsoy, 2001; Güler, Uzun, Boztaş ve Aydoğan, 2002).

Duygusal ihmal çocuğun duygusal ihtiyaçları olan sevgi, ilgi, şefkat, değer görme ve sosyal destekten mahrum bırakılmasıdır. Bu duygusal bağlamdaki temel ihtiyaçlar dokunulma, güven, düzen ve yapı, sosyalleşme, teşvik ve kişinin kendini değerli bulması şeklinde 6 grupta sınıflandırılmıştır. İlk olarak dokunulma, fiziksel temasa atıf yapmaktadır. pmek, sarılmak gibi temas yoluyla sevgiyi ve sıcaklığı sürdürmek olarak bilinmektedir. Güven beslenme, sağlık ve güvenlik gibi konularda çocuğun ailesine güven duymasıdır. Düzen ve yapı, sosyalleşme ve teşvik çocuğun diğer duygusal ihtiyaçlarıdır. Son olarak çocuğun kendini değerli hissetmesi duygusal ihtiyaçlarının en önemlileri arasında yer almakta vetocuğun kendini bir birey olarak görmesini, sağlıklı bir kimlik gelişimi için ihtiyaç duyulan temel gereksinimlerdenidir. Bu ihtiyaçların herhangi birinin eksikliği, duygusal ihmale işaret etmektedir (Kütük ve Bilaç, 2017).

Fiziksel ihmal ve duygusal ihmalden sonra en bilinen bir başka ihmal türü ise cinsel ihmaldir. Cinsel ihmal çocuğun cinsel gelişimine gereken önemi vermemeye atıf yapmaktadır. Çocuğun cinsel istismara maruziyetine karşı onu korumamak, ilgisiz kalmak bu kapsamdadır (Aral ve Gürsoy, 2001).

1.3.5. Çocukluk ağı Travmaları İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Çocukluk ağı travmaları ile sosyal işlevsellikte bozulma arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu ortaya konmuştur. Bu bağlamda çocukluk ağı travmaları bireylerin pozitif kişiler arası ilişki kurma ve sürdürmesini olumsuz etkilemektedir

(Bilim, 2012). Çocukluk çağı travmaları ile kişiler arası bağımlılık eğilimi arasında da pozitif yönde ilişki olduğu belirtilmektedir. Çocukluk çağı travmaları bireyin kendine yönelik inançlarının değersizlik, güçsüzlük, yalnızlık ve acizlik olarak değişmesine, yaşamının sonraki yıllarında kişiler arası bağımlılık eğilimini bir telafi yöntemi olarak görmesine neden olmaktadır (Barak, 2018).

Bornstein' in (2005) çocuğa yönelik fiziksel veya cinsel istismarda bulunan suçlularla yaptığı çalışmaya göre, bu kişilerin toplumdaki diğer yetişkinlere göre kişiler arası bağımlılık düzeyleri puanlarının yüksek olduğu görülmüştür. Fiziksel istismarda bulunan suçluların kişiler arası bağımlılık düzeylerinin, cinsel istismarda bulunan kişilerin bağımlılık düzeyi puanlarından yüksek olduğu görülmüştür. Diğer taraftan kişiler arası bağımlılığın, çocuğun herhangi bir kötüye kullanımı sonrası meydana gelen uyumsuz ve olumsuz kişilik özelliklerinden biri olduğu da bulgular arasındadır.

Çocukluk çağı travmalarının yüksek düzeyde kaygıya ve düşük benlik saygısına sebep olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda bireyin bağımlılıkla ilgili arayışlarda olabileceği de belirtmektedir. Travma yaşamış bir bireyin dış doğrulama, güvence ve duygusal için çevresindeki kişilere, arkadaşlarına, romantik partnerlere veya otorite figürlerine yönelik kişiler arası bağımlılık davranışları sergiledikleri görülmektedir. Ayrıca ebeveyn-çocuk rolünün tersine döndüğü evlerde, ebeveynleştirilmiş çocukların işlevsiz bir ebeveyne uyum sağlamak için kendi ihtiyaçlarını feda etmek zorunda kalan bu çocukların, ileride romantik ilişkilerinde partnerlerine duygusal açıdan bağımlı olma olasılıklarının yüksek olduğu belirtilmektedir. Bağımlı olarak büyümüş istismara uğramış çocukların da, kendi çocuklarını istismar etme olasılığının yüksek olması bu istismar döngüsünü devam ettirebileceği düşünülmektedir (Kane ve Bornstein, 2017).

Heim ve Nemeroff (2001) erken dönemde travma geçmişinin önemli bir rolünün strese karşı kötü bir adaptasyon çeşidi olan kaygıyı meydana getirdiğini belirtmiştir. Çocukluk çağı travmaları yaşamış bireyler kaygı gibi birtakım psikolojik ve davranışsal zorluklar yaşama riski ile karşı karşıya kalmaktadır. (Cantón-Cortés, Cortés ve Cantón, 2019; Huh, Kim, Lee ve Chae, 2017). Travma geçmişi ile kaygı

arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu belirtilmektedir (Gibb, Butler ve Beck, 2003; Gibb, Chelminski ve Zimmerman, 2007; Hovens ve diğerleri, 2009; Kisely ve diğerleri, 2018; MacMillan ve diğerleri, 2001). Duygusal istismar, fiziksel istismar, cinsel istismar ve ihmal hipofiz-adrenal ekseninde nörohumoral düzenlemeler yapması ve otoimmün sistem üzerindeki etkileri bireyi psikopatoloji gelişimi için daha az savunmasız ve kırılgan bir hale getirmektedir. Genetik faktörlerin psikososyal faktörlerle etkileşiminin kaygıya zemin hazırladığı bilinmekte ve bu bağlamda çocukluk çağı travmaları oldukça güçlü psikososyal ve çevresel bir risk faktör olarak kaygının gelişiminde önemli rol oynamaktadır (Kascakova, Furstova, Hasto, Madarasova Geckova ve Tavel, 2020).

Risk alma davranışı ile çocukluk dönemindeki travmatik olaylar ilişkisinin incelendiği çalışmalara göre risk alma davranışının travmatik yaşam deneyimlerinden sonra arttığı gözlenmiştir (Eker ve Yılmaz, 2017).

Fiziksel istismar mağduru çocukların başta alkol ve madde kullanım bozukluğu olmak üzere tehlikeli cinsel deneyimler, intihar düşünceleri ve girişimleri, riskli cinsel deneyimler, yeme bozuklukları saldırganlık ve suça yönelik antisosyal davranışlar gibi riskli davranışlarda bulunduğu belirtilmektedir. Cinsel istismara maruz kalmış çocukların intihar düşünceleri ve girişimlerinin cinsel istismara maruz kalmamış çocuklara göre oldukça fazla olduğunu belirtilmektedir. Özellikle cinsel istismara maruz kalmış kadınlar yüksek riskli cinsel eylemlere erkeklere göre daha erken yaşlarda başlamaktadır. Bu sebeple erken yaşta gebe kalmanın yanı sıra, birden fazla cinsel partner ve korumasız cinsel ilişki sebebiyle cinsel hastalıklara yakalanma sıklığında artış gözlenmiştir. Bir diğer bulgu ise geçmişinde cinsel istismara maruz kalmış çocukların, cinsel istismara maruz kalmamış çocuklara göre yaşamlarının ilerleyen dönemlerinde daha fazla cinsel saldırıda bulunduklarıdır. Duygusal istismar ve ihmal yaşantısına sahip çocukların da ilerdeki yaşamlarında intihar davranışları görüldüğü bulgular arasındadır (Taner ve Gökler, 2004; Turan ve Traş, 2016). Noll, Trickett ve Putnam'ın (2003) çalışmalarında da cinsel istismar yaşantısının erken, riskli cinsel aktivite ve erken annelik için risk faktörü olduğu belirtilmiştir. Cinsel istismara uğramış kadın katılımcıların gönüllü cinsel ilişki yaşı, diğer kadınlara göre oldukça düşük olduğu, diğer kadınlara göre daha az doğum kontrol yöntemi

kullandıkları ve daha genç yaşta çocuk sahibi oldukları belirlenmiştir. Erken yaşta anne olmanın sebebi cinsel istismar yaşantısı olabildiği gibi buna ek olarak bu kadınların cinsel istismarın psikolojik etkilerinden yetersizlik ve yalnızlık duygularından kurtulma, telafi etme çabası olarak da görülmektedir.

Afrikanlı Amerikalı ergenlerle yapılan bir çalışmada, çocukluk çağı travmaları ile(fiziksel, cinsel ve duygusal istismarın) HIV riskli davranışları arasında ilişki olduğu ve bu ilişkiye risk alma eğiliminin ve duygu arayışının aracılık ettiği belirtilmektedir (Bornovalova, Gwadz, Kahler, Aclin ve Lejuez, 2008).

Fiziksel istismara maruz kalmış çocuk ve ergenlerin %41'inin,yaşamlarının ilerleyen dönemlerinde, kendine zarar vermeye sebep olacak herhangi bir davranışta veya intihar girişiminde bulundukları görülmüştür (Saçarçelik, Türkcan, Güveli ve Yeşilbaş, 2012).

Eker ve Yılmaz (2016) da yaptığı çalışmada, çocukluk çağı travmalarının gençlik döneminde riskli davranışta bulunma olasılığını artırdığı belirtmiştir. Aile içi şiddet yaşantısına sahip kişilerin antisosyal davranışlar gösterme olasılığının yüksek olduğu görülmüştür. Çalışmada riskli davranışlar ölçeğindeki cinsel tacizde bulunmak davranışlarını sıklıkla yaptığını belirten katılımcıların, çocukluk çağı travmaları ölçeğinden aldıkları puanların, tüm katılımcıların aldıkları puan ortalamalarından yüksek olduğu görülmüştür. Dolayısıyla fiziksel istismar, cinsel istismar, duygusal istismar gibi travma yaşantısının herhangi bir türünün ilerde cinsel taciz davranışında bulunması riskini artırdığı görülmüştür.

Yıldız ve diğerleri (2017), ihmal ve istismar yaşantısının suça yönelme üzerinde etkili olduğunu belirtmektedir. Çocukluk çağı travma yaşantısı ile suç işleyişine dahil olmanın bağlantılı olduğunu belirten bir başka çalışma Smith ve Thornberry' e (1995) göre, adli suç ile çocukluk dönemi travma yaşantısı arasında belirgin bir ilişki bulunmuştur. Travma mağduru olan çocuk ve ergenlerin potansiyel olarak zararlı olabilecek davranışlardan suça ilişkin davranışlara kadar geniş bir yelpazede riskli davranışlar gösterdikleri gözlenmiştir. Suç davranışı riskini önemli ölçüde artıran çocukluk dönemi travmaları tutuklanma riskini ve tutuklanma sıklığını da önemli ölçüde artırmaktadır. Kötü muamele geçmişi olan çocuklar saldırgan ve

agresif davranmaya meyilli olmaktadır. Çocukluk çağı travmasına maruz kalmanın çocukluk, ergenlik veya yetişkinlik döneminde orta ve şiddetli resmi suçlarda bulunma riskini veya çeşitli olumsuz sonuçlar ortaya çıkaracak davranışlarda bulunma riskini artırdığı belirtilmektedir. Söz konusu travmaların etkileri, sosyo-ekonomik düzeyden ve aile yapısı değişkenlerinden bağımsız olarak ele alınmıştır.

Çocukluk çağı travmaları ile davranış problemleri gibi riskli davranışlar arasında güçlü ilişki bulunduğunu öne süren Layne ve diğerleri (2014), travmaya maruz kalan kızların intihar eğilimlerinin, kendine zarar verme ve cinsel sömürü risklerinin yüksek olduğunu belirtmiştir. Yaşanan travma çeşidi birden fazla olduğunda, bu çocuğun riskli davranışta bulunma olasılığı, maruz kaldığı travma çeşidinin artışına paralel olarak artmaktadır.

Çocukluk çağı ve yeme tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaya göre çocukluk çağı travmalarının yeme tutumlarını yordadığı ve yeme tutumları üzerinde duygusal istismarın, fiziksel istismar ve cinsel istismara göre daha etkili olduğu belirlenmiştir. Blumia nevroza tanısı almış ergen kızların blumia nevroza olmayan ergen kızlara göre travmatik yaşam öykülerinin daha fazla olduğu görülmüştür. Tekrarlayan travma öyküsünün de yeme bozukluğu üzerindeki etkisinin oldukça fazla olduğu görülmüştür. Cinsel istismar sonrasında ortaya çıkan bedenine ait utanç duygusunun, yeme bozukluğunun zeminini oluşturduğu belirtilmektedir. İstismarın bu etkisiyle baş edebilmek adına da bedenle aşırı uğraş ve bir telafi yöntemi olarak yemek kullanılmaktadır (Gürcan ve Kolburan, 2019).

Sigara bağımlısı olan kişilerle yapılan çalışmaya göre sigara bağımlıların çocukluk çağı travmaları ölçeğinden aldıkları puanlar araştırmadaki kontrol grubunun çocukluk çağı travmaları puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür (Yağcı, Perinçek ve Kıvrak, 2010).

Çocukluk çağı travmalarının okul terki ile ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar da bulunmaktadır. Çocukluk çağı travmasının ilk olarak akademik performans üzerinde olumsuz etkisi vardır (Larson, Chapman, Spetz ve Brindis, 2017). Çocukluk çağı travmasının okul terki ile önemli ölçüde ilişkili olduğunu belirten Porche, Fortuna, Lin, ve Alegria' nın (2011) çalışmasına göre çocukluk çağı

travması ile okul terkinin ilişkisinde 3 adet arabulucu bulunmaktadır. Psikiyatrik tanı değişkenleri, sosyo demografik ve psikososyal risk faktörleri, ırk ve etnik farklılıklar. Bu üç faktör çocukluk çağı travmasının okul terki üzerindeki etkisine aracılık etmektedir. Psikiyatrik tanı bağlamında davranış bozukluğu ve madde kullanımı, okul terki riskini 2 kat artırmaktadır.

1.1. RİSK ALMA DAVRANIŞI

Risk alma davranışı bireylerin şu anki yaşamlarında veya yaşamlarının sonraki dönemlerinde problem yaratabilecek davranışlar olarak tanımlanmaktadır. (Gündoğdu, Karakuş ve Korkmaz, 2005).

Doğrudan ya da dolaylı olarak yaşamı etkileyen riskli davranışlar uyumsuz, kural dışı, zarar verici olarak nitelendirilmektedir ve hem bedensel hem de psikolojik açıdan bireyin hayatını tehdit edebilecek olumsuz sonuçlar doğurmaktadır (Uçan ve Esen, 2015; Uludağlı ve Sayıl 2009). Hem olumlu hem olumsuz sonucu olan davranışların, olumsuz sonuçları olumlu sonuçlarından daha fazla olduğunda da bu davranış risk alma davranışı olarak sınıflandırılmaktadır (Yates, 1992; Gullone ve Moore, 1996).

Risk alma davranışları sosyal ve psikolojik refahı, fiziksel sağlığı tehlikeye atabilecek davranış türleridir (Bonino, Cattellino ve Ciairano, 2005). Yaşam kalitesini ya da doğrudan yaşamın kendisini tehlikeye atan bu davranışların belli bir işlevi bulunmakta ve bir amaca hizmet etmektedir (Jessor, 1991; 1992).

Risk alma davranışının en çok artış gösterdiği ergenlik dönemi çocukluktan yetişkinliğe geçiş dönemi olarak bilinmekte ve bu dönemde birey hem biyolojik hem de psikososyal değişimler yaşamaktadır. Ergenlik geç çocukluk ve genç ergenlik dönemi arasında bir köprü olmakta, diğer gelişim dönemlerinden daha farklı zorluklar ve sorumluklar barındırmaktadır. Ergenlerin kendi gelişimlerinin şekillenmesinde aktif katılımcılar olduğunu kabul eden perspektife göre, ergenlik döneminde içinde bulundukları bağlam ve bireysel niteliklerinin etkileşimi bu dönemki gelişimin şekillenmesinde etkili olmaktadır. Buradaki bağlam ergenin okulu, ailesi, akranları ve yaşadığı mahalledir. Ergen, kendine özgü biyolojik

özellikleri ve geçmişi sebebiyle, içinde yaşadığı belirli bir bağlamın gelişimsel görevlerine farklı tepkiler vermektedir. Gerçekleştirdiği eylem, bireyi etkilediği kadar içinde bulunduğu herhangi bir bağlamı da etkilemektedir. Ergen, bu bağlamlar içinde, kendi varlığını kanıtlamaya çalışırken yaptığı tüm davranışlarını, dünyada var olmanın veya özerklik kazanmanın bir yolu olarak düşünmektedir. Bu yolda ilerken problem yaratabilecek temel riskli davranışlar, uyuşturucu ve alkol kullanımı, suç, erken cinsel deneyim, riskli araba kullanma ve sağlıksız yeme davranışı olarak örneklendirilebilir. Kimlik geliştirme ve yetişkin olma çabasıyla ortaya koyduğu bu davranışlar toplumsal ve bireysel birtakım problemler meydana gelmektedir (Bonino, Cattelino ve Ciairano, 2005; Deniz, 2011; Jessor,1991).

1.1.1. Risk Alma Davranışını Açıklayan Kuramlar

1.1.1.1. Biyolojik Temelli Yaklaşımlar

Riskli davranışlar geçmişten beri birçok kuram perspektifinden açıklanmaya çalışılmıştır. İlk olarak biyolojik temelli yaklaşımlara göre birey dünyaya geldiğinde birtakım genetik ve nörolojik yatkınlıklarla ve mizacı ile yaşamına başlamaktadır. Ögel (2007), yaptığı çalışmalarda ergenlerin suç işleme ve şiddet davranışlarının temelinde birtakım genlerin rolü olduğunu belirtmektedir. Antisosyal davranışlar ve madde kullanımı riskli davranışları için ikizlerle yapılan çalışmalarda, sergilenen riskli davranışlar ve genler arasında ilişki bulunmuştur. Ergenlerde gözlenen riskli davranışların psikopatolojik bir temeli olduğunu belirten araştırmalar bulunmaktadır. Aile öyküsünde duygudurum bozuklukları gibi psikopatolojik bir rahatsızlığın olması, ergenin riskli davranışlarının (intihar veya antisosyal davranışlar gibi) genetik altyapısı olduğunu öne sürülmektedir.

Riskli davranış gerçekleştiğinde prefrontal korteksin görevi olan, davranışlarının sonucunu kestirme, kendini kontrol etme, karar alma mekanizması, sosyal davranış düzenlemelerinin kişinin yararı olacak şekilde yerine getirilmediği görülmektedir. Dopamin ve seratonin nörotransmitterlerinin azlığı, prefrontal korteksin görevini yerine getirmesini olumsuz etkilemektedir. Dopamin nörotransmitterinin az olması, beynin kendini düzenlemede zayıf kalmasına sebep

olurken, seratoninin azlığı ise bireyin dürtülerini kontrol etme mekanizmasının azalmasına, dolayısıyla da saldırgan davranışlara sebep olmaktadır. Bunların dışında noradrenalin, adrenalin, kortizon ve prolaktin hormonunun da antisosyal davranışlarla ilişkili olduğu bulunmuştur. Kişinin beyin ve trombositlerinde kimonoaminoksidaz aktivitesinin azalması da intihar eğilimi ile ilişkili bulunmuştur. Kısaca bireyin doğuştan getirdiği birtakım genetik yatkınlıklar veya biyolojik özelliklerin riskli davranışlarla ilişkili olduğu belirtilmektedir (Gençtarım-Kuru, 2010; Deniz, 2011).

1.1.1.2. Bilişsel Temelli Yaklaşımlar

Bilişsel temelli yaklaşımlar risk alma davranışını, bireylerin riski algılama ve risk alma konusundaki karar mekanizmaları yoluyla incelemektedir. Ergenlerin risk algısını “zarar görmezlik” ve şekillendirmektedir. Ergen egosantrizimi üzerine yapılan çalışmalar sonucu, ergenlerin abartılı bir şekilde kendilerinin benzersiz ve özel olduklarını düşünmeleri, davranışlarının sonucunu öngörememeleri, “zarar görmezlik” inançları, kişisel masal perspektifleri risk algılarını şekillendiren diğer faktörlerdir (Igra ve Irwin, 1996).

Bilişsel kuram yaklaşımını benimseyen araştırmacılar bireylerin davranışa yönelik karar verme durumlarının, o davranışın olası maliyetleri ve faydalarının öngörülmesi sonucu ortaya çıktığını savunmaktadır. Locke, Pascal ve 17. Yüzyılda yaşamış diğer filozofların çoğunluğu bu seçim teorilerinin ilk savunucuları olarak kabul edilmektedirler (Boyer, 2006). Yakın dönemde ise risk alma davranışları karar verme yaklaşımı ve kararlaştırılmış/planlanmış hareket kuramı çerçevesinde açıklanmaktadır. Karar verme yaklaşımına göre birey bir davranışın riskli bir davranış olduğunu fark edip, bu davranışı gerçekleştirirse risk alma davranışı olarak nitelendirilir. Ancak bireyin bu davranışın riskli davranış olduğunu fark etmeden yaptığı durumlarda da bu davranış, riskli davranış olarak ele alınmaktadır. Kısaca riskli davranışta bulunma yalnızca kişinin o davranışın riskli davranış olup olmadığını anlaması durumunda değil, kişi bu davranışın bilincinde olmadığına da tehlike ve riske işaret ettiği için riskli davranış olarak nitelendirilmektedir. Bireylerin değerleri, inançları aldıkları kararlar üzerinde etkili olmaktadır. Ayrıca bu yaklaşıma

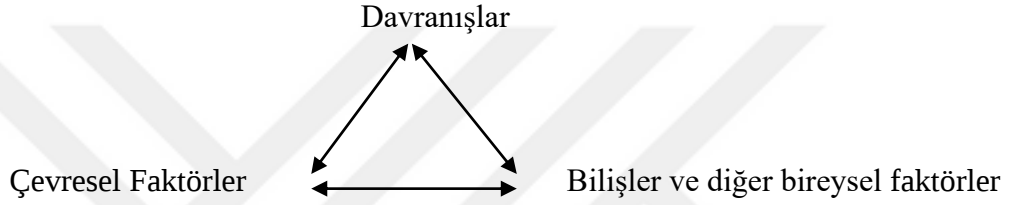
göre birey davranışın sonucunda elde edeceği kârı, davranışın olumsuz sonuçlarından veya risklerinden daha çok önemseydiği zaman riskli davranışı gerçekleştirmektedir (Öner, 2009). Lavery, Siegel, Cousins ve Rubovits de (1993), davranışa yönelik risk algısı ile kâr algısının zıt yönde ilişkili olduğunu belirtmektedir.

Kararlaştırılmış/Planlanmış Hareket Kuramı ise bireyin bir davranışa ilişkin kararını, o davranışa ilişkin inanç ve tutumları çerçevesinde değerlendirmektedir. Niyetleri etkileyen faktörün tutumlar olduğunu, tutumları belirleyen faktörün ise bireyin kazanacağı yararın ve ödeyeceği bedelin etkili olduğu belirtilmektedir. Eğer gerçekleştireceği davranışı birey kendisi için yararlı görüyorsa, o riskli davranışta bulunma olasılığı yüksektir. Son aşamada davranışta bulunmaya ilişkin vereceği karar ise bireyin inançları ile şekillenmektedir. Bireyin inançları içinde yalnızca kendi inançları değil, ebeveynin ve içinde yaşadığı toplumun inançları da bulunmaktadır. Kararlaştırılmış hareket kuramına Ajzen ve Fisbein, benlik yeterliliği ve reddedici benlik yeterliliği kavramlarını eklemiştir. Eğer kişinin benlik yeterliliği yüksekse, davranışları üzerinde kontrole sahiptir ve böylece riskli davranışta bulunmama konusunda kendini kontrol etme gücüne sahiptir. Reddedici benlik yeterliliği ise ergenin akranları tarafından veya çevresindeki herhangi biri tarafından riskli davranışa davet edildiğinde, bunu reddetme veya karşı koyma gücünü göstermektedir. Eğer ergenin bu yeterliliği yüksek değilse kolayca etki altına alınabileceğine ve kontrol gücünün zayıflığına işaret etmektedir (Deniz, 2011).

1.1.1.3. Öğrenme Temelli Yaklaşımlar

Riskli davranışları açıklayan öğrenme temelli yaklaşımlar içinde en başta gelen yaklaşım Bandura'nın sosyal öğrenme kuramıdır. Bandura'nın karşılıklı belirleyicilik ilkesine göre bireyin düşünceleri, bireyin çevresi ve bireyin davranışları sürekli olarak karşılıklı etkileşim halindedir. Bir taraftan bireyin çevresi davranışlarını etkilerken, diğer taraftan bireyin düşüncelerinin ve davranışlarının içinde bulunduğu çevreyi etkileme gücü bulunmaktadır. Şekil 4'te gösterilen, daimî olarak etkileşim halinde bulunan bu üç unsur, bireyin kişiliğinin oluşmasında güçlü bir rol üstlenmektedir. Bu bağlamla birey bir davranışı iki şekilde öğrenmektedir. İlk yol, kendi deneyimleriyle öğrenmeye da diğer adıyla etkin öğrenmedir. İkinci yol ise,

bir başka bireyin davranışlarını gözlem yoluyla öğrenmesi ve bunu taklit edip yaşamına geçirmesidir. Karşılıklı etkileşimlerde çevre olarak nitelendirilmektedir. Riskli davranışlardan sigara kullanımı, alkol ve madde kullanımı, sağlıksız yeme davranışları ve antisosyal davranışlar bu yaklaşıma göre bir başkasını gözlem yoluyla öğrenilmektedir. Gözlemsel öğrenme olarak belirtilen bu öğrenme yaklaşımında bireyin bu yolla davranışı öğrendiği kişi akranı, ebeveynleri veya çevresinde etkileşimde bulunduğu herhangi biri olmaktadır (Gençtarım- Kuru, 2010; Schunk, 1986).



Şekil 4. Bandura'nın karşılıklı belirleyicilik ilkesi (Schunk, 1986)

Ergenlik dönemi bireyin kimliğini inşa ettiği bir gelişim dönemi olması sebebiyle model alarak öğrenmenin de yoğunlukta olduğu bir dönemdir. Ergenin model aldığı kişiler medyada gördükleri popüler kişiler ya da akranları olabilmektedir. İntihar davranışı bu yolla öğrenilen en sık riskli davranıştır. Model aldığı bu kişi hayranı olduğu, örnek aldığı bir kişi olduğunda bu kişiyi riskli davranışlarını öğrenme, örnek alma olasılığı daha da artmaktadır (Gençtarım- Kuru, 2010).

1.1.1.4. Bağlanma temelli yaklaşımlar

Hirschi'nin sosyal kontrol kuramına göre, riskli davranışların ortaya çıkmasının sebebi bireyin sosyal bağlarının zayıflamasıdır. *Bağlanma, bağlılık, katılım ve inançlar* sosyal kontrolü sağlayan başlıca bağlardır. İlk olarak *bağlanma* kaynağını içine doğduğu aileden almaktadır ve bağlanma bireyin başkalarıyla kurduğu duygusal bağlara atıf yapmaktadır. Eğer kişinin toplumla ve diğerleriyle olan bağı güçlü ise sosyal bağlanmanın olduğuna işaret etmektedir ve bu kişinin kuralları daha az ihlal edeceği düşünülmektedir. Tam aksine kişinin çevresiyle ve toplumla olan bağı zayıfsa hem diğerlerinin isteklerine karşı kayıtsızlık gerçekleşmekte hem de toplumsal beklentilerden sapma eğilimleri gözlenmektedir.

Bağlılık iyi tanımlanmış bir hedefe sahip olmakla ilişkilidir. Eğer bireyin iyi tanımlanmış bir hedefi varsa sigara içme, madde kullanma veya alkol kullanma davranışlarının gelecekteki bu hedefini tehlikeye atacağını fark edip, hedefe yönelik olmayan bu davranışlara dahil olmayacağı düşünülmektedir. *Katılım* herhangi bir görevin, projenin, sorumluluğun katılımcısı olmayı belirtmekte, bireyin sosyal olarak değer görebileceği, başarı ve statü hedefine katkıda bulunabileceği tüm faaliyetler Hirschi'e göre katılımı ifade etmektedir. Son olarak *inanç* sosyal kontrol teorisinin merkezidir. Toplumun sosyal ve ahlaki olarak bazı değerleri olduğunu kabul etmek ve bu değerler doğrultusunda koyulmuş kurallara riayet etmek şeklinde ifade edilmektedir. Birey bu kurallara ne kadar inanır ve bağlı kalırsa bu kurallara uyma olasılığı o kadar artmaktadır. Kurallara ve değerlere inanmayan bir bireyin ise kuralları çiğnediği ve toplum değerlerinden sapma eğilimi gösterdiği gözlenmektedir (Griswold, Roberts ve Wiatrowski, 1986).

Özetle sosyal kontrol kuramına göre bireyin toplumla bağlarının zayıf olması, çevresindekilerle duygusal bağlarının olmaması, iyi planlanmış bir hedefinin, katılım gösterdiği bir faaliyet olmaması, toplumun sosyal ve ahlaki değerlerine inanmaması, uyum sağlamaması bireyin riskli davranışlar gerçekleştirmesine sebep olmaktadır.

1.1.1.5. Psikososyal Temelli Yaklaşımlar

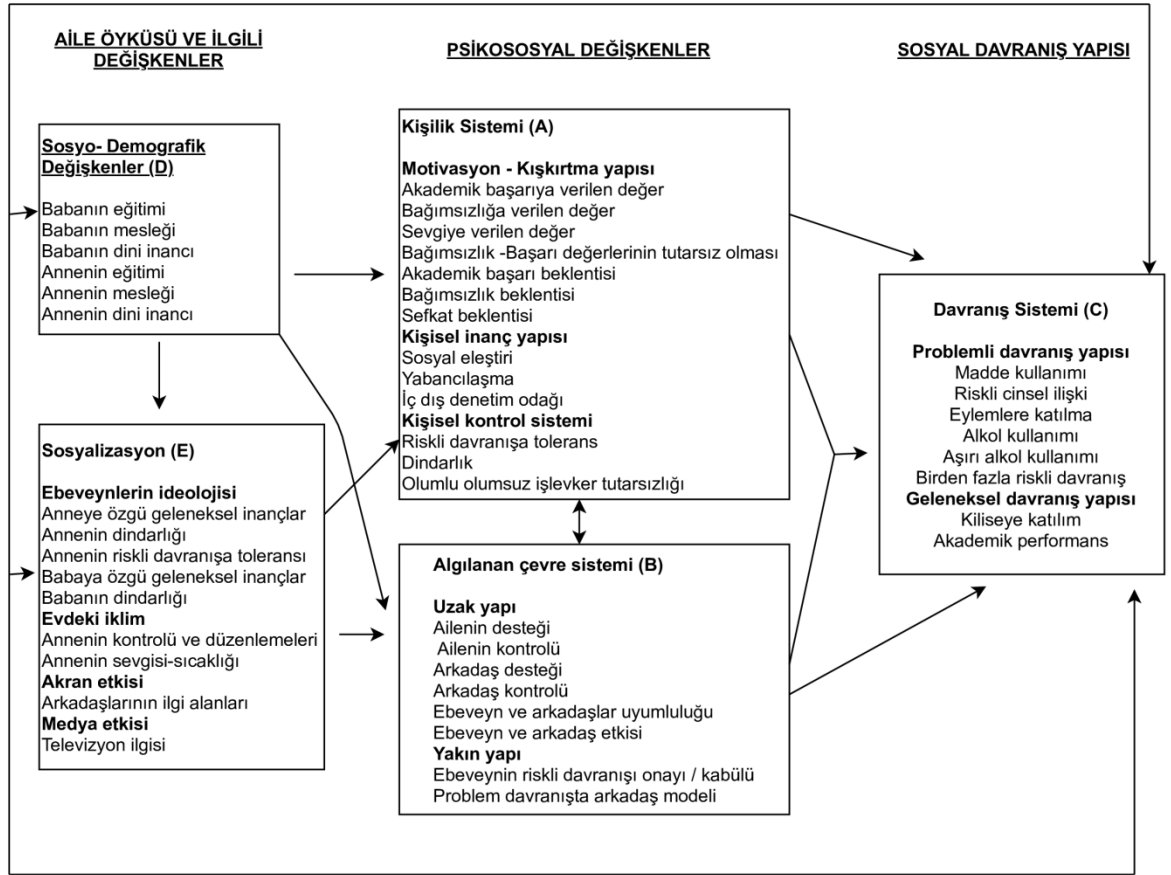
Psikososyal temelli yaklaşımlarda Bronfenbrenner'in ekolojik yaklaşımı ve Problem Davranış Kuramı (PDK) ele alınmaktadır. İlk olarak Bronfenbrenner'in ekolojik yaklaşımı geliştirmekte olan bir bebeği, tıpkı bir Rus matruşka bebeğine benzetmektedir. Rus bebeğin iç içe geçmişliği, geliştirmekte olan bebeğin çevresiyle olan ilişkisindeki katmanlara benzemektedir. Ekolojik yaklaşım riskli davranışları açıklarken davranışın nedenini tek bir kaynağa bağlamaktan çok, bireyin gelişiminin ilk dönemlerinden itibaren içinde bulunduğu çevre ile etkileşimini değerlendirerek davranışın sebeplerini araştırmaktadır. Ekolojik yaklaşım kapsamında, mikrosistem, mezosistem, ekosistem, makrosistem ve kronosistem olarak beş temel sistem bulunmaktadır. İlk olarak mikrosistem adı verilen sistemde bireyin ebeveynleri, arkadaşları ve öğretmenleri gibi sürekli yüz yüze iletişim halinde bulunduğu ortamlar bulunmaktadır. Bu ortam bireyin büyüdüğü, her gün içinde bulunduğu, yaşadığı yeri

belirtmektedir. Ortamlar arasında çapraz etkileşimler bulunmaktadır. Ebeveynler öğretmenlerle iletişime geçtiğinde veya ebeveynler çocuğun akranlarıyla iletişime geçtiğinde oluşan bu yanal sistem mezosistemdir. Bir diğer sistem ekosistemdir ve bu sistemde doğrudan değil ancak dolaylı olarak çocuğun gelişimini etkileyen, kitle iletişim kaynakları, toplumsal kurallar, ebeveynin arkadaşları, ebeveynin işverenleri gibi faktörler bulunmaktadır. Bronfenbrenner ayrıca bir makrosistem ve kronosistem tanımlamıştır. Toplumun kültürel ve ekonomik koşulları, toplumsal ideolojiler makrosistem içindedir ve bunların etkisinden bahsedilmektedir. Kronosistem ise en dış katmandır ve bu sistem tüm sistemler arası iç içe geçmiş ilişkilerin zamana yayılımını ve bireyin bu sistem içinde değişimini içine almaktadır (Leonard, 2011).

Özetle ekolojik yaklaşım, bireyin bu davranışının ortaya çıkmasında ilk olarak içinde büyüdüğü aile, daha sonra akranları, daha sonra öğretmenlerinin dahil olduğu mikrosistemden başlayarak her katmanda, bu davranışına neden olabilecek faktörler göz önünde bulundurulmaktadır. İlk olarak içinde yaşanan toplum bağlamında, bir davranışın riskli olup olmadığının belirlenmesi daha sonra da bu davranışın nedenini saptamada Bronfenbrenner'in ekolojik yaklaşımı kapsamlı değerlendirme ve açıklamalar sunmaktadır.

Riskli davranışları açıklamada bir diğer kapsamlı yaklaşım ise Problem Davranış Kuramı (PDK)'dır. PDK riskli davranışları açıklamada en kapsamlı kuram olarak bilinmektedir ve psikososyal bir bakış açısı sunmaktadır. Öncelikle PDK riskli davranışları problem davranış olarak nitelendirmekte ve problem davranışları sigara kullanımı, alkol kullanımı, madde kullanımı, anti-sosyal davranışlar ve riskli cinsel ilişki olarak kategorize etmektedir. PDK, ekolojik yaklaşım gibi ergenlerin riskli davranışlarının yalnızca bir kaynağı olmadığını öne sürmektedir. Bu kuram riskli davranışların kaynağını birbirinden farklı, fakat birbirinden bağımsız olmayan üç sistemin birbiriyle etkileşimi olarak açıklamaktadır. Bu sistemler *kişilik sistemi*, *algılanan sosyal çevre* ve *davranış sistemidir*. Bu üç sistem içinde hem bireyin riskli davranışta bulunmasına neden olan ve teşvik eden hem de bireyi riskli davranışta bulunmayı engelleyen değişkenler bulunmaktadır. Şekil 5'te PDK ayrıntılı olarak açıklanmış ve bu sistemler sırasıyla A,B,C, D, E olarak isimlendirilmiştir. *Kişilik sistemi (A)*, *algılanan çevre sistemi (B)* ve *davranış*

sistemi (C) PDK' nın üç temel sistemi olarak belirlenmiştir. Sosyo demografik değişkenler (D) ve sosyalizasyon (E) ise, aile öyküsü ile ilgili değişkenlerdir. A ve B psikososyal değişkenlere ait ve C ise sosyal davranış yapısına ait değişkenler olarak bilinmektedir. PDK çerçevesinde ilk olarak *Kişilik Sistemi (A)* ele alınmaktadır. Bu sistemi oluşturan değişkenlerin tümü sosyo bilişsel düzeydedir. Psikodinamik yaklaşımın kişiliği derinde ve dürtülerle yapılandırılmış olan bir sistem olarak görmesinin tam aksine, PDK'daki kişilik sistemi gelişimsel deneyimleri yansıtmaktadır. Kendine ve başkasına yönelik değer yargıları, beklentiler, inançlar, tutumlar kişiliği şekillendirmektedir (Jessor, 1987).



Şekil 5. Problem Davranış Kuramı'nın Kavramsal Yapısı (Jessor, 1987)

Bu şekillenen yapı incelendiğinde problemlili davranışlara neden olup olmadığı tespit edilmektedir. Kişiliğin motivasyon- kışkırtma yapısı, bireyin yaptığı eylemin yönü ile ilgilidir. Bireyin hedefleri ve bu hedefler gerçekleştiğinde ortaya

çıkacak beklentileri tarafından belirlenmektedir. Örneğin akademik başarı ve bağımsızlık bireyin kişiliğinin motivasyon-kışkırtma yapısı tarafından ortaya koyulmuş hedeflerdir. Bu hedefler risk alma davranışlarıyla da yakından ilgilidir. Hedefe ulaşmaya çalışılan bu yolda akademik başarı için kopya çekmek, başarısızlık durumunda başa çıkma stratejisi olarak alkol ve uyuşturucu kullanmak ve bağımsızlık kazanmak için riskli davranışları araç olarak görmek, problemli davranışlara teşvik oluşturabilmektedir. Bireyin hedefi ne olursa olsun planladığı hedefine yönelik düşük beklentiler içerisindeyse riskli davranışlar ortaya koyma riski bulunmaktadır. Kişilik sistemi içinde yer alan diğer iki yapı kontrol sistemleridir. Kişisel inanç ve kişisel kontrol yapısı olarak adlandırılan iki yapı bulunmaktadır. Kişisel inanç yapısı problem davranışa daha uzak bir yapı olarak değerlendirilirken, kişisel kontrol yapısı problem davranışlar için yakın konumda bir yapı olarak belirlenmiştir. Kişisel inanç yapısında yer alan sosyal eleştiri değişkeni bireyin toplum normlarını ve değerlerini reddetmesi halinde ortaya çıkan sonuçlara vurgu yapmaktadır. Yabancılaşma değişkeni ise çevresindeki insanlardan soyutlanmayı belirtmektedir. Sosyal eleştiri ve yabancılaşma değişkenleri, düzenleyici etkinin azaldığına ve böylece riskli davranışa yönelik kontrollerin azaldığına işaret etmektedir. Kişisel inanç içinde yer alan bir diğer değişken benlik saygısıdır. Bireyin benlik saygısı düşük olduğunda riskli davranış gerçekleştirse bile kaybedeceği çok az şeyi olduğu algısı oluşmaktadır. Kaybedecek çok az şeyi olması benliğiyle ilgili tehlikeye atabileceği bir yönün olmaması algısı da bireyi riskli davranışlar gerçekleştirmeye itmektedir. Kişisel inanç içinde yer alan en son değişken için iç veya dış kontrol odaklı olmaktır. Dış kontrol odaklı bir birey davranışına, şansa fazlaca inanmak örnek verilmektedir. Her fırsatta her şeyi şansa ilişkilendirmek de birey için uygun davranış ve riskli davranış fikrini tartışmalı hale getirmektedir. Kişilik içinde yer alan son yapı ise kişisel kontrol yapısıdır. Riskli davranışa yakın konumda ilişkilendirilen kişisel kontrol yapısı içinde ilk olarak riskli davranışa tolerans ele alınmaktadır. Eğer riskli davranışa tolerans fazlaysa ve bu davranışlara karşı hoşgörü varsa bireyin kuralları ihlal ederek riskli davranışta bulunması yanlış sayılmadığı anlamına gelmektedir. Diğer değişken ise dindarlık, dine dahil olmaya atıfta bulunmaktadır. Bireyin dini etkinliklere düşük düzeyde dahil olması, toplumdaki gelenekleri ve toplumun ahlaki perspektifini içselleştiremediği anlamına

gelmektedir. Kişisel kontrol yapısının içinde yer alan son değişen olan olumlu-olumsuz işlevler tutarsızlığı, riskli davranışta bulunmanın olumlu ve olumsuz nedenlerine işaret etmektedir. Olumlu nedenler olarak birey “Arkadaşlarımla bir araya geldiğimizde ortamı daha eğlenceli hale getiriyor” şeklinde riskli davranışta bulunmasının iyi bir nedene hizmet ettiğini vurgulamaktadır ve bu durumda kişisel kontrolünün zayıfladığı anlamına gelmektedir. “Hayatım üzerinde kontrol sahibi olmamama neden oluyor” gibi bir yorum yapan birey ise riskli davranışın olumsuz işlevinden bahsetmektedir. Bunun her ikisine de inandığı takdirde olumlu ve olumsuz işlevler tutarsızlığı meydana gelmektedir. Bu bağlamda beklenen bireyin olumsuz işlevleri görmesinin sağlanmasıdır (Jessor, 1987).

PDK’ nın kişilikten sonra ikinci sistemi *algılanan çevre (B)* sistemidir. Algılanan çevrenin uzak yapısında bireyin sosyal bir bağlam içinde olup olmadığını anlamaya yarayacak değişkenler bulunmaktadır. Ailenin desteği, ailenin kontrolü, arkadaş desteği, arkadaş kontrolü, ebeveyn ve arkadaşların uyumluluğu, ebeveyn ve arkadaşların etkisi şeklinde sınıflandırılmıştır. Destek ve onay alma açısından bu yakın yapılar önemlidir. Eğer bu değişkenlerin hepsi düşük düzeyde ise bireyin riskli davranışa yatkınlığı artmaktadır. PDK’ nın en son sistemi olan *davranış sistemi (C)*, davranışları geleneksel olan davranışlar ve problemleri davranışlar olarak ikiye ayırmıştır. Geleneksel olan davranışlar kilise faaliyetlerine katılma, akademik performans için faaliyetlerdir. Madde kullanımı, riskli cinsel ilişki, eylemlere katılma, alkol kullanımı, aşırı alkol kullanımı ve birden fazla riskli davranış problemli davranışlar olarak nitelendirilmiştir. Ek olarak, *sosyo demografik değişkenler (D)*’de bulunan her değişken bireyin riskli davranışlarını etkileme gücüne sahiptir. Ebeveynlerin iyi eğitim almış olması ve dini inançlara bağlı olmaları riskli davranış için koruyucu faktör, iyi eğitim almamış ve dini inançlarının zayıf olması ise risk faktörü olarak değerlendirilmektedir. *Sosyalizasyon (E)* sınıfında ise, bireyin ebeveynlerinin ideolojisi, evdeki iklim, akran etkisi ve medya etkisi de riskli davranışları etkileme gücü bulunan değişkenlerdir (Jessor, 1987).

Özetle Problem Davranış Kuramı riskli davranışları açıklamada kapsamlı bilgiler sunmaktadır. PDK içerisinde yer alan sistemler ve değişkenleri hem risk

faktörü hem de koruyucu faktör olarak risk alma davranışları üzerinde etkili olmaktadır.

1.1.1.6. Sinirbilim Temelli Yaklaşımlar

Son yıllarda sinirbilim çerçevesinden ortaya çıkan yeni görüşler,ergenlerde risk alma davranışını, hem mantıksal muhakemenin hem de psikososyal faktörlerin ortaklaşa meydana getirdiğini belirtmektedir.Mantıksal muhakeme yeteneğinin ortalama olarak 15 yaşta geliştiği bilinmektedir.Psikososyal faktörlerden dürtü kontrolü, duygusal düzenleme, hazzın gecikmesi ve akran etkiye karşı direnç gibi yeteneklerin gelişimi ise yaklaşık olarak genç yetişkinliğe kadar devam etmektedir. Bu gelişimi devam eden yetenekler karar vermeyi ve risk almayı şekillendiren yetenekler olarak bilinmektedir. Bu sebeple çoğu araştırmacı ergenlerin de en az yetişkinler gibi karar alabileceklerini fakat karar alırken bahsedilen bu yeteneklerden yoksun kararlar alma olasılıklarının yüksek olduğuna dikkat çekmektedir. Dolayısıyla ortaya çıkan sonuçların gelişim sürecini baltalayabileceği belirtilmektedir. Ergenlik döneminde artan risk alma davranışını sinirbilim, iki beyin ağı arasındaki etkileşimin bir aktivitesi olarak açıklamaktadır. İlk ağ sosyo-duygusal ağıdır ve ödül işleme için oldukça önemlidir. Bu ağ ergenlik döneminde yaşanan hormonal değişikliklerden sonra yeniden şekillenmektedir. İkinci ağ ise plan yapma, geleceği düşünme ve öngörme, kendini kontrol etme ve duygu düzenleme gibi işlevlere hizmet eden bilişsel bir kontrol ağıdır, genç yetişkinlik dönemine dek yavaş yavaş şekillenmektedir. Yapılan çalışmalara göre risk alma davranışı, bu iki ağın birbiri ile rekabetinden meydana gelmektedir. Sosyo-duygusal ağ, ergenlik döneminde oldukça baskın olan bir ağıdır. Ergenler akranları ile birlikte iken sosyal ve duygusal uyaranlara maruz kalmaları sebebiyle sosyo-duygusal ağ baskın bilişsel ağa göre daha baskın hale gelmektedir. Dolayısıyla bireysel ya da grup halinde riskli davranışlar gerçekleştirmektedir. Duygusal olarak daha uyarıcı olan riskli davranışlar esnasında, sosyo-duygusal ağa ilişkin bölgeler olan ventral striatum, orbitofrontal korteks ve medial prefrontal korteksin aktivasyonu gözlenmektedir. Eğer ergen duygusal olarak heyecan ve benzeri bir duygudurum içinde değilse, bahsedilen sosyo-duygusal ağ aktive olmamakta, baskın gelen ağ ikinci ağ olan bilişsel ağ

olmaktadır. Özetle ergenlikte risk alma, sosyo-duygusal ağı bilişsel ağı göre daha fazla aktive olması ile ilişkilidir (Steinberg, 2007).

1.1.2. Riskli Davranışın İşlevleri

Risk alma davranışlarının birçok çeşidi bulunmaktadır ve bütün risk alma davranışları birtakım amaçlara yönelik gerçekleştirilmektedir. Evrimsel modele göre riskli davranışlar, potansiyel eşlere ulaşım imkânını ve sosyo-rekabetçi yetenekleri artırmaya hizmet etmektedir (Bettencourt, 2017).

Özerkliğin kazanılması ve onaylanması, akranlarından farklılaşma, ebeveynlerden ayrılmaya, farklı hisler keşfetme, kendi eylemleri üzerinde kontrol sahibi olma riskli davranışların başlıca amaçlarıdır. Akranlar arası iletişimde kolaylık sağlama, iletişimi güçlendirmesi, ebeveynlerin tepkilerinin ve sınırlarının keşfedilmesi sebebiyle birey riskli davranışlara yönelmektedir. Ebeveynlerin tepkilerini ve sınırlarını keşfetmenin bir yolu olarak da riskli davranış denemeleri yapılmaktadır. Ergen birey, özdeşleşme ve farklılaşma sürecinde kendini onaylarken diğer yandan da yetişkinlerin tepkilerini ölçmektedir. Bunun amacı ebeveynin sınırlarının işe yararlığını, sınırların gerçekten uygulanıp uygulanmadığını ya da bu sınırların ihlal edilebilecek yönlerini görmek içindir. Birey aynı zamanda ebeveynin kendisi ile ne kadar ilgili ve özenli olduğunu da test etmiş olmaktadır. Eksantrik giyimden, düzensiz yeme ve madde kullanımı davranışlarına kadar bir yelpazede çeşitli davranışlar görülmektedir. Kimlik tanımlama sürecinde ebeveynlerden farklılığını vurgulamak için oluşturduğu çaba bireyi riskli davranışta bulunmaya itmektedir. Ergen birey, kendine özel bir kimlik oluşturmaya çalışırken aynı zamanda ebeveynlerinden ayrılmaya da çalışmaktadır. Özerkliğe ulaşmak için denediği davranışlarla, yapabileceklerinin sınırını fark etmekte ve yeni duygular keşfetmektedir. Yeni duyguların keşfi özellikle madde kullanımında, cinsel davranışta, riskli araç kullanımında ve tehlikeli eylemlerde belirgindir. Ergenlik döneminde, bireyin kendi hayatının kontrolünü kazanma isteği, ‘‘zarar görmezlik algısı’’ ile birleştiğinde tehlikeli sonuçlar ortaya çıkmaktadır (Bonino, Cattellino ve Ciairano, 2005; Bettencourt, 2017).

Ergenlerin akranlarla birlikte gerçekleştirdiği birçok davranış türünün genel amacı, aynı yaştaki bu kişilerle bağ kurmak, ilgi ve odağı kendi üzerinde toplamaktır. Sigara veya madde paylaşımı bağ kurma amacıyla yapılan davranışlara örnektir. Risk alma davranışlarından bazılarının iletişimi teşvik ettiği, sosyal ortamlarda rahatlama sağlaması sebebiyle ortamdaki engellenmeleri kaldırıp, yakınlık ve samimiyet ortamı yarattığı düşünülmektedir. Madde ve alkol kullanımı bu riskli davranışlardan bazılarıdır. Sigaranın da sohbet başlatıcı bir etkisi olduğu, sosyal ortamlarda utanmanın üstesinden gelmek için kullanıldığı bilinmektedir. Birey kimlik oluşturma sürecinde sosyal desteğe ihtiyacı olduğu durumlarda veya itibar kazanmak istediğinde bu amacını riskli davranış kanalıyla somut bir biçimde sunmaktadır. Kendi bakış açısıyla hem kimliğini ifade etmiş hem de popülerlik kazanmış olmaktadır. Madde kullanımı veya riskli cinsel ilişki ergenin ve çevresindekilerin güvenliğini tehlikeye atmasına rağmen aynı zamanda ergenin popülerliğini ve akranlarının ona olan saygısını da artırmaktadır. Böylelikle arkadaş ortamında daha öncekinden daha fazla görünürlük kazanırken aynı zamanda da ilgi çekmiş ve odak noktası haline gelmiş olmaktadır. Tehlikeli araba kullanma veya araba yarışları, tehlikeli cinsel davranış ve tehlikeli yeme ritüelleri ise birbirlerinin eylemlerine uyma, onları taklit etme, örnek alma veya rekabet etme eğiliminde örnek teşkil etmektedir(Bonino, Cattelino ve Ciairano, 2005; Bettencourt, 2017).

Riskli davranışlarda bulunmanın işlevleri açısından bir diğer önemli nokta ergenin bu davranışları başa çıkma mekanizması olarak kullanmasıdır. Riskli davranışlar günlük yaşamındaki zorluklarla, kişisel sorunlarla, ilişki sorunlarıyla, okulla ilgili zorluklarla, akranlarıyla sosyalleşmek veya karşı cinsle iletişime geçmek gibi zorlu durumlarla başa çıkma stratejisi olarak kullanılmaktadır. Bu sorunları çözerken yaşadığı başarısızlıkla başa çıkmada da riskli davranışların kullanıldığı gözlenmiştir. Madde ve alkol kötüye kullanımı, aşırı yeme başa çıkma stratejilerinden başlıca örnekleridir. Aynı zamanda bu davranışlar gerçeklikten ve çözmek için hazırlıksız olduğu bu sorundan kaçış olarak görülmektedir. Ancak bu tür davranış girişimleri yanıltıcı olmakta, soruna çözüm oluşturmamaktadır. Birey için var olan durumu daha da kötüleştirip, yeni zorluklar yaratmaktadır (Bonino, Cattelino ve Ciairano, 2005; Bettencourt, 2017).

Özetle birey kendi kimliğini inşa etme sürecinde gerçekleştirdiği riskli davranışların işlevleri, genellikle yetişkinliğe geçiş için bir basamak olarak kullanılmaktadır. Kendi özerkliğini kazanmak, kendi kimliğini tanımlamak ve bu yeni kimliğin onaylanması başlıca amaçlardandır. Riskli davranışlarda bulunmak bireyin ebeveynlerinden, akranlarından ve çevresindeki tüm insanlardan farklılaşmasını ve kendini onaylamasını sağlamaktadır. Kendi eylemleri üzerinde kontrol sahibi olmasını, kendi duygularının keşfetmesini, hayatını kontrol edebildiği görmesini sağlamaktadır. Yaşıtlarıyla olan ilişkisinde ise riskli davranışların iletişimi güçlendirici bir etkisi olduğu, iletişimi başlatmakta ve paylaşacakları bir deneyim ortaya çıkarmakta olduğu görülmektedir. En önemli bulgulardan biri de ergenler için bu davranışların hem grup içinde kabul görmeyi sağlaması hem de bu davranışlarla ilgi toplama ve odak noktası olmalarını sağlamasıdır. Aynı zamanda da ortak deneyimler aracılığıyla akranlar arası duygu paylaşımı yapmaları ve böylece bağ kurmaktaki etkisi de bu davranışlar için oldukça güçlü bir güdüleyicidir. Riskli davranışların yetişkinlerle olan ilişkisindeki işlevi ise genel çerçevede onlara artık bir çocuk olmadığını ve yeni kimliğini kabul ettirme çabasında olduğu görülmektedir. Riskli davranışları ebeveynin sınırlarını test etmek, onların bu sınırların ihlalindeki tepkilerini merak etmek ve riskli bir davranış gerçekleştirdiğinde ne kadar önemsedikleri ve ona karşı ne kadar ilgili davrandıklarını da ölçmek amacındadır.

1.1.3. Risk Alma Davranışlarının Yaygınlığı

Erkek ergenlerin kız ergenlere göre daha fazla oranda suça karışma gibi antisosyal davranışlarda bulunduğu belirtilmektedir. Bu sonuçlarda cinsiyet rollerinin etkisinin büyük olduğu bilinmektedir (Gullone ve Moore, 1996).

Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) 2019 verilerine göre, Türkiye’de toplam nüfusun %28’i her gün sigara kullanmaktadır. Toplam nüfus içinde, sigara kullanım miktarı her geçen yıl artmaktadır. 15-24 yaş arasındaki bireylerin %19,6’sı her gün sigara kullanmaktadır. Bu yaş grubunun %31’i erkek, %7,9’u kadındır. 15-24 yaş grubunun %3,2’si ise ara sıra sigara kullandığını belirtmektedir. Ara sıra sigara kullanan 15-24 yaş grubu bireylerin %3,6’sı erkek, %2,9’u kadındır.

Mete, Pehlivan ve Söyler'in (2020) yaptığı çalışmaya göre, 14-18 yaş ergenlerde sigara içme yaygınlığı %15,8, bağımlılık yapıcı herhangi bir madde kullanımı sıklığı ise %5 olarak bulunmuştur. Lise öğrencilerinde sigara kullanımının cinsiyetlere göre dağılımına bakıldığında erkeklerin %24,1, kızların %7,7 oranında sigara kullandıkları görülmüştür.

ABD'de ergenlerin riskli davranışlarını saptamak ve önlemek amacıyla kurulan Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezinin araştırmasına göre, günde en az 1 kez sigara içen gençlerin oranını %54,3 olarak saptanmıştır, sınıf düzeyi arttıkça bu oran da artmaktadır. Türkiye'de Küresel Gençlik Tütün Araştırmasına göre de günde en az 1 kez sigara içen gençlerin oranı %29,3'tür (Eneçcan, Şahin, Erdal, Aktürk ve Kara, 2011).

Ülkemizde risk alma davranışlarının görülme sıklığı hakkında yapılan çalışmalar, ülkemizdeki ergenlerin alkol ve madde kullanımının batı ülkelerindeki ergenlerin alkol ve madde kullanımından az olduğunu belirtmektedir. Fakat bu maddelerin kullanımı yıllara göre değerlendirildiğinde, kullanımdaki artış göze çarpmaktadır (Aysan, Uzbaş ve Siyez, 2015).

Türkiye İstatistik Kurumunun (2019) alkol kullanımı verilerine bakıldığında, nüfusun 14,9'unun alkol kullandığı belirlenmiştir. Alkol kullanan kişilerin %23,3'ü erkek, %6,6'sı kadındır. 15-24 yaş arası alkol kullanımı ise %11,4 olarak görülmektedir. 15-24 yaş arası alkol kullanan bireylerin %16,4'ü erkek, %6,2'si kadındır.

Lise öğrencilerinin alkol kullanım sıklığını araştıran Akkuş, Ankaralı, Karaca ve Şener (2017) hayatı boyunca en az bir kez alkol kullananları %18,7, neredeyse her gün alkol kullananların oranını %1,8 olarak belirtmiştir. Sigara kullanıma benzer şekilde alkol kullanımı için de disiplin cezası almanın, devamsızlık sorunu yaşamının, suça karışmanın, alkol, sigara veya madde kullanan akran grubuna dahil olmanın alkol kullanımı için risk faktörlerinden olduğunu söylemektedir.

Beslenme alışkanlıklarını saptamak için yapılan araştırmaya göre, erkeklerin %23,3'ü kahvaltıyı atlamaktadır. %54,7 oranında kişinin öğünler arası besin

tükettikleri görülmüştür. %30, 7 oranında kişinin ise öğün atladığı bulunmuştur. Aynı çalışmada beslenme alışkanlıkları indeksi (BAİ) yönünden grubun %47,4'ünün orta düzeyde, %42,1'inin yüksek düzeyde riskli beslenme alışkanlığına sahip olduğu saptanmıştır (Gençtarım-Kuru, 2010).

Ergenlerde intihar davranışının sıklığına bakıldığında intihar oranı %3-11 arasındadır ve her geçen gün artmaktadır. Kızların erkeklere oranla daha fazla intihar girişiminde bulunduğu bilinmekte fakat erkeklerin intihar denemelerinin kızların intihar denemelerine göre daha fazla ölümle sonuçlandığı belirtilmektedir. Yüksek dozda ilaç olarak intihar girişiminde bulunmak, en yaygın intihar etme aracı olarak görülmektedir (Doğan ve ark, 2018).

Türkiye İstatistik Kurumunun (TÜİK) 2018 verilerine göre Türkiye'de intihar eden kişi sayısı 3 bin 161 kişidir. 3 bin 161 kişinin %75, 6'sı erkek, %24, 4'ü kadın olarak belirlenmiştir. 2002-2015 yılları arasındaki intihar oranlarının incelendiği çalışmaya göre, 14 yılın ortalaması alınmış ve erkeklerin kadınlara göre daha fazla intihar ettiği bulunmuştur. Erkeklerin intihar oranı 2002-2015 yılları arasında sürekli artmıştır. Bu artışın sosyolojik, biyolojik ve psikolojik nedenlerin etkileşimi sonucu ortaya çıktığı savunulmaktadır. İntihar oranının en fazla olduğu grup 15-19 yaş grubu olduğu belirtilmiştir (Özcan, Şenkaya, Özdin ve Dinç, 2018).

Dünya Sağlık Örgütü'nün 2002 yılında yayınladığı verilerde, Türkiye'nin intihar oranı en yüksek ülkelerden biri olduğu belirtilmiştir. %20,2'sini lise öğrencilerinin oluşturduğu intihar oranında dikkat çeken diğer veri ise, Türkiye'de yapılan tüm intihar girişimlerinin %30 ila %35'inin 14-25 yaş grubu tarafından gerçekleştirilmesidir (Gençtarım-Kuru, 2010).

1.1.4. Risk Alma Davranışlarının Risk Faktörleri

Risk alma davranışlarının risk faktörleri, biyolojik/genetik faktörler, sosyal çevre, algılanan çevre ve kişilik olarak sınıflandırılmıştır. Biyolojik/genetik açıdan risk faktörlerinde aile bireylerinin psikiyatrik tanı almış olması en önde gelen risk faktörüdür. Risk faktörlerinin sosyal çevre sınıfında ise yoksulluk, ırkçılık ve bireye sunulan yaşam fırsatları vardır. Algılanan çevrede ise bireyin problemli davranış

örüntüsü gösteren bir rol modeli olması, aile ve arkadaş çevresi, işlediği bir suçtan ötürü mahkûmiyet almış olması gibi faktörler bulunmaktadır. Riskli davranışların özellikle de antisosyal davranışların ortaya çıkmasında, katı ve tutarsız ya da ilgisiz ve kayıtsız ebeveyn tutumunun çok büyük etkisi olduğu gözlenmiştir. Aynı zamanda aile içinde çatışma varsa alkol, sigara, madde kullanımı, anti-sosyal davranışlar veya riskli cinsel ilişki davranışlarında bulunma sıklığının arttığı saptanmıştır. Risk faktörlerinde önemli bir yer tutan kişilik ise düşük özgüven ve risk almaya olan eğilime vurgu yapmaktadır. Risk alma davranışları açısından bir diğer önemli husus ise koruyucu faktörlerdir. Koruyucu faktörlerin etkisi azalırsa risk faktörlerinin etkisinde artış görülmekte ve bireyin riskli davranışta bulunma olasılığı artmaktadır.

Bireyin riskli bir davranışla karşı karşıya kaldığında, bu davranış için harekete geçmeye yönelik akranlarından daha az ilgili olması veya o davranışa dahil olsa bile o davranış diğerlerine göre daha hızlı terk etmesi koruyucu faktörlerle açıklanmaktadır. Koruyucu faktörler de aynı risk faktörleri gibi biyolojik/genetik faktörler, sosyal çevre, algılanan çevre ve kişilik başlıkları altında ele alınmıştır. İlk olarak biyolojik/genetik etmenlerden yüksek zekâ puanına sahip olmanın bireyin riskli davranışlarda bulunması açısından koruyucu bir yönü olduğu bilinmektedir. Sosyal çevre bakımından koruyucu faktörler, bireyin nitelikli ve iyi bir okulda okuması, uyumlu ve ilgili bir aile ortamı olması, komşu gibi sosyal destek alacağı kişilerin olmasıdır. Yeterli sosyal destek olmadığında riskli davranışlar gerçekleştirme sıklığı artmaktadır. Algılanan çevrede eğer bireye davranışlarıyla örnek olabilecek birinin ya da uyumsuz herhangi bir davranışta bulunduğu onu kontrol edebilecek ebeveyn veya başka bir kişinin varlığı birey için koruyucu faktör olmaktadır. Kişilik açısından ele alındığında bireyin başarı odaklı olması, okul başarısına atfettiği önemin büyük olması, sağlığına dikkat etmesi de koruyucu faktörlerdir. Bunların yanı sıra bireyin gönüllü işler yapması ve herhangi bir sporla uğraşması da riskli davranışlara karşı koruyucu faktörler içinde yer almaktadır (Jessor, 1991; Aysan ve Siyez, 2007).

Risk faktörleri ve koruyucu faktörler rolünün önemini bilmek bireylerin riskli davranışta bulunmasını önlemekte veya bulunduğu davranışı değiştirmek, azaltmak

için yapılan mücadele çabalarında kılavuz görevi görmektedir (Bonino, Cattelino ve Ciairano, 2005).

1.1.5. Riskli Davranışların Türleri

Gullone ve Moore, risk alma davranışını sigara kullanımı, alkol kullanımı, madde kullanımı, suça karışma, riskli cinsel aktivite, tehlikeli araba kullanımı, antisosyal davranış, sporla ve okulla ilgili riskli davranışlar olarak 9 kategoride incelemiştir (Gullone ve Moore, 1996).

Bu çalışma kapsamında riskli davranışlar, Gençtarım-Kuru' nun (2010) belirlediği 6 ana başlık altında sınıflandırılmaktadır. Bunlar antisosyal davranışlar, sigara kullanımı, alkol kullanımı, okul terki, beslenme alışkanlıkları ve intihar eğilimidir.

1.1.5.1. Antisosyal Davranışlar

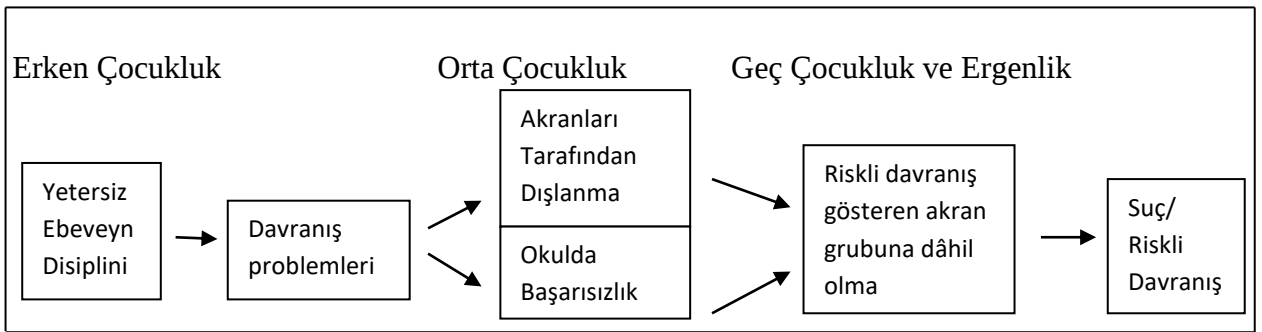
Antisosyal davranışlar, çevreye ve insanlara zarar verme, hırsızlık yapma, saldırgan davranma gibi davranışlarla karakterize olan, toplum normlarından sapma gösteren davranış biçimidir. Bir başkasının eşyasına zarar verme, okuldan veya evden kaçma da antisosyal davranışlara örnektir (Bedirhanbeyoğlu, 2018; Siyez, 2006).

Antisosyal davranış olarak tanımlanan davranış biçimine sahip bireylerin, çocuklukta davranış bozukluğu, yetişkinlikte antisosyal kişilik bozukluğu tanısı alma riskinin oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Antisosyal davranış yalan söylemekten, bir başkasına fiziksel olarak zarar vermek veya bir başkasını cinsel ilişki için zorlamak şeklinde geniş bir aralıkta kendini göstermektedir. Bu davranışları gerçekleştiren bireyleri ortak paydada birleştiren bazı özelliklerin olduğu öne sürülmüştür. Bu kişilerin çevrelerindeki insanlarla olan ilişkilerinde tutarlılık ve süreklilik olmadığı, dürtü kontrolünde zorlandıkları ve tepkisel oldukları dikkat ilk özelliklerdendir (Kaner, 1991).

Araştırmacılar antisosyal davranışın yaşamın erken dönemlerinde başladığını, 15 yaş ve civarında ise antisosyal davranış eğilimi gösterme eğiliminin en yüksek seviyeye çıktığını belirtmektedir. Orta ergenlik dönemi olarak adlandırılan bu

dönemde ortaya çıkan davranışların, genetik ve çevresel faktörlerin etkileşiminden doğduğu bilinmektedir. Ergenin mizacı, kişiliği, zekâ düzeyi, erken çocukluk deneyimleri, ailenin eğitim seviyesi ve ailenin sosyoekonomik düzeyi başta olmak üzere, başarısız bir okul yaşamına sahip olması, istismar edilmiş olması, otoriter ya da kararsız ebeveyn tutumu, ebeveynlerinin ilişkisi, antisosyal davranışın kaynağını oluşturan faktörler arasında yer almaktadır (Arda, 2019; Çelik ve arkadaşları, 2014).

Antisosyal davranışların ortaya çıkmasında ebeveynlerin bakım verenleri olan büyükanne büyükbabanın ebeveynlik tutumu gibi faktörler bile etkili olmaktadır. Şekil 6’ da antisosyal davranışı açıklamaya yönelik hazırlanmış olan gelişimsel süreç verilmiştir. Erken çocukluk döneminden itibaren yetersiz ebeveyn disiplini ve yetersiz ebeveyn kontrolü de antisosyal davranışların gelişimine zemin hazırlamaktadır. Orta çocukluk dönemine gelindiğinde çocuğun, okulda davranış problemi olmayan akranları tarafından dışlandığı ve antisosyal davranışlarından dolayı başarısızlık yaşadığı görülmektedir. Bu gidişatı geç çocukluk ve ergenlik döneminde kendisiyle benzer şekilde riskli davranış gösteren gruba dahil olma, suç işleme veya riskli davranış ortaya koyma şeklinde bir dizi davranış serisi izlemektedir. Özetle öncelikle aile özellikleri içerisinde yer alan ailenin geliri, komşuluk ilişkileri, çevredeki insanlarla olan ilişkiler, ebeveyn eğitimi ve bireyin etnik grubu gibi faktörler antisosyal davranışın gelişiminde rol oynamaktadır. Ebeveyn ve büyükanne-büyükbabanın çocuk yetiştirme tutumları, ailenin stres kaynakları (işsizlik, evlilik içinde çatışmalar veya boşanma) ve yetersiz denetim bir bireyin antisosyal davranışın ortaya çıkmasının olası kaynakları olarak bilinmektedir (DeBaryshe, Patterson ve Ramsey, 1989).



Şekil 6. Anti-sosyal davranışın gelişimsel süreci (DeBaryshe, Patterson ve Ramsey, 1989)

Araştırmalara göre erkek cinsiyetinde olmak, olumsuz arkadaşlık ilişkilerine sahip olmak, güvensiz bağlanma, ait hissedilen bir arkadaş grubu olmaması, empati becerisinin düşük olması ve medyada sürekli olarak şiddet davranışlarına maruz kalmak antisosyal davranış için risk faktörleridir (Bedirhanbeyoğlu, 2018). Güvenli bağlanmaya sahip ve empati becerisi yüksek olan, ait hissettiği bir akran grubu olan ergenlerin antisosyal davranışlarda daha az bulundukları gözlenmiştir. Dolayısıyla güvensiz bağlanma, aidiyet hissettiği bir arkadaş grubu olmaması, empati becerisinin düşük olması ve medyada sürekli olarak şiddet davranışları gözlemesi de antisosyal davranış için risk faktörlerindendir (Aksel ve Kaplan, 2013).

1.1.5.2. Sigara Kullanımı

Ulaşımı en kolay olan madde sigara olarak bilinmektedir ve günde en az 1 sigara içmek riskli davranış olarak belirtilmektedir (Köklü, 2019). Ergenlik döneminde kendine özgü bir kimlik oluşturma çabası içerisinde sigara kullanımı da görülmektedir. Sigara içen yetişkinlerin %80'in 18 yaş civarını sigaraya başlama yaşları olarak belirtmiştir. Bu dönemde ergen kendi bağımsızlığının bir sembolü olarak sigara kullandığını göstermekte ve bu kullanımı daha sonraki yıllarda alışkanlığa veya bağımlılığa dönüşmektedir. Özentisi ve taklit amacıyla da sigaraya başlayan ergenlerin sayısı oldukça fazladır. Bu bağlamda sigaraya teşvik edici arkadaşların olması, arkadaş grubu içerisindeki lider kişinin sigara kullanımı veya lider kişinin teşvik etmesi sigaraya başlamada etkili olan faktörlerdir (Doğan ve Ulukol, 2010).

Sigara içmeye başlamanın en çok görülen nedeninin merak olduğu gözlenmiştir. Daha sonra sosyal normlar, teklif, ısrar ve baskılar gelmektedir. Sigara içmeye devam etme nedenleri arasında ise zevk almak, bağımlılık veya alışkanlık, istek ve arzu olarak bulunmuştur. Merak faktörü sigaraya başlamada bir neden olarak görülürken, sigara içmeye devam etmede etkisi olan bir faktör olarak belirtilmemiştir (Sarason, Mankowski, Peterson ve Dinh, 1992).

Türkiye İstatistik Kurumunun (2019) verilerine göre ise, 15 yaş ve üstü bireylerin sigaraya başlama nedenlerinin en yüksek oranla arkadaş etkisi olduğunu,

özenti faktörünün ise en sık başlama nedenlerinden ikincisi olduğunu görülmüştür. Merak, aile sorunları, kişisel sorunlar ve eğlenceyi diğer başlama nedenleri olarak belirtmektedir. Arkadaş etkisi hem erkeklerde hem kadınlarda sigaraya başlamanın en büyük nedeni olarak saptanmıştır.

Disiplin cezası almak, devamsızlık sorunu yaşamak, suça karışmak, alkol, sigara veya madde kullanan bir akran grubuna dahil olmak, sigara kullanımı için risk faktörlerinden olduğunu belirtilmektedir (Akkuş, Ankaralı, Karaca ve Şener, 2017).

1.1.5.3. Alkol Kullanımı

Alkol en kolay ulaşılan maddeler arasında ikinci sırada yer almaktadır. Ayda 3 defa ya da daha fazla alkol kullanımı riskli davranış olarak nitelendirilmektedir (Köklü, 2019). Ülkemizde alkole başlama yaşı her geçen yıl düşmektedir ve ergenlerin %10-20'si alkol kullanımını bir sorun olarak görmemektedir (Akkuş ve arkadaşları, 2017).

Alkol kullanımının nedenlerine bakıldığında en yüksek oranla eğlence amaçlı olduğu görülmüştür. Daha sonra en büyük neden olarak arkadaş etkisi görülmektedir. Merak, özenti, aile sorunları ve kişisel sorunlar alkole başlamanın diğer nedenleridir. Hem kadınlarda hem erkeklerde alkol kullanımının başlıca nedeninin eğlence olduğu görülmektedir (TÜİK, 2019). Ayrılık, boşanma sonrası ve sıkıntılardan kurtulmak için de alkol kullanıldığı belirtilmiştir (Beşirli 2007).

Alkol kullanımı, kısa vadede ölüm veya yaralanmaya yol açacak kaza, riskli cinsel ilişki, istenmeyen gebelik gibi yüksek risk içeren davranışların yanı sıra bilişsel ve akademik sorunlar, stres, bazı psikolojik sorunlar gibi sonuçlar meydana getirmektedir. Uzun vadede ise hastalık ve bağımlılık riski oluşturmaktadır. Alkol kullanma yaşı ne kadar küçük olursa bağımlılık riskinin de o kadar artacağı belirtilmektedir (Zengin, 2015; Samuolis ve McGeorge, 2020).

Aynı davranışın farklı kültürel gruplar için farklı anlamları olmaktadır. Almanya'da Alman ergenlerin alkol kullanımı benlik saygısını artırıcı bir işleve sahip iken, aynı ülkede yaşayan Türk ergenlerin alkol kullanımı gelenekselliğe

aykırı, zıt, kendi kültüründe onaylanmayan bir davranış olarak yorumlanmaktadır (Silbereisen ve diğerleri 1990).

1.1.5.4. Okul Terki

Öğrencinin hâlihazırda devam ettiği eğitimini, normal süresi dışında, çeşitli nedenlerden dolayı bırakması okul terki olarak adlandırılmaktadır. Her yıl binlerce öğrencinin eğitim hayatını bıraktığı bilinmektedir. Okul terkinin oldukça karmaşık sebepleri bulunmakla beraber devamsızlık ve başarısızlık en sık karşılaşılan sebeplerdir. Okul terkinin fazla olduğu toplumlarda suç oranının ve sağlık harcamalarının yüksek olduğu belirtilmektedir. 2010-2011 yıllarını kapsayan Avrupa Birliği Komisyonun hazırladığı ilerleme raporuna göre, Türkiye’de okul terki oranı %43 olarak saptanmıştır (Taş, Selvitopu, Bora ve Demirkaya, 2013). Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla okul terkinde bulunduğu gözlenmiştir (Yorğun, 2014).

Okul terkine sebep olan faktörler kişisel, ailesel, akademik, sosyal ve çevresel olarak 5 ana başlıkta sınıflandırılmaktadır. Ailesel faktörler sınıfında, düşük sosyoekonomik düzey, ilgisiz veya otoriter aile tutumu okul terki için risk faktörleri olarak belirlenmiştir. Bireyin öz yeterlik düzeyinin düşük olması, akademik motivasyon düzeyinin düşük olması, sigara kullanımı, alkol kullanımı, antisosyal davranışlar gibi riskli davranışlarda bulunması, akranlarıyla ve öğretmenleriyle çatışmalı, kötü bir ilişkisinin olması okul terkinin yordayan kişisel faktörlerdendir. Akademik, sosyal ve çevresel risk faktörleri grubunda ise, bulunduğu sınıf düzeyinden yaşça büyük olmak, kalabalık bir ailede yaşamak, boşanma, fakirlik, tek ebeveyne sahip olmak, göç etmiş olmak, sınıf tekrarı yapmak, devamsızlık, düşük akademik başarı, okul dışı bir işte çalışmak, stresli yaşam olayları okul terkinin yordayan diğer faktörlerdir (Yorğun, 2014).

Aile ortamından memnuniyet, anne babanın eğitim durumu, babanın mesleği, aile ilgisi, lise türü, eğitim sisteminden veya okuldan memnuniyet, öğretmen etkisi, okudukları okulun yeteneklerini ortaya koymalarına imkân verip vermemesi, okuldaki sosyal etkinliklere katılım da okul terkinin etkileyen değişkenler arasındadır. Aile ortamından memnuniyet azaldıkça, okul terki ihtimali artmaktadır. Bireyin

ebeveynlerinin eğitim seviyesinin düşük olması, babasının mesleği olmaması veya işsiz olması, çocuğunun eğitimiyle hiç ilgilenmeyen veya az ilgilenen ebeveynlere sahip olması, okul terkinde bulunma olasılığını artırmaktadır. Okul terki okunan lise türü açısından incelendiğinde çok programlı lisede okuyan öğrencilerin okulu bırakma oranı diğer liselerde okuyan öğrencilerin okulu bırakma olasılığından yüksek bulunmuştur. Sistemden ve okuldan memnuniyet arttıkça, sosyal etkinliklere katılım ve öğretmenlerden memnuniyet arttıkça, okulu bırakma riski de azalmaktadır. Tam tersine bu faktörlerden memnuniyet azaldığında okul terki oranının da arttığı gözlenmiştir (Şimşek, 2011).

Lise öğrencilerinin metaforik okul algısı da okul terki üzerinde etkili olan önemli faktörlerdendir. Eğer öğrenci okulu baskı yeri olarak algılıyorsa, okulu terk etme eğilimi de o kadar yüksek olmaktadır. Ancak okulun baskı düzeyini düşük düzeyde ya da orta düzeyde olarak algılıyorsa, okulu yuva olarak görüyorsa, kendini burada geliştireceğini düşünüyorsa, okulu terk etme olasılığı da düşük olmaktadır. İçinde bulunduğu akran grubunun okul algısı, okula yönelik tutumları da bireyi etkilemektedir ve okul terkinde ele alınması gereken bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır (Yüner ve Özdemir, 2017).

Özetle okul terki öğrencilerin gelişimlerini sağlıklı bir şekilde tamamlamalarının önüne geçen, birey için olumsuz sonuçlar doğurmasının yanı sıra toplumsal açıdan da sıkıntılar yaratan riskli bir davranıştır (Özer, Gençtarım ve Ergene, 2011).

1.1.5.5. Beslenme Alışkanlıkları

Ergenlik dönemi büyüme ve gelişmenin hız kazandığı ve gelişim açısından oldukça önem arz eden bir dönemdir. Bireylerin beslenme alışkanlıklarının da bu dönemde olumsuz yönde etkilendiği görülmektedir.

Riskli beslenme alışkanlıkları yetersiz beslenme, aşırı beslenme ve dengesiz beslenme olarak üç şekilde kendini göstermektedir. Ergenlik döneminde bireyin beden yapısı ve dış görünüşü ile fazlaca ilgilenmesi beslenme alışkanlıklarını etkilemektedir. Dikkat süresinin kısalması, algılamada ve öğrenmede güçlükler, riskli

beslenme alışkanlıklarının etkisiyle ortaya çıkan sonuçlardır ve bu alışkanlıklar sebebiyle okul hayatı olumsuz yönde etkilenmektedir. Sağlıksız beslenme alışkanlıklarının yaşla birlikte artış gösterdiği belirtilmektedir (Şahin 2014; Demirezen ve Coşansu, 2005).

Kaçıngan/Kısıtlı Yiyecek Alımı Bozukluğu, Anoreksiya Nevroza, Bulimiya Nervosa, Tıkanırcasına Yeme Bozukluğu, beslenme alışkanlıkları sonrası gelişmiş, ergenleri etkileyen en önemli yeme bozukluklarıdır. DSM 5'e göre kaçıngan/kısıtlı yiyecek alım bozukluğu, anoreksiya nevroza ya da blumia nevroza bozuklukları sırasında ya da bu iki bozukluktan bağımsız olarak kişinin vücut biçimi algısının bozulmasıdır. Buna bağlı olarak oldukça kısıtlı bir beslenme sonrası belirgin kilo kaybı gözlenmektedir. Anoreksiya nevroza kilo almaktan veya zayıflamaktan aşırı derecede kaygılanma ile karakterize olan yeme/beslenme bozukluğudur. Anoreksiya nevroza hastalarının beden algıları çarpıktır, endişelendirecek derecede zayıf olmalarına rağmen kendilerini aşırı şişman görmektedirler. Blumia nevroza ise tıkanırcasına yeme ve daha sonrasında kilo alma korkusuyla kendilerini kusturma, müshil alma ve aşırı egzersiz yapma gibi telafi davranışlarını içeren yeme bozukluğudur. Blumia nevroza hastaları, anoreksiya nevroza hastalarında görülen beden algısı çarpıklığına sahip değildir. Son olarak tıkanırcasına yeme bozukluğunda ise tıkanırcasına, oldukça fazla yeme davranışları bulunmaktadır. Fakat bu hastalar, yeme ataklarından sonra telafi davranışları (kusma, laksatif alımı, aşırı egzersiz gibi) göstermemektedir (APA, 2013; Ödemiş, 2020).

Kadın olmak ve benlik saygısının düşük olması riskli beslenme alışkanlıklarını yordayan faktörlerdir. Sağlıksız yeme davranışları ile düşük benlik saygısının pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur (Bedirhanbeyoğlu, 2018).

Beslenme alışkanlıklarını saptamak için yapılan araştırmaya göre, erkeklerin %23, 3' ü kahvaltı yapmayı atlamaktadır. %54,7 oranında öğünler arası besin tükettikleri görülmüştür. %30, 7 oranında kişinin ise öğün atladığı bulunmuştur. Aynı çalışmada beslenme alışkanlıkları indeksi (BAİ) yönünden grubun %47,4'ünün orta düzeyde, %42,1'inin yüksek düzeyde riskli beslenme alışkanlığına sahip olduğu saptanmıştır. Ergenlerin dış görünüşlerine fazlaca dikkat ettikleri bu gelişim

döneminde beden algıları çarpıklaşmakta dolayısıyla sağlıksız beslenme alışkanlıklarına yönelme davranışları görülmektedir (Gençtanırım-Kuru, 2010).

1.1.5.6. İntihar Eğilimi

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) intiharı kişinin ölüm amacıyla, bilinçli bir şekilde ve değişik yollarla kendine zarar vermesi şeklinde belirtmiştir. İntihar, intihar eylemi ve intihar girişimi olarak iki grupta sınıflandırılmıştır. Ölümle sonuçlanan intiharlar intihar eylemi, ölmeyi ve kendine zarar vermeyi hedefleyen ancak ölümle sonuçlanmayan girişimler intihar girişimi olarak belirtilmektedir (Harmancı, 2015).

Geçmişten günümüze intihar kavramı birçok farklı görüşle açıklanmaya çalışılmıştır. Goethe'nin 1774'te yayınlanan Genç Werther'in Acıları adlı romanı, intiharın ilk kez işlendiği roman olması yönüyle o dönemde oldukça dikkat çekmiştir. Medyanın intihar üzerindeki ilk etkilerinin o dönemde bu eserle ortaya çıktığı savunulmaktadır. “Werther etkisi” terimi geçmişten günümüze dek literatürde yerini almıştır. (WHO, 2000).

Durkheim intiharın, birey ve toplum arasındaki ilişkinin bozulmasından kaynaklandığını belirtmektedir. İntiharın topluma bağlılıkla ilişkili olduğunu, bireyin topluma olan bağlılığı azaldıkça, intihar etme olasılığının arttığını savunmaktadır. Freud’a göre ise intihar iki sebeple gerçekleştirilmektedir. İlki depresyonda olan kişinin hayatını sonlandırarak problemlerinden kurtulma amacı, ikincisi ise aşırı derecede artan agresyonun dışavurumudur (Harmancı, 2015).

Dünya çapında ergen intiharının önemi ve tehlikesi gün geçtikçe artmaktadır. İntihar 15-24 yaş grubundaki bireylerin ölüm nedenleri arasında ikinci sırada yer almaktadır. Göç, alkol veya madde kullanımı, psikiyatrik hastalık, ebeveynlerden birinin kaybı, ebeveynlerin boşanması, aile içinde duygusal problemler veya iletişim sorunları, kalabalık aile ortamı, istismar geçmişi, fiziksel ceza, stres verici yaşam olayları ve daha önce intihar girişiminin olması intihar davranışı için risk faktörleridir. Ergenlerde gün geçtikçe artan intihar davranışının nedenleri arasında kuşak çatışması, geleneksel aile yapısına başkaldırıları ve gençler üzerindeki ailesel veya toplumsal baskı bulunmaktadır. Bu yaş grubundaki bireyler bu sebeplerle

intiharın bir çıkış veya kurtuluş yolu olduğunu düşünmektedir (Ceyhun ve Ceyhun, 2013).

Ergenlik dönemindeki bireyin, herhangi bir problemle karşılaştığında aklına ilk olarak intihar düşüncesi gelmesinin sebepleri çaresizlik hissi, sürekli olarak eleştiriyeye maruz kalma, problem çözme becerilerinde algılanan yetersizliktir. Birey bu sebeplerden dolayı öfke ve engellenme hissetmekte, dürtüsel davranışların fazla olması sebebiyle de intihar bir çözüm yolu olarak görülebilmektedir (Şahin ve Batıgün, 2009).

Yapılan araştırmalar ve ortaya konulan veriler ışığında intihar ve intihar girişiminin özellikle ergenler için oldukça riskli ve dönülmeyecek sonuçlar doğuran davranışlardan biri olduğu görülmektedir. Bu sebeple ergenlik dönemindeki riskli davranışların ortaya çıkmasına sebep olan, riskli davranış gelişiminde rol oynayan etmenleri saptamak oldukça önem kazanmaktadır. Bu araştırmada sürekli kaygının, kişiler arası bağımlılık eğiliminin ve çocukluk çağı travmalarının riskli davranışlar üzerinde etkisinin incelenmesi amaçlanmış, bu değişkenlerin riskli davranışlar için yordayıcı olup olmadığı araştırılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. YÖNTEM

2.1. KATILIMCILAR

Çalışmanın katılımcıları %59,6' sı (n=260) kadın ve %40,4' ü erkek (n=176) olmak üzere, toplamda 436 lise öğrencisinden oluşmaktadır. Katılımcıların yaş aralığı 13 ile 19 arasında değişmektedir, yaş ortalaması $15,59 \pm 1,34$ tür. 436 lise öğrencisinin %39,4 'ü (n=172) 1.sınıf, %26, 8' i 2.Sınıf (n=117), %15, 8'i (n=69) 3.sınıf ve %17, 8' i (n=78) 4.sınıftan oluşmaktadır. Katılımcıların %34, 2'si (n=149) fen lisesi, %33,9'u (n=148) anadolu lisesi, 29,4'ü (n=128) mesleki ve teknik anadolu lisesi, %1,8'i (n=8) anadolu imam hatip lisesi ve %7'si (n=3) diğer liselerdendir.

2.2. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

2.2.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formunda katılımcıların sosyo demografik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla 20 adet soru sorulmuştur. Yaş, cinsiyet, okul türü, Sınıf düzeyi, sosyoekonomik düzey, aile tipi, kardeş sayısı, bebekliğinde bakım veren kişi, anne ve baba birlikteliği, anne babanın eğitim ve çalışma durumu, psikolojik veya fiziksel rahatsızlıkların varlığı ve çocukken geçirilen önemli bir hastalığın olup olmadığı kişisel bilgi formunu oluşturan sorulardır.

2.2.2. Durumluk Sürekli Kaygı Ölçeği

Spielberger ve arkadaşları (1970) tarafından geliştirilen ve Öner ve Le Comte (1983) tarafından Türkçe 'ye uyarlanan Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri, her biri 20 maddeden oluşan Sürekli Kaygı ve Durumluk Kaygı olarak iki ayrı ölçektir. Bu araştırmada Sürekli Kaygı ölçeği kullanılmıştır. Sürekli kaygı ölçeği dörtlü likert tipi (1= Hiçbir zaman, 4=Her zaman) bir ölçektir (Büyüköztürk, 1997). 1, 6, 7, 10, 13,16 ve 19. maddeler ters puanlanmaktadır. Sürekli kaygı ölçeğinin iç tutarlık katsayısı

0,83 ile 0,87 arasında, test tekrar test güvenirliği 0,71 ile 0,86 arasında bulunmuştur (Cesur, Sayraç ve Korkmaz, 2018). Sürekli Kaygı Ölçeği bu araştırmada SKÖ olarak belirtilmektedir.

2.2.3. Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği (KBÖ)

Hirschfeld, Klerman, Gough, Barrett ve Korchin (1977) tarafından geliştirilmiş olan Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinin (Interpersonal Dependency Inventory), Türkçe 'ye uyarlaması Ulusoy (2010) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin orijinali 48 maddedir. Türkçe 'ye uyarlanmış halinde 4 madde çıkartılarak, 44 madde olarak belirlenmiştir. Ölçeğin Duygusal Güven, Sosyal Özgüven Eksikliği ve Otonomi olmak üzere üç alt boyutu bulunmaktadır. Dörtlü likert tipi bir ölçektir (1=Hiç uygun değil 4=Tamamen uygun). Ölçeğin 9, 24 ve 44. maddeleri ters puanlanmaktadır. Ölçeğin alt boyutları için iç tutarlılık katsayıları Sosyal Özgüven Eksikliği için 0,72, Otonomi ölçeği için 0,76, Duygusal Güven alt ölçeği için 0,79 bulunmuştur. Ölçeğin toplam puanı için test tekrar test güvenirliği 0,82, toplam puanı için iç tutarlık katsayısı 0,75 olarak bulunmuştur (Ulusoy, 2010). Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği bu araştırmada KBÖ olarak belirtilmektedir.

2.2.4. Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalar Ölçeği (ÇÇTÖ)

Bernstein ve arkadaşları (1994) tarafından geliştirilen, Türkçe' ye uyarlaması Şar ve arkadaşları (2012) tarafından yapılan Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalar Ölçeği toplam 28 maddeden oluşmaktadır. Cinsel istismar, fiziksel istismar, duygusal istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal olmak üzere 5 alt boyutu bulunmaktadır. Beşli likert tipi bir ölçektir (1=Hiçbir zaman, 5=Çok sık). 2, 5, 7, 13, 19, 26 ve 28. maddeleri ters puanlanmaktadır. Ölçeğin alt boyutları için korelasyon katsayıları Duygusal İstismar 0,90, Duygusal İhmal 0,85, Fiziksel İstismar 0,90, Cinsel İstismar 0,73, Fiziksel İhmal için ise 0,77 olarak bulunmuştur. Ölçeğin toplam puan test tekrar test korelasyon katsayısı 0,90'dır. Toplam puan iç tutarlık katsayısı 0,93 olarak bulunmuştur (Şar, Öztürk, İkikardeş, 2012). Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalar Ölçeği bu araştırmada ÇÇTÖ olarak belirtilmiştir.

2.2.5. Riskli Davranışlar Ölçeği (RDÖ)

Riskli Davranışlar Ölçeği (RDÖ) lise öğrencilerinin riskli davranışlarını belirlemek amacıyla Gençtarım-Kuru (2010) tarafından geliştirilmiş bir ölçektir. Ölçek “Problem Davranış Kuramı” temel alınarak geliştirilmiştir. Ölçek 36 maddeden ve sigara kullanımı, alkol kullanımı, anti sosyal davranışlar, yeme alışkanlıkları, intihar eğilimi, okul terki olmak üzere 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Beşli likert tipi bir ölçektir (1=Kesinlikle uygun değil, 5=Kesinlikle uygun). Ölçekteki 21. madde ters puanlanmaktadır. Ölçeğin toplam iç tutarlık katsayısı 0,91 olarak bulunmuştur. Ölçeğin toplam test tekrar test korelasyon katsayısı 0,85’tir (Gençtarım-Kuru, 2010).

2.3.UYGULAMA

Lise öğrencilerinden veri toplamak amacıyla Kayseri Develi İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izinler alınmıştır. uygulama Kayseri’nin Develi ilçesindeki fen lisesi, anadolu lisesi ve mesleki teknik lisesi ve anadolu imam hatip lisesindeki öğrencilere online form şeklinde ulaştırılıp, doldurulmuştur. Uygulama yaklaşık olarak 15-20 dakika sürmüştür. Form gönüllülük esasına dayatılarak doldurulmuş, katılımcılardan kimlik bilgileri alınmamıştır. Öğrencilere ulaştırılan formda kişisel bilgi formu, sürekli kaygı ölçeği, kişiler arasıbağımlılık ölçeği, çocukluk çağı ruhsal travmalar ölçeği ve riskli davranışlar ölçeği bulunmaktadır.

2.4.VERİ ANALİZİ

Araştırma kapsamında yapılan istatistiksel analizler Spss (21.versiyon) kullanılarak elde edilmiştir. Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık eğilimi ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalarının Riskli Davranışlar üzerinde yordayıcı olup olmadığını incelemek için Stepwise yöntemi ile Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi yapılmıştır. Regresyon modelleri tahmin edilirken öncelikle tüm örneklem için ardından tüm demografik değişken kategorileri için yinelenmiştir. Analizler öncesinde değişkenlerin dağılım özellikleri incelenmiştir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin standart hata değerlerine bölünmesi ile elde edilen değerlerin ± 2 arasında yer alması, aritmetik ortalama ile kırpılmış ortalamanın çok yakın olması, ortalama modve medyan değerlerinin oldukça yakın olması, çeyrekler arası açıklığın

dağılımının standart sapmasına bölünmesi ile elde edilen değerin 1,3 civarında olması, değişim katsayısının %30'un altında olması sebebiyle dağılım normal kabul edilmiştir. Bu sebeple parametrik analizler kullanılmıştır.

2.5.SONUÇLAR

Bu bölümde elde edilen analiz sonuçlarına yer verilmiştir. İlk olarak katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin sayı ve yüzde değerleri verilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçekler ve alt boyutlarının Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları hesaplanmıştır. Ölçeklerin toplam puanları ve alt ölçek toplam puanlarına ilişkin betimleyici istatistik değerleri bulunmuştur. Ölçekler ve alt boyutlarının korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Daha sonra, Riskli Davranışlar Ölçeği alt boyutlarının tüm örneklem, cinsiyet, sınıf, ekonomik durum, aile çeşidi, bakım veren kişi, anne ve baba eğitim durumu gruplarına göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği alt boyutları ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalar Ölçeği tarafından yordanmasına yönelik regresyon analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 1.

Katılımcıların Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından Dağılımı

Değişken	Değişken Grupları	n	%
Cinsiyet	Kadın	260	59,6
	Erkek	176	40,4
Yaş	15 Yaş altı	103	23,6
	15 Yaş	125	28,7
	16 Yaş	86	19,7
	17 Yaş	84	19,3
	18 Yaş ve üzeri	38	8,7
Sınıf	1.Sınıf	172	39,4
	2.Sınıf	117	26,8
	3.Sınıf	69	15,8
	4.Sınıf	78	17,9
Lise türü	Fen Lisesi	149	34,2
	Anadolu Lisesi	148	33,9
	Mesleki Teknik Anadolu Lisesi	128	29,4
	Anadolu İmam Hatip Lisesi	8	1,8
	Diğer	3	0,7
Ekonomik durum	Düşük	59	13,5
	Orta	358	82,1
	Yüksek	19	4,4
Aile Çeşidi	Çekirdek	332	76,1
	Geniş	102	23,4
	Diğer	2	0,4
Bakım veren kişi	Anne-Baba	408	93,6
	Anneanne-Babaanne	16	3,7
	Bakıcı	10	2,3
	Diğer	2	0,5
Anne-Baba birlikteliği	Birlikte	413	94,7
	Ayrı Yaşıyor-Boşanmış	19	4,4
	Anne Hayatta Değil	1	0,2
	Baba Hayatta Değil	3	0,7
Anne eğitim durumu	Okuryazar değil	14	3,2
	İlkokul	215	49,3
	Ortaokul	102	23,4
	Lise	61	14,0
	Üniversite	44	10,1
Baba eğitim durumu	Okuryazar değil	2	0,5
	İlkokul	133	30,5
	Ortaokul	91	20,9
	Lise	121	27,8
	Üniversite	89	20,4
Kardeş sayısı	1 Kardeş	8	1,8
	2 Kardeş	112	25,7
	3 ve daha fazla	315	72,5

Katılımcılar % 59,6' sı (n=260) kadın ve % 40,4' ü erkek (n=176) olmak üzere, toplamda 436 lise öğrencisinden oluşmaktadır. Öğrencilerin yaş aralığı 13 ile 19 arasında değişmektedir ($\bar{x}=15,59\pm1,34$). 15 yaş altı katılımcılar %23,4 (n=103), 15 yaşındaki katılımcılar %28,7 (n=125), 16 yaşındaki katılımcılar %19,7 (n=86), 17

yaşındaki katılımcılar %19,3 (n=84), 18 yaş ve üstü katılımcılar ise toplam katılımcıların %8,7'sini (n=38) oluşturmaktadır. 436 lise öğrencisinin % 39,4 'ü (n=172) 1.Sınıf, %26,8' i 2.Sınıf (n=117), % 15,8'i (n=69) 3.Sınıf ve geriye kalan % 17,8' i (n=78) ise 4.Sınıfta okumaktadır. Öğrencilerin %34,2'si (n=149) fen lisesinde, % 33,9'u (n=148) anadolu lisesinde, 29,4'ü (n=128) mesleki ve teknik anadolu lisesinde, %1,8'i (n=8) anadolu imam hatip lisesinde ve % 7'si (n=3) diğer liselerde eğitim görmektedir.

Sosyo-ekonomik duruma göre bakıldığında katılımcıların %13,5'i (n=59) düşük, %81,1'i (n=358) orta, %4,4'ü (n=19) yüksek sosyo-ekonomik duruma sahiptir. %76,1 oranında (n=332) katılımcı ailesini çekirdek aile, %23,4'ü (n=102) geniş aile, %0,4'ü ise (n=2) diğer olarak belirtmiştir. Katılımcıların %96, 3'ü (n=408) kendisine bakım veren kişilerin anne-babası olduğunu, %3,7'i (n=16) anneanne-babaanne tarafından büyütüldüğünü, %2,3' ü (n=10) bakıcı tarafından büyütüldüğünü, %0,5'i ise (n=2) bu kişiler dışında başka biri tarafından büyütüldüğünü belirtmiştir. Anne ve babası birlikte olan %94,7 (n=413), anne babası boşanmış veya ayrı yaşayan %4,4 (n=19) olarak belirlenmiştir. Katılımcıların %0,1'inin (n=1) annesi hayatta değil, %0,7'sinin (n=3) babası hayatta değildir.

Anne ve baba eğitim durumlarına göre, %3,2 oranında kişinin (n=14) annesi okuryazar değil, %49,3'ünün (n=215) annesi ilkokul mezunu, % 23,4'ünün (n=102) annesi ortaokul mezunu, %14'ünün (n=61) annesi lise, % 10,1'inin (n=44) annesi ise üniversite mezunudur. Katılımcıların % 0,5 'inin (n=2) babası okuryazar değil, %30,5'inin (n=133) babası ilkokul mezunu, %20,9'unun (n=91) ortaokul mezunu, %27,8'inin (n=91) babasının lise mezunu, %20,4'ünün ise (n=84) babasının üniversite mezunu olduğu görülmüştür. 436 katılımcının %1,8'i tek kardeş olduğu, %25,7'sinin (n=112) iki kardeş olduğu, %72,5'inin (n=315) ise 3 ve daha fazla kardeşe sahip olduğu görülmüştür.

Tablo 2.

Araştırmada Kullanılan Ölçekler Ve Alt Boyutlarının İç Tutarlık Katsayılarının İncelenmesi

Ölçekler	n	k	Cronbach Alfa
SKÖ Toplam Puan	436	20	0,861
KBÖ Toplam Puan	436	44	0,734
Sosyal Özgüven Eksikliği	436	12	0,501
Duygusal Güven	436	18	0,741
Otonomi	436	14	0,714
ÇÇTÖ Toplam Puan	436	28	0,809
Fiziksel İstismar	436	5	0,881
Duygusal İstismar	436	5	0,847
Cinsel İstismar	436	5	0,927
Fiziksel İhmal	436	5	0,535
Duygusal İhmal	436	5	0,842
RDÖ Toplam Puan	436	36	0,881
Antisosyal Davranış	436	7	0,801
Alkol Kullanımı	436	7	0,932
Sigara Kullanımı	436	6	0,872
Beslenme Alışkanlıkları	436	5	0,666
İntihar Eğilimi	436	4	0,743
Okul Terki	436	7	0,754

Tablo 3.

Araştırmada Kullanılan Ölçekler ve Alt Boyutlarının Toplam Puanlarına İlişkin Betimleyici İstatistikler

Toplam Puanlar	En Küçük Değer	En Büyük Değer	$\bar{x}$	S
SKÖ Toplam Puan	20	73	44,52	8,86
KBÖ Toplam Puan	-2	79	36,10	11,91
Sosyal Özgüven Eksikliği	15	39	24,02	4,08
Duygusal Güven	26	68	46,02	7,85
Otonomi	18	51	33,35	6,32
ÇÇTÖ Toplam Puan	34	110	45,35	9,63
Fiziksel İstismar	5	25	5,75	2,27
Duygusal İstismar	5	24	7,41	3,57
Cinsel İstismar	5	25	5,52	2,15
Fiziksel İhmal	5	18	6,33	2,02
Duygusal İhmal	5	24	9,71	4,39
RDÖ Toplam Puan	36	150	61,10	14,27
Antisosyal Davranış	7	35	13,10	4,62
Alkol Kullanımı	7	35	7,81	3,16
Sigara Kullanımı	6	22	14,14	2,67
Beslenme Alışkanlıkları	5	25	13,36	3,58
İntihar Eğilimi	4	20	9,88	3,54
Okul Terki	7	26	9,05	3,48

Kullanılan ölçeklerin ve ölçek alt boyutlarının toplam puanlarına ilişkin yapılan betimleyici istatistik analizlerine göre Sürekli Kaygı Ölçeği toplam puanı 20-73 ($\bar{x}=44,52\pm8,86$), Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği toplam puanı -2 ile 79 ($\bar{x}=36,10\pm11,91$), Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalar Ölçeği toplam puanı 34-110

($\bar{x}=45,35\pm9,63$), Riskli Davranış Ölçeği toplam puanı ise 36-150 ($\bar{x}=61,10\pm14,27$), arasında değişmektedir. Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalar Ölçeği, Riskli Davranış Ölçeği toplam puanlarının Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları sırasıyla 0,861, 0,734, 0,809 ve 14,27'dir.

Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeğinin Sosyal Özgüven Eksikliği alt boyutu toplam puanı 15-39 ($\bar{x}=24,02\pm4,08$), Duygusal Güven alt boyutu 26-68 ($\bar{x}=46,02\pm7,85$), Otonomi alt boyutu ise 18-51 ($\bar{x}=33,35\pm6,32$) arasında değişmektedir. Puanların Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları sırasıyla 0,501, 0,741 ve 0,714'tür.

Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalar ölçeğinin Fiziksel İstismar alt boyutu toplam puanı 5-25 ($\bar{x}=5,75\pm2,27$), Duygusal İstismar alt boyutu 5-24 ($\bar{x}=7,41\pm3,57$), Cinsel İstismar alt boyutu 5-25 ($\bar{x}=5,52\pm2,15$), Fiziksel İhmal alt boyutu 5-18 ($\bar{x}=6,33\pm2,02$), Duygusal İhmal alt boyutu ise 5-24 ($\bar{x}=9,71\pm4,39$) arasında değişmektedir. Puanların Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları sırasıyla 0,881, 0,847, 0,927, 0,535 ve 0,842'dir.

Riskli Davranış Ölçeği Antisosyal Davranış alt boyutu toplam puanı 7-35 ($\bar{x}=13,10\pm4,62$), Alkol Kullanımı alt boyutu 7-35 ($\bar{x}=7,81\pm3,16$), Sigara Kullanımı alt boyutu 6-22 ($\bar{x}=14,14\pm2,67$), Beslenme Alışkanlıkları alt boyutu 5-25 ($\bar{x}=13,36\pm3,58$), İntihar Eğilimi alt boyutu 4-20 ($\bar{x}=9,80\pm3,54$) ve Okul Terki alt boyutu ise 7-26 ($\bar{x}=9,05\pm3,48$) puan arasında değişmektedir. Puanların Cronbach Alfa iç tutarlık katsayıları sırasıyla 0,801, 0,932, 0,872, 0,666, 0,743 ve 0,754'tür.

Tablo 4.

Ölçekler ve Alt Boyutları Toplam Puanları Arasındaki Korelasyon Katsayıları

n=436	RDÖ Toplam Puanı	RDÖ Antisosyal Davranış	RDÖ Alkol Kullanımı	RDÖ Sigara Kullanımı	RDÖ Beslenme Alışkanlıkları	RDÖ İntihar Eğilimi	RDÖ Okul Terki
SKÖ Toplam Puan	0,404***	0,217***	0,126**	0,404**	0,087	0,715***	0,250**
KBÖ Toplam Puan	0,157**	0,080	-0,003	0,404***	0,112*	0,317**	0,139**
KBÖ Sosyal Özgüven Eksikliği	0,228***	0,094	0,082	0,480***	0,043	0,382***	0,242***
KBÖ Duygusal Güven	0,329***	0,227***	0,075	0,620***	0,225***	0,388***	0,212***
KBÖ Otonomi	0,249***	0,171***	0,148**	0,237***	0,073	0,146**	0,154**
ÇÇTÖ Toplam Puan	0,412***	0,202***	0,367***	0,103*	-0,067	0,353***	0,454***
ÇÇTÖ Fiziksel İstismar	0,319***	0,193***	0,315***	0,126**	-0,042	0,193***	0,355***
ÇÇTÖ Duygusal İstismar	0,405***	0,225***	0,275***	0,177***	0,003	0,427***	0,365***
ÇÇTÖ Cinsel İstismar	0,295***	0,146**	0,378***	0,083	-0,131**	0,171***	0,298***
ÇÇTÖ Fiziksel İhmal	0,291***	0,134**	0,339***	0,008	-0,139**	0,159**	0,453***
ÇÇTÖ Duygusal İhmal	0,298***	0,100*	0,220***	0,004	-0,063	0,388***	0,308***

*p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

Yapılan Korelasyon Analizi sonucuna göre RDÖ Toplam ile SKÖ Toplam ($r=0,404$; $p<0,001$), KBÖ Duygusal Güven ($r=0,329$; $p<0,001$), ÇÇTÖ Toplam ($r=0,412$; $p<0,001$), ÇÇTÖ Fiziksel İstismar ($r=0,319$; $p<0,001$) ve ÇÇTÖ Duygusal İstismar ($r=0,405$; $p<0,001$) arasında istatistiksel olarak anlamlı, orta düzeyde ve pozitif yönlü; KBÖ Toplam ($r=0,157$; $p<0,01$), KBÖ Sosyal Özgüven Eksikliği ($r=0,228$; $p<0,001$), KBÖ Otonomi ($r=0,249$; $p<0,001$), ÇÇTÖ Cinsel İstismar ($r=0,291$; $p<0,001$) ÇÇTÖ Fiziksel İhmal ($r=0,285$; $p<0,001$) ve ÇÇTÖ Duygusal İhmal puanları ($r=0,298$; $p<0,001$) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı, düşük düzeyde ve pozitif yönlü ilişki bulunmuştur.

RDÖ Antisosyal Davranış ile SKÖ Toplam ($r=0,217$; $p<0,001$), KBÖ Duygusal Güven ($r=0,227$; $p<0,001$), KBÖ Otonomi ($r=0,171$; $p<0,001$), ÇÇTÖ Fiziksel İstismar ($r=0,193$; $p<0,001$), ÇÇTÖ Duygusal İstismar ($r=0,225$; $p<0,001$), ÇÇTÖ Cinsel İstismar ($r=0,146$; $p<0,01$), ÇÇTÖ Fiziksel İhmal ($r=0,134$; $p<0,01$), ÇÇTÖ Duygusal İhmal ($r=0,100$; $p<0,05$) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı, düşük düzeyde ve pozitif yönlü ilişki bulunmuştur. RDÖ Antisosyal Davranış ile ÇÇTÖ Toplam ($r=0,367$; $p<0,001$) arasında istatistiksel olarak anlamlı, orta düzeyde ve pozitif yönlü ilişki bulunmuş, RDÖ Antisosyal Davranış ile KBÖ Toplam ($r=0,062$; $p>0,05$) ve KBÖ Sosyal Özgüven Eksikliği ($r=0,061$; $p>0,05$) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

RDÖ Alkol Kullanımı ile ÇÇTÖ Toplam ($r=0,367$; $p<0,001$), ÇÇTÖ Fiziksel İstismar ($r=0,315$; $p<0,001$), ÇÇTÖ Cinsel İstismar ($r=0,378$; $p<0,001$), ÇÇTÖ Fiziksel İhmal ($r=0,339$; $p<0,001$) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı, orta düzeyde ve pozitif yönlü; SKÖ Toplam ($r=0,126$; $p<0,01$), KBÖ Otonomi ($r=0,148$; $p<0,01$), ÇÇTÖ Duygusal İstismar ($r=0,275$; $p<0,001$) ve ÇÇTÖ Duygusal İhmal ($r=0,220$; $p<0,001$) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı, düşük düzeyde ve pozitif yönlü ilişki bulunmuştur. RDÖ Alkol Kullanımı ile KBÖ Toplam ($r=-0,006$; $p>0,05$), KBÖ Sosyal Özgüven Eksikliği ($r=0,078$; $p>0,05$), KBÖ Duygusal Güven ($r=0,075$; $p>0,05$) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

RDÖ Sigara Kullanımı ile KBÖ Duygusal Güven ($r=0,620$; $p<0,001$) arasında istatistiksel olarak anlamlı, yüksek düzeyde ve pozitif yönlü; SKÖ Toplam ($r=0,404$; $p<0,01$), KBÖ Toplam ($r=0,404$; $p<0,001$), KBÖ Sosyal Özgüven Eksikliği ($r=0,480$; $p<0,05,01$) ile arasında istatistiksel olarak anlamlı, orta düzeyde ve pozitif yönlü;

KBÖ Otonomi ($r=0,237$; $p<0,001$), ÇÇTÖ Toplam puanı ($r=0,103$; $p<0,05$), ÇÇTÖ Fiziksel İstismar ($r=0,126$; $p<0,01$), ÇÇTÖ Duygusal İstismar ($r=0,177$; $p<0,001$), puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı, düşük düzeyde ve pozitif yönlü ilişki bulunmuştur. RDÖ Antisosyal Davranış ile ve ÇÇTÖ Cinsel İstismar ($r=0,083$; $p>0,05$), ÇÇTÖ Fiziksel İhmal ($r=0,008$; $p>0,05$), ÇÇTÖ Duygusal İhmal ($r=0,004$; $p>0,05$) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

RDÖ Beslenme Alışkanlıkları ile KBÖ Toplam ($r=0,112$; $p<0,05$), KBÖ Duygusal Güven ($r=0,225$; $p<0,001$) arasında istatistiksel olarak anlamlı, düşük düzeyde ve pozitif yönlü; ÇÇTÖ Cinsel İstismar ($r=-0,131$; $p<0,01$), ÇÇTÖ Fiziksel İhmal ($r=-0,139$; $p<0,01$) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı, düşük düzeyde ve negatif yönlü ilişki bulunmuştur. RDÖ Beslenme Alışkanlıkları ile diğer ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

RDÖ İntihar Eğilimi ile SKÖ Toplam ($r=0,715$; $p<0,001$) arasında istatistiksel olarak anlamlı, yüksek düzeyde ve pozitif yönlü; KBÖ Toplam ($r=0,317$; $p<0,01$), KBÖ Sosyal Özgüven Eksikliği ($r=0,382$; $p<0,001$), KBÖ Duygusal Güven ($r=0,388$; $p<0,001$), ÇÇTÖ Toplam Puan ($r=0,353$; $p<0,001$), ÇÇTÖ Duygusal İstismar ($r=0,427$; $p<0,001$) ve ÇÇTÖ Duygusal İhmal ($r=0,171$; $p<0,001$) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı, orta düzeyde ve pozitif yönlü; KBÖ Otonomi ($r=0,146$; $p<0,01$), ÇÇTÖ Fiziksel İstismar ($r=0,193$; $p<0,001$), ÇÇTÖ Cinsel İstismar ($r=0,171$; $p<0,001$), ÇÇTÖ Fiziksel İhmal ($r=0,159$; $p<0,01$), puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı, düşük düzeyde ve pozitif yönlü ilişki bulunmuştur.

RDÖ Okul Terki ile ÇÇTÖ Toplam ($r=0,454$; $p<0,001$), ÇÇTÖ Fiziksel İstismar ($r=0,355$; $p<0,001$), ÇÇTÖ Duygusal İstismar ($r=0,365$; $p<0,001$), ÇÇTÖ Fiziksel İhmal ($r=0,435$; $p<0,01$) ve ÇÇTÖ Duygusal İhmal ($r=0,308$; $p<0,001$) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı, orta düzeyde ve pozitif yönlü; SKÖ Toplam ($r=0,250$; $p<0,01$), KBÖ Toplam ($r=0,139$; $p<0,01$), KBÖ Sosyal Özgüven Eksikliği ($r=0,242$; $p<0,001$), KBÖ Duygusal Güven ($r=0,212$; $p<0,001$), KBÖ Otonomi ($r=0,154$; $p<0,01$), ÇÇTÖ Cinsel İstismar ($r=0,298$; $p<0,001$) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı, düşük düzeyde ve pozitif yönlü ilişki bulunmuştur.

Tablo 5.

Riskli Davranışlar Ölçeği Alt Boyutlarının Tüm Örneklem için Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalar Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

RDÖ Alt Boyutları	Bağımsız Değişken	B	B'nin Standart Hatası	t	R ²	F
Antisosyal Davranış	Sabit	0,611	1,848	0,187	0,098	15,721***
	Duygusal Güven	0,127	0,027	4,722***		
	Otonomi	0,107	0,022	3,283**		
	ÇÇTÖ Toplam	0,074	0,034	3,137**		
Alkol Kullanımı	Sabit	2,344	0,681	3,443**	0,135	67,550***
	ÇÇTÖ Toplam	0,121	0,015	8,219***		
Sigara Kullanımı	Sabit	-1,691	0,781	-2,166*	0,514	152,467***
	Duygusal Güven	0,178	0,013	13,895***		
	Otonomi	0,120	0,014	8,405***		
	Sosyal Özgüven	0,152	0,025	6,182***		
Beslenme Alışkanlıkları	Sabit	8,647	0,996	8,679***	0,051	23,122***
	Duygusal Güven	0,103	0,021	4,809***		
İntihar Eğilimi	Sabit	-6,247	0,986	-6,338***	0,532	122,651***
	SKÖ toplam	0,257	0,016	16,571***		
	Otonomi	0,050	0,019	2,635***		
	ÇÇTÖ Toplam	0,030	0,013	2,234*		
	Sosyal Özgüven	0,069	0,032	2,174*		
Okul Terki	Sabit	-2,607	1,146	-2,276*	0,244	46,479***
	ÇÇTÖ Toplam	0,153	0,015	9,923***		
	Duygusal Güven	0,055	0,021	2,628**		
	Sosyal Özgüven	0,093	0,040	2,289*		

*p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği alt boyutları ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalar Ölçeğinin Riskli Davranışlar Ölçeği alt boyutları puanı üzerindeki etkisini incelemek amacıyla Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi yapılmıştır. İlk olarak Antisosyal Davranış puanının yordanmasına yönelik yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi sonucuna göre sabit parametrenin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($t(433)=0,187$; $p>0,05$); Duygusal Güven($t(433)=4,722$; $p<0,001$), Otonomi puanına ($t(433)=3,283$; $p<0,001$) ve ÇÇTÖ Toplam ($t(433)=3,137$; $p<0,001$) ait eğim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(3,432)=15,721$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,098 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre Antisosyal Davranış puanlarının yaklaşık olarak %9'unun bu değişkenler tarafından açıklandığı gözlenmiştir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış Antisosyal Davranış

puanını 0,127 birim, Otonomi puanındaki 1 birimlik artış ise 0,107 ve ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış 0,074 artıracaktır.

Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli Alkol Kullanımı alt boyutu puanı için kurulduğunda ise, sabit parametrenin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($t(435)=3,443$; $p<0,001$) ve ÇÇTÖ Toplam puanına ($t(435)=6,539$; $p<0,05$) ait eğim parametresinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,434)=67,550$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,135 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre Alkol Kullanımı puanlarının yaklaşık olarak %13'ünün ÇÇTÖ Toplam puanıyla açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış Alkol Kullanımı puanını 0,121 birim artıracaktır.

Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli Sigara Kullanımı alt boyutu puanı için kurulduğunda ise, sabit parametrenin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($t(432)=-2,166$; $p<0,05$); Duygusal Güven ($t(432)=13,895$; $p<0,001$), Otonomi ($t(432)=0,120$; $p<0,001$), Sosyal Özgüven ($t(432)=0,152$; $p<0,001$), puanlarına ait eğim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(3,432)=152,467$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,514 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre Sigara Kullanımı puanlarının yaklaşık olarak %51'inin bu değişkenler tarafından açıklandığı gözlenmiştir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış Sigara Kullanımı puanını 0,178 birim, Otonomi puanındaki 1 birimlik artış 0,120 birim, Sosyal Özgüven puanındaki 1 birimlik artış 0,152 birim artıracaktır.

Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli Beslenme Alışkanlıkları alt boyutu puanı için kurulduğunda ise sabit parametrenin ($t(434)=8,679$; $p<0,001$) ve Duygusal Güven ($t(434)=4,809$; $p<0,001$) puanlarına ait eğim parametresinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,434)=23,122$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,051 olduğu

görülmüştür. Bu sonuca göre Beslenme Alışkanlıkları puanının yaklaşık olarak %5'inin Duygusal Güven puanlarıyla açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış Beslenme Alışkanlıkları puanını 0,103 birim artıracaktır.

Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli İntihar Eğilimi alt boyutu puanı için kurulduğunda ise, sabit parametrenin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($t(432)=-6,338$; $p<0,001$); SKÖ Toplam ($t(432)=16,571$; $p<0,001$), Otonomi ($t(432)=2,635$; $p<0,001$), ÇÇTÖ Toplam ($t(435)=2,234$; $p<0,001$) ve Sosyal Özgüven ($t(432)=2,174$; $p<0,05$) ait eğim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(4,431)=122,651$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,532 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre İntihar Eğilimi puanının yaklaşık olarak %53'ünün bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda SKÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış İntihar Eğilimi puanını 0,257 birim, Otonomi puanındaki 1 birimlik artış ise 0,050 birim, ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış 0,030 birim, Sosyal Özgüven puanındaki 1 birimlik artış ise 0,069 birim artıracaktır.

Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli Okul Terki alt boyutu puanı için kurulduğunda ise, sabit parametrenin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($t(433)=-2,276$; $p<0,05$); ÇÇTÖ Toplam ($t(433)=9,923$; $p<0,001$), Duygusal Güven ($t(433)=2,628$; $p<0,001$) ve Sosyal Özgüven ($t(433)=2,289$; $p<0,05$) puanlarına ait eğim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(3,432)=46,479$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,244 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre Okul Terki puanının yaklaşık olarak %24'ünün bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış Okul Terki puanını 0,153 birim, Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış 0,055 birim, Sosyal Özgüven puanındaki 1 birimlik artış ise 0,093 birim artıracaktır.

Tablo 6.

Riskli Davranışlar Ölçeği Alt Boyutlarının Cinsiyet Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalar Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

RDÖ Alt Boyutlar		Bağımsız Değişken	B	B'nin Standart Hatası	t	R ²	F
Antisosyal Davranış	Kadın	Sabit	4,247	2,055	2,067*	0,155	15,643***
		ÇÇTÖ Toplam	0,150	0,028	5,341***		
		Duygusal Güven	0,136	0,036	3,763***		
		Sosyal Özgüven	-0,183	0,070	-2,600*		
	Erkek	Sabit	2,157	2,442	0,883*	0,123	12,162***
		SKÖ toplam	0,171	0,042	4,041***		
Otonomi		0,125	0,056	2,229*			
Alkol kullanımı	Kadın	Sabit	2,328	0,834	2,792**	0,135	40,285***
		ÇÇTÖ Toplam	0,116	0,018	6,347***		
	Erkek	Sabit	2,662	1,141	2,333*	0,127	25,302***
		ÇÇTÖ Toplam	0,121	0,024	5,030***		
Sigara kullanımı	Kadın	Sabit	-1,851	1,080	-1,715	0,511	89,064***
		Duygusal Güven	0,182	0,017	10,898***		
		Otonomi	0,121	0,019	6,377***		
		Sosyal Özgüven	0,150	0,035	4,296***		
	Erkek	Sabit	-1,464	1,154	-1,268	0,520	62,149***
		Duygusal Güven	0,168	0,021	8,098***		
		Otonomi	0,119	0,022	5,421***		
		Sosyal Özgüven	0,158	0,036	4,452***		
Beslenme alışkanlıkları	Kadın	Sabit	9,146	1,273	7,187***	0,049	13,347***
		Duygusal Güven	0,098	0,027	3,653***		
	Erkek	Sabit	8,352	1,607	5,198***	0,044	8,015**
		Duygusal Güven	0,099	0,035	2,831**		
İntihar Eğilimi	Kadın	Sabit	-4,555	1,050	-4,338***	0,516	91,111***
		SKÖ Toplam	0,217	0,020	10,822***		
		ÇÇTÖ Toplam	0,063	0,017	3,680***		
		Duygusal Güven	0,041	0,020	1,999*		
	Erkek	Sabit	-6,875	1,324	-5,191***	0,561	112,999***
		SKÖ toplam	0,329	0,023	14,370***		
		Otonomi	0,071	0,030	2,344*		
Okul Terki	Kadın	Sabit	0,062	1,089	0,057	0,201	32,388***
		ÇÇTÖ Toplam	0,114	0,017	6,672***		
		Duygusal Güven	0,068	0,019	3,653***		
	Erkek	Sabit	-6,251	2,219	-2,817*	0,310	25,769***
		ÇÇTÖ Toplam	0,181	0,025	7,183***		
		Duygusal Güven	0,116	0,036	3,245**		
		Otonomi	0,083	0,041	2,018*		

*p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

Bağımsız değişkenlerin kadın katılımcıların Antisosyal Davranış puanı üzerindeki etkinin incelenmesi amacıyla yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi sonucuna göre sabit parametrenin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($t(256)=2,067$; $p<0,05$); ÇÇTÖ Toplam ($t(256)=5,341$; $p<0,001$), Duygusal Güven ($t(256)=3,763$;

$p < 0,001$) ve Sosyal Özgüven ($t(259) = -2,600$; $p < 0,05$) puanlarına ait eğitim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(3,256) = 15,643$; $p < 0,001$) modelin genelini istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,155 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre kadın katılımcıların Antisosyal Davranış puanının yaklaşık olarak %15'inin bu değişkenler tarafından açıklandığı gözlenmiştir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış kadınların Antisosyal Davranış puanını 0,150 birim, Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış 0,136 birim artıracak; Sosyal Özgüven puanındaki 1 birimlik artış kadınların Antisosyal Davranış puanını 0,183 birim azaltacaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli erkek katılımcıların RDÖ Antisosyal Davranış alt boyutu puanı için kurulduğunda ise sabit parametrenin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($t(173) = 0,883$; $p < 0,05$); SKÖ toplam ($t(173) = 4,041$; $p < 0,001$) ve Otonomi ($t(173) = 2,229$; $p < 0,05$) puanlarına ait eğitim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,174) = 12,162$; $p < 0,001$) modelin genelini istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,123 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre erkek katılımcıların Antisosyal Davranış puanının yaklaşık olarak %12'sinin bu değişkenler tarafından açıklandığı gözlenmiştir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda SKÖ toplampuanındaki 1 birimlik artış erkeklerin Antisosyal Davranış puanını 0,171 birim, Otonomi puanındaki 1 birimlik artış 0,125 birim artıracaktır.

Bağımsız değişkenlerin kadın katılımcıların Alkol Kullanımı puanı üzerindeki etkinin incelenmesi amacıyla yapılan Çoklu doğrusal regresyon analizine göre sabit parametrenin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($t(258) = 2,792$; $p < 0,01$); ÇÇTÖ Toplam puanlarına ($t(258) = 6,347$; $p < 0,001$) ait eğitim parametresinin de istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,258) = 40,285$; $p < 0,001$) modelin genelini istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,135 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre kadın katılımcıların Alkol Kullanımı puanının yaklaşık olarak %13'ünün ÇÇTÖ Toplam puanlarıyla

açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış kadınların Alkol Kullanımı puanını 0,116 birim artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli erkek katılımcıların Alkol Kullanımı alt boyutu puanı için kurulduğunda sabit parametrenin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($t(175)=2,333$; $p<0,05$); ÇÇTÖ Toplam puanlarına ($t(175)=5,030$; $p<0,001$) ait eğim parametresinin de istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,174)=25,302$; $p<0,001$) modelin genelini istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,127 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre erkek katılımcıların Alkol Kullanımı puanının yaklaşık olarak %12'sinin ÇÇTÖ Toplam puanlarıyla açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış erkeklerin Alkol Kullanımı puanını 0,121birim artıracaktır.

Bağımsız değişkenlerin kadın katılımcıların Sigara Kullanımı puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre sabit parametrenin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($t(256)=-1,715$; $p<0,10$); Duygusal Güven ($t(256)=10,898$; $p<0,001$), Otonomi ($t(256)=6,377$; $p<0,001$) ve Sosyal Özgüven ($t(256)=4,296$; $p<0,001$) ait eğim parametrelerinin de istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(3,256)=89,064$; $p<0,001$) modelin genelini istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,511 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre kadın katılımcıların Sigara Kullanımı puanının yaklaşık olarak %51'inin Duygusal Güven, Otonomi ve Sosyal Özgüven puanlarıyla açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış kadınların Sigara Kullanma puanını 0,182 birim, Otonomi puanındaki 1 birimlik artış 0,121 ve Sosyal Özgüven puanındaki 1 birimlik artış 0,150 birim artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli erkek katılımcıların Sigara Kullanımı puanı için kurulduğunda isesabit parametrenin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($t(173)=-1,268$; $p>0,05$); Duygusal Güven ($t(173)=8,098$; $p<0,001$), Otonomi ($t(173)=5,421$; $p<0,001$), Sosyal Özgüven ($t(173)=4,452$; $p<0,01$) puanlarınaait eğim parametrelerinin de istatistiksel olarak

anlamli olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamli olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(3,172)=62,149$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamli olduğu ve belirlilik katsayısının 0,520 olduğu görölmüştür. Bu sonuca göre erkek katılımcıların Sigara Kullanımı puanının bu değişkenler tarafından açıklandığı görölmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış erkeklerin Sigara Kullanma puanını 0,168 birim, Otonomi puanındaki 1 birimlik artış 0,119 ve Sosyal Özgüven puanındaki 1 birimlik artış 0,158 birim artıracaktır.

Bağımsız değişkenlerin kadın katılımcıların Beslenme Alışkanlıkları puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre sabit parametrenin istatistiksel olarak anlamli olduğu ($t(258)=7,187$; $p<0,001$); Duygusal Güven ($t(258)=3,653$; $p<0,001$) puanlarına ait eğim parametrelerinin de istatistiksel olarak anlamli olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamli olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,258)=13,347$; $p<0,01$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamli olduğu ve belirlilik katsayısının 0,049 olduğu görölmüştür. Bu sonuca göre kadın katılımcıların Beslenme Alışkanlıkları puanının yaklaşık olarak %9'unun Duygusal Güven puanlarıyla açıklandığı görölmektedir. Bu sonuçlara göre Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış kadınların Beslenme Alışkanlıkları puanını 0,098 birim, artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli Erkek katılımcıların Beslenme Alışkanlıkları için kurulduğunda ise sabit parametrenin istatistiksel olarak anlamli olduğu ($t(174)=5,198$; $p<0,001$); Duygusal Güven ($t(174)=2,831$; $p<0,01$) puanlarına ait eğim parametrelerinin de istatistiksel olarak anlamli olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamli olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,174)=8,015$; $p<0,01$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamli olduğu ve belirlilik katsayısının 0,044 olduğu görölmüştür. Bu sonuca göre erkek katılımcıların Beslenme Alışkanlıkları puanının yaklaşık olarak %4'ünün Duygusal Güven puanlarıyla açıklandığı görölmektedir. Bu sonuçlara göre Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış erkeklerin Beslenme Alışkanlıkları puanını 0,099 artıracaktır.

Bağımsız değişkenlerin kadın katılımcıların İntihar Eğilimi puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre sabit parametrenin ($t(254)=-4,338$; $p<0,05$) ve SKÖ Toplam ($t(254)=10,822$; $p<0,001$), ÇÇTÖ Toplam ($t(254)=3,680$; $p<0,001$), Duygusal Güven ($t(254)=1,999$; $p<0,05$) puanlarına ait eğim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(3,256)=91,111$; $p<0,001$) modelin genelini istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,516 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre kadın katılımcıların Sigara Kullanımı puanının yaklaşık olarak %51'inin SKÖ bu değişkenler açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda SKÖ toplam puanındaki 1 birimlik artış kadınların İntihar Eğilimi puanını 0,217 birim, ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış 0,063 birim ve Duygusal Güven puanındaki bir birimlik artış 0,041 birim artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli erkeklerin İntihar Eğilimi puanları için kurulduğunda ise sabit parametrenin ($t(173)=-5,191$; $p<0,001$) ve SKÖ Toplam ($t(173)=14,370$; $p<0,001$), Otonomi ($t(173)=2,344$; $p<0,05$) puanlarına ait eğim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(2,173)=112,999$; $p<0,001$) modelin genelini istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,56 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre erkek katılımcıların İntihar Eğilimi puanının yaklaşık olarak %56'sının bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda SKÖ toplam puanındaki 1 birimlik artış erkeklerin İntihar Eğilimi puanını 0,329 birim, Otonomi puanındaki 1 birimlik artış 0,071 birim artıracaktır.

Bağımsız değişkenlerin kadın katılımcıların Okul Terki puanları puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu doğrusal regresyon analizine göre sabit parametrenin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($t(258)=0,057$; $p>0,05$); ÇÇTÖ Toplam ($t(258)=6,672$; $p<0,001$), ve Duygusal Güven ($t(258)=3,653$; $p<0,001$) puanlarına ait eğim parametrelerinin de istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(2,257)=32,388$; $p<0,001$) modelin genelini istatistiksel

olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,201 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre kadın katılımcıların Okul Terki puanının yaklaşık olarak %20'sinin bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış kadınların Okul Terki puanını 0,114 birim, Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış 0,068 birim artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli erkeklerin Okul Terki puanları için kurulduğunda ise sabit parametrenin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($t(172)=-2,817$; $p<0,05$); ÇÇTÖ Toplam ($t(172)=7,183$; $p<0,001$), Duygusal Güven ($t(172)=3,245$; $p<0,01$) ve Otonomi ($t(172)=2,018$; $p<0,05$) puanlarına ait eğitim parametrelerinin de istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(3,172)=25,769$; $p<0,001$) modelin genelini istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,310 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre erkek katılımcıların Okul Terki puanının yaklaşık olarak %31'inin bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış erkeklerin Okul Terki puanını 0,181birim, Duygusal güven puanındaki 1 birimlik artış 0,116 birim ve Otonomi puanındaki 1 birimlik artış 0,083 puan artıracaktır.

Tablo 7.

Antisosyal Davranış Puanının Sınıf Düzeyi Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Bağımsız Değişken	B	B'nin Standart Hatası	t	R ²	F
1.Sınıf	Sabit	-2,753	2,482	-1,109	0,210	14,920***
	SKÖ Toplam	0,126	0,043	2,968**		
	Duygusal Güven	0,134	0,046	2,910**		
	Otonomi	0,119	0,054	2,202*		
2.Sınıf	Sabit	6,345	1,755	3,616***	0,107	13,710***
	ÇÇTÖ Toplam	0,143	0,039	3,703***		
3.Sınıf	Sabit	5,703	3,819	1,493	0,068	4,906*
	Otonomi	0,238	0,107	2,215*		
4.Sınıf	Sabit	5,692	2,789	2,041*	0,101	8,514**
	SKÖ Toplam	0,175	0,060	2,918**		

* $p<0,05$; ** $p<0,01$; *** $p<0,001$

Bağımsız değişkenlerin 1.sınıf düzeyindeki katılımcıların Antisosyal Davranışpuanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal

Regresyon analizine göre sabit parametrenin istatistiksel olarak anlamlı olmadığı ($t(169)=-1,109$; $p>0,05$); SKÖ Toplam ($t(169)=2,968$; $p<0,01$), Duygusal Güven ($t(169)=2,910$; $p<0,01$) ve Otonomi ($t(169)=2,202$; $p<0,01$) puanlarına ait eğitim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(3,168)=14,920$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,210 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre 1.sınıf öğrencilerinin Antisosyal Davranış puanının yaklaşık olarak %21'inin bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda SKÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış 1.sınıf öğrencilerinin Antisosyal Davranış puanını 0,126 birim, Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış 0,134 birim ve Otonomi puanındaki bir birimlik artış 0,119 birim artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli 2.sınıf öğrencilerinin Antisosyal Davranış puanları için kurulduğunda hem sabit parametrenin ($t(115)=3,616$; $p<0,001$) hem de ÇÇTÖ Toplam eğitim parametresinin ($t(115)=3,703$; $p<0,001$) istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,114)=13,710$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,107 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre 2.sınıf öğrencilerinin Antisosyal Davranış puanının yaklaşık olarak %10'unun bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış 2.sınıf öğrencilerinin Antisosyal Davranış puanını 0,143 birim artıracaktır. 3.sınıf Antisosyal Davranış puanları için kurulan Çoklu Doğrusal Regresyon modeli sonucuna göre sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(68)=1,493$; $p>0,05$); Otonomi puanına ait eğitim parametresinin ($t(68)=2,215$; $p<0,05$) istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,67)=4,906$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,068 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre 3.sınıf öğrencilerinin Antisosyal Davranış puanının yaklaşık olarak %6'sının Otonomi puanı tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre Otonomi puanındaki 1 birimlik artış 2.sınıf öğrencilerinin Antisosyal Davranış puanını 0,238 birim artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli 4.sınıf öğrencilerinin

Antisosyal Davranış puanı için kurulduğunda ise hem sabit parametrenin ($t(76)=2,041$; $p<0,05$) hem de SKÖ Toplam puanına ait eğim parametresinin ($t(76)=2,918$; $p<0,01$) istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,75)=8,514$; $p<0,001$) modelin genelini istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,101 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre 4.sınıf öğrencilerinin Antisosyal Davranış puanının yaklaşık olarak %10'unun SKÖ Toplam puanı tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre SKÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış 4.sınıf öğrencilerinin Antisosyal Davranış puanını 0,175 birim artıracaktır.

Tablo 8.

Alkol Kullanımı Puanının Sınıf Düzeyi Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Bağımsız Değişken	B	B'nin Standart Hatası	t	R ²	F
1.Sınıf	Sabit	5,239	0,763	6,865***		
	ÇÇTÖ Toplam	0,049	0,017	2,855**	0,046	8,149**
2.Sınıf	Sabit	2,257	1,369	1,649		
	ÇÇTÖ Toplam	0,121	0,030	4,028***	0,125	16,227***
4.Sınıf	Sabit	0,105	1,722	0,061		
	ÇÇTÖ Toplam	0,184	0,035	5,298***	0,272	28,065***

* $p<0,05$; ** $p<0,01$; *** $p<0,001$

Bağımsız değişkenlerin 1.sınıf düzeyindeki katılımcıların Alkol Kullanımı puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre hem sabit parametrenin ($t(170)=6,865$; $p<0,001$) hem de ÇÇTÖ Toplam puanına ait eğim parametresinin ($t(170)=2,855$; $p<0,01$) istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,170)=8,149$; $p<0,01$) modelin genelini istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,046 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre 1.sınıf öğrencilerinin Alkol Kullanımı puanının yaklaşık olarak %4'ünün bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış 1.sınıf öğrencilerinin Alkol Kullanımı puanını 0,049 birim artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli

2.sınıf öğrencilerinin Alkol Kullanımı puanı için kurulduğunda sabit parametrenin anlamlı olmadığı($t(116)=1,649$; $p>0,05$); ÇÇTÖ Toplam puanına ait eğim parametresinin ($t(116)=4,028$; $p<0,001$) istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,115)=16,227$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,125 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre 2.sınıf öğrencilerinin Alkol Kullanımı puanının yaklaşık olarak %12'sinin ÇÇTÖ Toplam puanı tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış 2.sınıf öğrencilerinin Alkol Kullanımı puanını 0,121 birim artıracaktır. 4. sınıf öğrencilerinin Alkol Kullanımı puanı için oluşturulan modele göre sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(77)=0,061$; $p>0,05$); ÇÇTÖ Toplam puanına ait eğim parametresinin ($t(77)=5,298$; $p<0,001$) istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,76)=28,065$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,272 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre 4.sınıf öğrencilerinin Alkol Kullanımı puanının yaklaşık olarak %27'sinin ÇÇTÖ Toplam puanı tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış 4.sınıf öğrencilerinin Alkol Kullanımı puanını 0,184 birim artıracaktır.

Tablo 9.

Sigara Kullanımı Puanının Sınıf Düzeyi Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Bağımsız Değişken	B	B'nin Standart Hatası	t	R ²	F
1.Sınıf	Sabit	-3,024	1,145	-2,641**	0,585	78,864***
	Duygusal Güven	0,173	0,018	9,627***		
	Otonomi	0,126	0,022	5,603***		
	Sosyal Özgüven	0,206	0,038	5,439***		
2.Sınıf	Sabit	1,926	1,560	1,234	0,401	37,850***
	Duygusal Güven	0,201	0,024	8,460***		
	Otonomi	0,091	0,029	3,189**		
3.Sınıf	Sabit	-1,377	2,307	-0,597	0,413	15,263***
	Duygusal Güven	0,128	0,041	3,165**		
	Otonomi	0,166	0,040	4,165***		
	Sosyal Özgüven	0,161	0,067	2,404*		
4.Sınıf	Sabit	-2,742	1,943	-1,411	0,570	32,275***
	Duygusal Güven	0,199	0,029	6,846***		
	Otonomi	0,119	0,034	3,542**		
	Sosyal Özgüven	0,166	0,056	2,938**		

*p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

Bağımsız değişkenlerin 1.s sınıf düzeyindeki katılımcıların Sigara Kullanımı puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre hem sabit parametrenin ($t(168)=-2,641$; $p<0,01$) hem de Duygusal Güven ($t(168)=9,627$; $p<0,01$), Otonomi ($t(168)=5,603$; $p<0,001$), Sosyal Özgüven ($t(168)=5,439$; $p<0,001$) puanlarına ait eğim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(3,168)=78,864$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,585 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre 1.sınıf öğrencilerinin Sigara Kullanımı puanının yaklaşık olarak %58'inin bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış 1.sınıf öğrencilerinin Sigara Kullanımı puanını 0,173 birim, Otonomi puanındaki 1 birimlik artış 0,126 birim, Sosyal Özgüven puanındaki 1 birimlik artış 0,206 birim artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli 2.sınıfların Sigara Kullanımı puanı için kurulduğunda sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(115)=1,234$; $p>0,05$); Duygusal Güven ($t(115)=8,460$; $p<0,001$) ve Otonomi ($t(115)=3,189$; $p<0,001$) puanlarına ait eğim parametrelerinin anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F

Testi sonucuna göre ($F(2,113)=37,850$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,401 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre 2.sınıf öğrencilerinin Sigara Kullanımı puanının yaklaşık olarak %40'ının bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış 2.sınıf öğrencilerinin Sigara Kullanımı puanını 0,201 birim, Otonomi puanındaki 1 birimlik artış 0,091 birim artıracaktır. 3.sınıfların Sigara Kullanımı puanı için kurulan modele göre ise sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(66)=-0,597$; $p>0,05$); Duygusal Güven ($t(66)=3,165$; $p<0,001$), Otonomi ($t(66)=4,165$; $p<0,001$) ve Sosyal Özgüven ($t(66)=2,404$; $p<0,001$) puanlarına ait eğitim parametrelerinin anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(3,65)=15,263$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,413 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre 3.sınıf öğrencilerinin Sigara Kullanımı puanının yaklaşık olarak %41'inin bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış 3.sınıf öğrencilerinin Sigara Kullanımı puanını 0,128 birim, Otonomi puanındaki 1 birimlik artış 0,166 birim, Sosyal Özgüven puanındaki 1 birimlik artış 0,161 birim artıracaktır. 4. sınıf öğrencilerinin Sigara Kullanımı puanını yordamak için kurulan modele göre ise sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(75)=-1,411$; $p>0,05$); Duygusal Güven ($t(75)=6,846$; $p<0,001$), Otonomi ($t(75)=3,542$; $p<0,01$) ve Sosyal Özgüven ($t(75)=2,938$; $p<0,01$) puanlarına ait eğitim parametrelerinin anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(3,73)=32,275$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,570 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre 4.sınıf öğrencilerinin Sigara Kullanımı puanının yaklaşık olarak %57'sinin bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış 4.sınıf öğrencilerinin Sigara Kullanımı puanını 0,199 birim, Otonomi puanındaki 1 birimlik artış 0,119 birim, Sosyal Özgüven puanındaki 1 birimlik artış 0,166 birim artıracaktır.

Tablo 10.

Beslenme Alışkanlıkları Puanının Sınıf Düzeyi Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Bağımsız Değişken	B	B'nin Standart Hatası	t	R ²	F
1.Sınıf	Sabit	4,058	2,154	1,884	0,104	9,817***
	Duygusal Güven	0,118	0,035	3,349**		
	Otonomi	0,127	0,047	2,688**		
2.Sınıf	Sabit	9,005	1,745	5,161***	0,051	6,123*
	Duygusal Güven	0,093	0,037	2,474*		
3.Sınıf	Sabit	7,483	2,719	2,752**	0,059	4,180**
	Sosyal Özgüven	0,123	0,060	2,045*		

*p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

Bağımsız değişkenlerin 1.sınıf düzeyindeki katılımcıların Beslenme Alışkanlıkları puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre hem sabit parametrenin ($t(170)=1,884$; $p<0,10$) hem de Duygusal Güven ($t(170)=3,349$; $p<0,01$) ve Otonomi ($t(170)=2,688$; $p<0,01$) puanlarına ait eğim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,170)=9,817$; $p<0,001$) modelin genelini istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,104 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre 1.sınıf öğrencilerinin Beslenme Alışkanlıkları puanının yaklaşık olarak %10'unun bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış 1.sınıf öğrencilerinin Sigara Kullanımı puanını 0,118 birim, Otonomi puanındaki 1 birimlik artış 0,127 birim artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli 2.sınıfların Beslenme Alışkanlıkları puanı için kurulduğunda hem sabit parametrenin $t(115)=5,161$; $p<0,001$) hem de Duygusal Güven ($t(115)=2,474$; $p<0,05$) puanına ait eğim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,115)=6,123$; $p<0,05$) modelin genelini istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,051 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre 2.sınıf öğrencilerinin Beslenme Alışkanlıkları puanının yaklaşık olarak %5'inin bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış 2.sınıf öğrencilerinin Beslenme Alışkanlıkları puanını 0,093 birim artıracaktır. 3. sınıf öğrencilerinin Beslenme Alışkanlıkları puanı

için kurulan modele göre ise hem sabit parametrenin $t(67)=2,719$; $p<0,01$) hem de Sosyal Özgüven puanına ait eğim parametresinin $t(67)=2,045$; $p<0,05$) istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre $(F(1,67)=4,180$; $p<0,01$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,059 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre 3.sınıf öğrencilerinin Beslenme Alışkanlıkları puanının yaklaşık olarak %5'inin bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre Sosyal Özgüven puanındaki 1 birimlik artış 3.sınıf öğrencilerinin Beslenme Alışkanlıkları puanını 0,123 birim artıracaktır.

Tablo 11.

İntihar Eğilimi Puanının Sınıf Düzeyi Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Bağımsız Değişken	B	B'nin Standart Hatası	t	R ²	F
1.Sınıf	Sabit	-5,935	1,146	-5,178***	0,569	111,370***
	SKÖ Toplam	0,254	0,023	11,254***		
	Sosyal Özgüven	0,192	0,051	3,747***		
2.Sınıf	Sabit	-8,223	1,651	-4,980***	0,595	54,837***
	SKÖ Toplam	0,270	0,027	10,091***		
	ÇÇTÖ Toplam	0,075	0,027	2,764**		
	Otonomi	0,084	0,034	2,521*		
3.Sınıf	Sabit	0,377	1,557	0,242	0,379	40,969***
	SKÖ Toplam	0,215	0,034	6,401***		
4.Sınıf	Sabit	-4,038	1,610	-2,509*	0,524	82,509***
	SKÖ Toplam	0,314	0,035	9,083***		

* $p<0,05$; ** $p<0,01$; *** $p<0,001$

Bağımsız değişkenlerin 1.sınıf düzeyindeki katılımcıların İntihar Eğilimi puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre hem sabit parametrenin ($t(169)=-2,641$; $p<0,001$) hem de SKÖ Toplam ($t(169)=11,254$; $p<0,001$) ve Sosyal Özgüven ($t(169)=3,747$; $p<0,001$) puanlarına ait eğim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre $(F(2,169)=11,370$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,569 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre 1.sınıf öğrencilerinin İntihar eğilimi puanının yaklaşık olarak %56'sının bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda SKÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış 1.sınıf öğrencilerinin

İntihar Eğilimi puanını 0,254 birim, Sosyal Özgüven puanındaki 1 birimlik artış 0,192 birim artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli 2.sınıfların İntihar Eğilimi puanı için kurulduğunda hem sabit parametrenin ($t(113)=-4,980$; $p<0,001$) hem de ÇÇTÖ Toplam ($t(113)=2,764$; $p<0,01$) ve Otonomi ($t(113)=2,521$; $p<0,05$) puanlarına ait eğitim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(3,112)=54,837$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,595 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre 2.sınıf öğrencilerinin İntihar Eğilimi puanının yaklaşık olarak %59'unun bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre SKÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış 2.sınıf öğrencilerinin İntihar Eğilimi puanını 0,270 birim, ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış 0,075 birim ve Otonomi puanındaki 1 birimlik artış 0,084 birim artıracaktır. 3.sınıfların İntihar eğilimi puanı için kurulan modele göre ise sabit parametrenin anlamlı olmadığı $t(68)=-0,242$; $p>0,05$; SKÖ Toplam ($t(68)=6,401$; $p<0,001$) puanlarına ait eğitim parametresinin anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,67)=40,969$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,379 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre 3.sınıf öğrencilerinin İntihar Eğilimi puanının yaklaşık olarak %37'sinin SKÖ Toplam puanları tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre SKÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış 3.sınıf öğrencilerinin İntihar Eğilimi puanını 0,215 birim artıracaktır. 4. sınıf öğrencilerinin İntihar Eğilimi puanını yordamak için kurulan modele göre ise hem sabit parametrenin $t(76)=-2,509$; $p<0,05$) hem de SKÖ Toplam ($t(76)=9,083$; $p<0,001$) puanlarına ait eğitim parametresinin anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,75)=82,509$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,570 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre 4.sınıf öğrencilerinin İntihar Eğilimi puanının yaklaşık olarak %57'sinin bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre SKÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış 4.sınıf öğrencilerinin İntihar Eğilimi puanını 0,314 birim artıracaktır.

Tablo 12.

Okul Terki Puanının Sınıf Düzeyi Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Bağımsız Değişken	B	B'nin Standart Hatası	t	R ²	F
1.Sınıf	Sabit	0,389	1,593	0,244	0,133	12,965***
	ÇÇTÖ Toplam	0,090	0,026	3,521**		
	Duygusal Güven	0,089	0,025	3,553***		
2.Sınıf	Sabit	1,555	1,447	1,074	0,195	27,572***
	ÇÇTÖ Toplam	0,167	0,032	5,251***		
3.Sınıf	Sabit	3,879	2,139	1,813	0,098	7,284***
	Sosyal Özgüven	0,233	0,086	2,699**		
4.Sınıf	Sabit	-7,729	2,685	-2,879**	0,533	42,190***
	ÇÇTÖ Toplam	0,252	0,029	8,573***		
	Duygusal Güven	0,117	0,050	2,352*		

*p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

Bağımsız değişkenlerin 1.sınıf düzeyindeki katılımcıların Okul Terki puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(170)=0,244$; $p>0,05$); ÇÇTÖ Toplam ($t(170)=3,521$; $p<0,01$) ve Duygusal Güven ($t(170)=3,553$; $p<0,001$) puanlarına ait eğitim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(2,169)=12,965$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,133 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre 1.sınıf öğrencilerinin İntihar eğilimi puanının yaklaşık olarak %13'ünün bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış 1.sınıf öğrencilerinin İntihar Eğilimi puanını 0,090 birim, Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış 0,089 birim artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli 2.sınıfların Okul Terki puanı için kurulduğunda hem sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(116)=-4,980$; $p<0,001$) hem de ÇÇTÖ Toplam ($t(116)=2,764$; $p<0,01$) ve Otonomi ($t(116)=2,521$; $p<0,05$) puanlarına ait eğitim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,114)=27,572$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,195 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre 2.sınıf öğrencilerinin Okul Terki puanının yaklaşık olarak %19'unun bu

değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış 2.sınıf öğrencilerinin Okul Terki puanını 0,167 birim artıracaktır.3.sınıfların Okul Terki puanı için kurulan modele göre ise hem sabit parametrenin $t(67)=1,813$; $p>0,05$) hem de Sosyal Özgüven ($t(67)=2,699$; $p<0,001$) puanlarına ait eğitim parametresinin anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,67)=7,284$; $p<0,001$) modelin genelini istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,098 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre 3.sınıf öğrencilerinin Okul Terki puanının yaklaşık olarak %9'unun Sosyal Özgüven puanları tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre Sosyal Özgüven puanındaki 1 birimlik artış 3.sınıf öğrencilerinin Okul Terki puanını 0,233 birim artıracaktır. 4. sınıf öğrencilerinin Okul Terki puanını yordamak için kurulan modele göre ise hem sabit parametrenin $t(75)=-2,879$; $p<0,01$) hem de ÇÇTÖ Toplam ($t(75)=8,879$; $p<0,001$) ve Duygusal Güven ($t(75)=2,352$; $p<0,05$) puanlarına ait eğitim parametresinin anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(2,74)=42,190$; $p<0,001$) modelin genelini istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,533 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre 4.sınıf öğrencilerinin Okul Terki puanının yaklaşık olarak %53'ünün bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış 4.sınıf öğrencilerinin Okul Terki puanını 0,252 birim, Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış 0,117 birim artıracaktır.

Tablo 13.

Antisosyal Davranış Puanının Ekonomik Durum Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Bağımsız Değişken	B	B'nin Standart Hatası	t	R ²	F
Düşük	Sabit	2,751	3,506	0,785	0,136	8,947***
	Duygusal Güven	0,219	0,073	2,991**		
Orta	Sabit	1,385	2,005	0,691	0,089	11,570***
	Duygusal Güven	0,117	0,030	3,896***		
	Otonomi	0,109	0,038	2,851**		
	ÇÇTÖ Toplam	0,061	0,027	2,276*		
Yüksek	Sabit	2,899	4,061	0,714	0,286	6,808*
	ÇÇTÖ Toplam	0,229	0,088	2,609*		

* $p<0,05$; ** $p<0,01$; *** $p<0,001$

Bağımsız değişkenlerin düşük ekonomik duruma sahip katılımcıların Antisosyal Davranış puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(58)=0,785$; $p>0,05$); Duygusal Güven ($t(58)=2,991$; $p<0,01$) puanlarına ait eğim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,57)=8,947$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,136 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre düşük ekonomik duruma sahip katılımcıların Antisosyal Davranış puanının yaklaşık olarak %13'ünün Duygusal Güven puanları tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış düşük ekonomik duruma sahip katılımcıların Antisosyal Davranış puanını 0,219 birim artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli orta düzeydeki ekonomik duruma sahip katılımcıların Antisosyal Davranış puanı için kurulduğunda sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(355)=0,691$; $p>0,05$); Duygusal Güven ($t(355)=3,896$; $p<0,001$) ve Otonomi ($t(355)=2,851$; $p<0,01$) ve ÇÇTÖ Toplam ($t(355)=2,276$; $p<0,05$) puanlarına ait eğim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(3,354)=11,570$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,089 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre orta düzeydeki ekonomik duruma sahip katılımcıların Antisosyal Davranış puanının yaklaşık olarak %8'inin bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda Duygusal Güven artış orta düzeydeki ekonomik duruma sahip katılımcıların Antisosyal Davranış puanını 0,117 birim, Otonomi puanındaki 1 birimlik artış 0,109 ve ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik 0,061 birim artıracaktır. Yüksek gelir durumuna sahip katılımcıların Antisosyal Davranış puanı için kurulan modele göre ise sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(17)=0,714$; $p>0,05$); ÇÇTÖ Toplam ($t(17)=2,609$; $p<0,05$) puanlarına ait eğim parametresinin anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(2,16)=6,808$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,286 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre yüksek gelir durumuna sahip katılımcıların Antisosyal

Davranış puanının yaklaşık olarak %28'inin ÇÇTÖ Toplam puanları tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış yüksek gelir durumuna sahip katılımcıların Antisosyal Davranış puanını 0,229 birim artıracaktır.

Tablo 14.

Alkol Kullanımı Puanının Ekonomik Durum Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Bağımsız Değişken	B	B'nin Standart Hatası	t	R ²	F
Düşük	Sabit	-0,049	2,025	-0,024	0,242	18,177***
	ÇÇTÖ Toplam	0,172	0,040	4,263***		
Orta	Sabit	3,020	0,774	3,903***	0,098	38,590***
	ÇÇTÖ Toplam	0,105	0,017	6,212***		
Yüksek	Sabit	3,195	1,444	2,213*	0,398	10,803**
	ÇÇTÖ Toplam	0,102	0,031	3,287**		

*p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

Bağımsız değişkenlerin düşük ekonomik duruma sahip katılımcıların Alkol Kullanımı puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(58) = -0,024$; $p > 0,05$); ÇÇTÖ Toplam ($t(58) = 4,263$; $p < 0,001$) puanlarına ait eğim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,57) = 18,177$; $p < 0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,242 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre düşük ekonomik duruma sahip katılımcıların Alkol Kullanımı puanının yaklaşık olarak %24'ünün bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış düşük ekonomik duruma sahip katılımcıların Alkol Kullanımı puanını 0,172 birim artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli orta düzeydeki ekonomik duruma sahip katılımcıların Alkol Kullanımı puanı için kurulduğunda hem sabit parametrenin ($t(356) = 3,903$; $p < 0,001$) hem de ÇÇTÖ Toplam ($t(356) = 6,212$; $p < 0,001$) puanlarına ait eğim parametresinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,356) = 38,590$; $p < 0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,098 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre orta düzeydeki ekonomik duruma sahip katılımcıların Alkol Kullanımı puanının

yaklaşık olarak %9'unun ÇÇTÖ Toplam puanı tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış orta düzeydeki ekonomik duruma sahip katılımcıların Alkol Kullanımı puanını 0,105 birim artıracaktır. Yüksek gelir durumuna sahip katılımcıların Alkol Kullanımı puanı için kurulan modele göre ise hem sabit parametrenin $t(16)=2,213$; $p<0,05$) hem de ÇÇTÖ Toplam $t(16)=3,287$; $p<0,01$) puanlarına ait eğim parametresinin anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre $(F(1,17)=10,803$; $p<0,01$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,398 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre yüksek gelir durumuna sahip katılımcıların Alkol Kullanımı puanının yaklaşık olarak %39'unun ÇÇTÖ Toplam puanları tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış yüksek gelir durumuna sahip katılımcıların Alkol Kullanımı puanını 0,102 birim artıracaktır.

Tablo 15.

Sigara Kullanımı Puanının Ekonomik Durum Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Bağımsız Değişken	B	B'nin Standart Hatası	t	R ²	F
Düşük	Sabit	-0,599	1,909	-0,314	0,576	24,895***
	Duygusal güven	0,207	0,026	7,856***		
	ÇÇTÖ Toplam	0,048	0,019	2,580*		
	Otonomi	0,088	0,035	2,486*		
Orta	Sabit	-0,183	0,845	-0,216	0,473	159,119***
	Duygusal Güven	0,220	0,014	16,109***		
	Otonomi	0,127	0,017	7,475***		

* $p<0,05$; ** $p<0,01$; *** $p<0,001$

Bağımsız değişkenlerin düşük ekonomik duruma sahip katılımcıların Sigara Kullanımı puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(56)=-0,314$; $p>0,05$); Duygusal Güven ($t(56)=7,856$; $p<0,001$), ÇÇTÖ Toplam ($t(56)=2,580$; $p<0,05$) ve Otonomi ($t(56)=2,486$; $p<0,05$) puanlarına ait eğim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre $(F(2,56)=24,895$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,576 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre düşük ekonomik duruma sahip katılımcıların Sigara Kullanımı puanının yaklaşık olarak %56'sının bu değişkenler tarafından

açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış düşük ekonomik duruma sahip katılımcıların Sigara Kullanımı puanını 0,207 birim, ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış 0,048 birim, Otonomi puanındaki 1 birimlik artış 0,088 birim artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli orta düzeydeki ekonomik duruma sahip katılımcıların Sigara Kullanımı puanı için kurulduğunda sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(356)=-0,216$; $p<0,001$); Duygusal Güven ($t(356)=16,109$; $p<0,01$) ve Otonomi ($t(356)=7,475$; $p<0,001$) puanlarına ait eğim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,356)=159,119$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,473 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre orta düzeydeki ekonomik duruma sahip katılımcıların Sigara Kullanımı puanının yaklaşık olarak %47'sinin bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış orta düzeydeki ekonomik duruma sahip katılımcıların Sigara Kullanımı puanını 0,220 ve Otonomi puanındaki 1 birimlik artış 0,127 birim artıracaktır.

Tablo 16.

Beslenme Alışkanlıkları Puanının Ekonomik Durum Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Bağımsız Değişken	B	B'nin Standart Hatası	t	R ²	F
Düşük	Sabit	4,948	3,254	1,521	0,087	5,452**
	Duygusal Güven	0,159	0,068	2,335*		
Orta	Sabit	9,294	1,023	9,086***	0,047	17,378***
	Duygusal Güven	0,092	0,022	4,169***		

* $p<0,05$; ** $p<0,01$; *** $p<0,001$

Bağımsız değişkenlerin düşük ekonomik duruma sahip katılımcıların Beslenme Alışkanlıkları puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(58)=1,521$; $p>0,05$); Duygusal Güven ($t(58)=2,335$; $p>0,05$) puanlarına ait eğim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,57)=5,452$; $p<0,01$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,087 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre düşük ekonomik

duruma sahip katılımcıların Beslenme Aışkanlıkları puanının yaklaşık olarak %8'inin bu değişkenler tarafından açıklandığı görölmektedir. Bu sonuçlara göre Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış düşük ekonomik duruma sahip katılımcıların Beslenme Aışkanlıkları puanını 0,159 birim artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli orta düzeydeki ekonomik duruma sahip katılımcıların Beslenme Aışkanlıkları puanı için kurulduğunda hem sabit parametrenin ($t(356)=9,086$; $p<0,001$) hem de Duygusal Güven ($t(356)=4,169$; $p<0,01$) puanlarına ait eğim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,356)=17,378$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,047 olduğu görölmüştür. Bu sonuca göre orta düzeydeki ekonomik duruma sahip katılımcıların Beslenme Aışkanlıkları puanının yaklaşık olarak %4'ünün bu değişkenler tarafından açıklandığı görölmektedir. Bu sonuçlara göre Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış orta düzeydeki ekonomik duruma sahip katılımcıların Beslenme Aışkanlıkları puanını 0,092 birim artıracaktır.

Tablo 17.

İntihar Eğilimi Puanının Ekonomik Durum Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Bağımsız Değişken	B	B'nin Standart Hatası	t	R ²	F
Düşük	Sabit	-3,835	1,976	-1,941	0,472	50,893***
	SKÖ Toplam	0,300	0,042	7,134***		
Orta	Sabit	-4,807	0,918	-5,238***	0,537	205,598***
	SKÖ Toplam	0,284	0,014	19,724***		
	Otonomi	0,064	0,021	3,015**		
Yüksek	Sabit	-0,921	3,489	-0,264	0,363	9,708**
	SKÖ Toplam	0,237	0,076	3,116**		

* $p<0,05$; ** $p<0,01$; *** $p<0,001$

Bağımsız değişkenlerin düşük ekonomik duruma sahip katılımcıların İntihar Eğilimi puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre hem sabit parametrenin ($t(57)=-1,941$; $p<0,10$) hem de SKÖ Toplam ($t(57)=7,134$; $p<0,001$) puanlarına ait eğim parametresinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,57)=50,893$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,472 olduğu görölmüştür. Bu sonuca göre düşük ekonomik duruma sahip katılımcıların İntihar

Eğilimi puanının yaklaşık olarak %47'sinin SKÖ Toplam puanı tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre SKÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış düşük ekonomik duruma sahip katılımcıların İntihar Eğilimi puanını 0,300 birim artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli orta düzeydeki ekonomik duruma sahip katılımcıların İntihar Eğilimi puanı için kurulduğunda hem sabit parametrenin ($t(355)=-5,238$; $p<0,001$) hem de SKÖ Toplam ($t(355)=19,724$; $p<0,001$) ve Otonomi ($t(355)=3,015$; $p<0,01$) puanlarına ait eğitim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(2,355)=205,598$; $p<0,001$) modelin genel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,537 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre orta düzeydeki ekonomik duruma sahip katılımcıların İntihar Eğilimi puanının yaklaşık olarak %53'ünün bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre SKÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış orta düzeydeki ekonomik duruma sahip katılımcıların İntihar Eğilimi puanını 0,284 birim, Otonomi puanındaki 1 birimlik artış 0,064 birim artıracaktır. Yüksek gelir durumuna sahip katılımcıların İntihar Eğilimi puanı için kurulan modele göre ise hem sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(17)=-0,264$; $p>0,05$) hem de SKÖ Toplam ($t(17)=3,116$; $p<0,001$) puanlarına ait eğitim parametresinin anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,17)=9,708$; $p<0,01$) modelin genel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,363 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre yüksek gelir durumuna sahip katılımcıların İntihar Eğilimi puanının yaklaşık olarak %36'sının SKÖ Toplam puanları tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre SKÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış yüksek gelir durumuna sahip katılımcıların İntihar Eğilimi puanını 0,237 birim artıracaktır.

Tablo 18.

Okul Terki Puanının Ekonomik Durum Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Bağımsız Değişken	B	B'nin Standart Hatası	t	R ²	F
Düşük	Sabit	-5,137	2,909	-1,766	0,339	14,065***
	ÇÇTÖ Toplam	0,150	0,035	4,278***		
	Duygusal Güven	0,156	0,050	3,124**		
Orta	Sabit	-2,460	1,102	-2,232*	0,262	56,033***
	ÇÇTÖ Toplam	0,167	0,018	9,490***		
	Sosyal Özgüven	0,163	0,037	4,388***		

*p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

Bağımsız değişkenlerin düşük ekonomik duruma sahip katılımcıların Okul Terki puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre hem sabit parametrenin ($t(56)=-1,766$; $p<0,10$); ÇÇTÖ Toplam ($t(56)=4,278$; $p<0,01$) ve Duygusal Güven ($t(56)=3,124$; $p<0,01$) puanlarına ait eğim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(2,56)=14,065$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,339 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre düşük ekonomik duruma sahip katılımcıların Okul Terki puanının yaklaşık olarak %33'ünün bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış düşük ekonomik duruma sahip katılımcıların Okul Terki puanını 0,150 birim, Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış 0,156 birim artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli orta düzeydeki ekonomik duruma sahip katılımcıların Okul Terki puanı için kurulduğunda hem sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(355)=-2,232$; $p<0,05$) hem de ÇÇTÖ Toplam ($t(355)=9,490$; $p<0,001$) ve Sosyal Özgüven ($t(355)=4,388$; $p<0,001$) puanlarına ait eğim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(2,355)=56,033$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,262 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre orta düzeydeki ekonomik duruma sahip katılımcıların Okul Terki puanının yaklaşık olarak %26'sının bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış orta düzeydeki ekonomik

duruma sahip katılımcıların Okul Terki puanını 0,167 birim, Sosyal Özgüven puanındaki 1 birimlik artış 0,163 birim artıracaktır.

Tablo 19.

Riskli Davranışlar Ölçeği Alt Boyutlarının Aile Çeşidi Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları Ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

		Bağımsız Değişken	B	B'nin Standart Hatası	t	R ²	F
Antisöyal Davranış	Çekirdek	Sabit	1,348	2,132	0,632	0,091	10,919***
		ÇÇTÖ Toplam	0,081	0,027	3,003***		
		Duygusal Güven	0,114	0,031	3,645*		
		Otonomi	0,087	0,040	2,173		
	Geniş	Sabit	0,808	2,873	0,281	0,159	9,372***
		Otonomi	0,154	0,067	2,288*		
SKÖ Toplam		0,158	0,046	3,428**			
Alkol Kullanımı	Çekirdek	Sabit	4,093	0,771	5,310***	0,065	23,025***
		ÇÇTÖ Toplam	0,080	0,017	4,798***		
	Geniş	Sabit	-1,950	1,333	-1,462	0,375	59,911***
		ÇÇTÖ Toplam	0,220	0,028	7,740***		
Sigara Kullanımı	Çekirdek	Sabit	0,125	0,893	0,140	0,462	94,056***
		Duygusal Güven	0,191	0,016	12,087***		
		Otonomi	0,113	0,017	6,616***		
		SKÖ Toplam	0,031	0,014	2,205*		
	Geniş	Sabit	-1,301	1,498	-0,868	0,533	56,460***
		Duygusal güven	0,223	0,025	8,986***		
Otonomi		0,162	0,031	5,309***			
Beslenme A.	Çekirdek	Sabit	9,760	1,121	8,704***	0,030	10,141**
		Duygusal Güven	0,076	0,024	3,185**		
	Geniş	Sabit	4,254	2,104	2,022*	0,168	20,180***
		Duygusal Güven	0,203	0,045	4,492***		
İntihar Eğilimi	Çekirdek	Sabit	-5,909	0,941	-6,281***	0,573	146,618***
		SKÖ Toplam	0,273	0,015	17,630***		
		ÇÇTÖ Toplam	0,041	0,015	2,766**		
		Otonomi	0,050	0,020	2,473*		
	Geniş	Sabit	-1,683	1,418	-1,187	0,417	71,534***
		SKÖ toplam	0,268	0,032	8,458***		
Okul Terki	Çekirdek	Sabit	-3,399	1,282	-2,651**	0,250	36,361***
		ÇÇTÖ Toplam	0,139	0,018	7,879***		
		Duygusal Güven	0,068	0,023	2,913**		
		Sosyal Özgüven	0,127	0,046	2,752**		
	Geniş	Sabit	0,460	1,425	0,323	0,280	38,877***
		ÇÇTÖ Toplam	0,190	0,030	6,235***		

*p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

Bağımsız değişkenlerin çekirdek aileye sahip katılımcıların Antisosyal Davranış puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre hem sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(329)=0,632$; $p>0,05$); ÇÇTÖ Toplam ($t(329)=3,003$; $p<0,001$), Duygusal Güven ($t(329)=3,645$; $p<0,05$) ve Otonomi ($t(329)=2,173$; $p<0,05$) puanlarına ait eğim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(3,328)=10,919$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,091 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre çekirdek aileye sahip katılımcıların Antisosyal Davranış puanının yaklaşık olarak %9'unun bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış çekirdek aileye sahip katılımcıların Antisosyal Davranış puanını 0,081 birim, Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış 0,114 birim, Otonomi puanındaki 1 birimlik artış 0,087 birim artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli geniş aileye sahip katılımcıların Antisosyal Davranış puanı için kurulduğunda sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(100)=0,281$; $p>0,05$); Otonomi ($t(100)=2,288$; $p<0,05$) ve SKÖ Toplam ($t(100)=3,428$; $p<0,01$) puanlarına ait eğim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(2,99)=9,372$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,159 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre geniş aileye sahip katılımcıların Antisosyal Davranış puanının yaklaşık olarak %15'inin bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre Otonomi puanındaki 1 birimlik artış geniş aileye sahip katılımcıların Antisosyal Davranış puanını 0,154 birim, SKÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış 0,158 birim artıracaktır.

Bağımsız değişkenlerin çekirdek aileye sahip katılımcıların Alkol Kullanımı puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre hem sabit parametrenin ($t(330)=5,310$; $p<0,001$) hem de ÇÇTÖ Toplam ($t(330)=4,798$; $p<0,001$) puanlarına ait eğim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,330)=23,025$; $p<0,001$) modelin

genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,065 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre çekirdek aileye sahip katılımcıların Alkol Kullanımı puanının yaklaşık olarak %6'sının ÇÇTÖ Toplam puanı tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış çekirdek aileye sahip katılımcıların Alkol Kullanımı puanını 0,080 birim artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli geniş aileye sahip katılımcıların Alkol Kullanımı puanı için kurulduğunda sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(101)=-1,462$; $p>0,05$); ÇÇTÖ Toplam ($t(101)=7,740$; $p<0,001$) puanlarına ait eğim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,100)=59,911$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,375 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre geniş aileye sahip katılımcıların Alkol Kullanımı puanının yaklaşık olarak %37'sinin ÇÇTÖ Toplam puanı tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış geniş aileye sahip katılımcıların Alkol Kullanımı puanını 0,220 birim artıracaktır.

Bağımsız değişkenlerin çekirdek aileye sahip katılımcıların Sigara Kullanımı puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(329)=0,140$; $p>0,05$); Duygusal Güven ($t(329)=12,087$; $p<0,001$), Otonomi ($t(329)=6,616$; $p<0,001$) ve SKÖ Toplam ($t(329)=2,205$; $p<0,05$) puanlarına ait eğim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(3,328)=94,056$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,462 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre çekirdek aileye sahip katılımcıların Sigara Kullanımı puanının yaklaşık olarak %46'sının bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış çekirdek aileye sahip katılımcıların Sigara Kullanımı puanını 0,191 birim, Otonomi puanındaki 1 birimlik artış 0,113 birim, SKÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış 0,031 artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli geniş aileye sahip katılımcıların Sigara Kullanımı puanı için kurulduğunda sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(100)=-0,868$; $p<0,05$); Duygusal güven

($t(100)=8,986$; $p<0,001$) ve Otonomi ($t(100)=5,309$; $p<0,001$) puanlarına ait eğitim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(2,99)=56,460$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,533 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre geniş aileye sahip katılımcıların Sigara Kullanımı puanının yaklaşık olarak %53'ünün bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış geniş aileye sahip katılımcıların Sigara Kullanımı puanını 0,162 birim, Otonomi puanındaki 1 birimlik artış 0,162 birim artıracaktır.

Bağımsız değişkenlerin çekirdek aileye sahip katılımcıların Beslenme Alışkanlıkları puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre hem sabit parametrenin ($t(330)=8,704$; $p<0,001$) hem de Duygusal Güven ($t(330)=3,185$; $p<0,01$) puanlarına ait eğitim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,330)=10,141$; $p<0,01$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,030 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre çekirdek aileye sahip katılımcıların Beslenme Alışkanlıkları puanının yaklaşık olarak %3'ünün Duygusal Güven puanları tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış çekirdek aileye sahip katılımcıların Beslenme Alışkanlıkları puanını 0,076 birim artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli geniş aileye sahip katılımcıların Beslenme Alışkanlıkları puanı için kurulduğunda hem sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(100)=2,022$; $p<0,05$) hem de Duygusal Güven ($t(100)=4,492$; $p<0,001$) puanlarına ait eğitim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,330)=20,180$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,168 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre geniş aileye sahip katılımcıların Beslenme Alışkanlıkları puanının yaklaşık olarak %16'sının bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış geniş aileye sahip katılımcıların Beslenme Alışkanlıkları puanını 0,203 birim artıracaktır.

Bağımsız değişkenlerin çekirdek aileye sahip katılımcıların İntihar Eğilimi puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre hem sabit parametrenin ($t(328)=-6,281$; $p<0,10$); SKÖ Toplam ($t(328)=17,630$; $p<0,001$), ÇÇTÖ Toplam ($t(328)=2,766$; $p<0,01$) ve Otonomi ($t(328)=2,473$; $p<0,05$), puanlarına ait eğim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(3,328)=146,618$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,573 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre çekirdek aileye sahip katılımcıların İntihar Eğilimi puanının yaklaşık olarak %57'sinin bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda SKÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış çekirdek aileye sahip katılımcıların İntihar Eğilimi puanını 0,273 birim, ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış 0,041 birim, Otonomi puanındaki 1 birimlik artış 0,050 birim artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli geniş aileye sahip katılımcıların İntihar Eğilimi puanı için kurulduğunda sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(101)=-1,187$; $p>0,05$); SKÖ Toplam ($t(101)=8,458$; $p<0,001$) puanlarına ait eğim parametresinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,100)=71,534$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,417 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre geniş aileye sahip katılımcıların İntihar Eğilimi puanının yaklaşık olarak %41'inin bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre SKÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış geniş aileye sahip katılımcıların İntihar Eğilimi puanını 0,268 birim artıracaktır.

Bağımsız değişkenlerin çekirdek aileye sahip katılımcıların Okul Terki puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre hem sabit parametrenin ($t(328)=-1,766$; $p<0,01$); ÇÇTÖ Toplam ($t(328)=7,879$; $p<0,001$), Duygusal Güven ($t(328)=2,913$; $p<0,01$) ve Sosyal Özgüven ($t(328)=2,752$; $p<0,01$) puanlarına ait eğim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(3,328)=36,361$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,250 olduğu

görülmüştür. Bu sonuca göre çekirdek aileye sahip katılımcıların Okul Terki puanının yaklaşık olarak %25'inin bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış çekirdek aileye sahip katılımcıların Okul Terki puanını 0,139 birim, Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış 0,068, Sosyal Özgüven puanındaki 1 birimlik artış 0,127 birim artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli geniş aileye sahip katılımcıların Okul Terki puanı için kurulduğunda sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(101)=-2,232$; $p>0,05$); ÇÇTÖ Toplam ($t(101)=6,235$; $p<0,001$) puanlarına ait eğim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,100)=38,877$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,280 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre geniş aileye sahip katılımcıların Okul Terki puanının yaklaşık olarak %28'inin ÇÇTÖ Toplam puanı tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış geniş aileye sahip katılımcıların Okul Terki puanını 0,190 birim artıracaktır.

Tablo 20.

Riskli Davranışlar Ölçeği Bakım Veren Kişi Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları Ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

		Bağımsız Değişken	B	B'nin St Hatası	t	R ²	F
Antisosyal Davranış	AB	Sabit	-0,021	1,890	-0,011	0,110	16,566***
		Duygusal Güven	0,134	0,028	4,806***		
		ÇÇTÖ Toplam	0,075	0,023	3,274**		
		Otonomi	0,106	0,036	2,966**		
Alkol Kullanımı	AB	Sabit	2,028	0,713	2,845**	0,147	69,715***
		ÇÇTÖ Toplam	0,128	0,015	8,350***		
Sigara Kullanımı	AB	Sabit	-1,854	0,815	-2,275*	0,515	142,468***
		Duygusal Güven	0,181	0,014	13,379***		
		Otonomi	0,126	0,015	8,374***		
		Sosyal Özgüven	0,145	0,027	5,405***		
	AA/BA	Sabit	1,939	2,542	0,763	0,679	13,759***
		Duygusal Güven	0,165	0,045	3,704**		
		Sosyal Özgüven	0,203	0,065	3,131**		
Beslenme Alışkanlık	AB	Sabit	10,886	1,046	10,411***	0,012	5,083***
		Sosyal Özgüven	0,097	0,043	2,255*		
İntihar Eğilimi	AB	Sabit	-5,749	0,907	-6,342***	0,525	150,221***
		SKÖ toplam	0,270	0,015	18,147***		
		Otonomi	0,067	0,020	3,378**		
		ÇÇTÖ Toplam	0,032	0,014	2,303*		
	AA/BA	Sabit	-2,040	3,072	-0,664	0,513	14,770**
		SKÖ toplam	0,243	0,063	3,843**		
	BD	Sabit	-7,356	1,550	-4,744**	0,935	64,527***
		SKÖ Toplam	0,218	0,059	3,724**		
		Sosyal Özgüven	0,320	0,104	3,080*		
	Okul Terki	AB	Sabit	1,699	1,116	1,523	,100
Sosyal Özgüven			0,174	0,045	3,840***		
SKÖ Toplam			0,071	0,021	3,451**		
BD		Sabit	1,673	1,352	1,237	0,690	22,219***
		SKÖ toplam	0,140	0,030	4,714**		

*p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

AB:Anne-Baba, AA/BA:Anneanne-Babanne, BD: Bakıcı ve diğer kişiler.

Bağımsız değişkenlerin anne- baba tarafından büyütülen katılımcıların Antisosyal Davranış puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre hem sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(405)=-0,011$; $p<0,01$); Duygusal Güven ($t(405)=4,806$; $p<0,001$), ÇÇTÖ Toplam ($t(405)=3,274$; $p<0,01$) ve Otonomi ($t(405)=2,966$; $p<0,01$) puanlarına ait eğitim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(3,402)=36,361$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,110 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre anne- baba

tarafından büyütülen Antisosyal Davranış puanının yaklaşık olarak %25'inin bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış anne- baba tarafından büyütülen katılımcıların Antisosyal Davranış puanını 0,134 birim 0,106 birim artıracaktır.

Bağımsız değişkenlerin anne- baba tarafından büyütülen katılımcıların Alkol Kullanımı puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre hem sabit parametrenin ($t(406)=2,845$; $p<0,001$) hem de ÇÇTÖ Toplam ($t(406)=8,350$; $p<0,01$) puanlarına ait eğim parametresinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,404)=69,715$; $p<0,001$) modelin genelini istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,147 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre anne- baba tarafından büyütülen Alkol Kullanımı puanının yaklaşık olarak %14'ü ÇÇTÖ Toplam tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış anne- baba tarafından büyütülen katılımcıların Alkol Kullanımı puanını 0,128 birim artıracaktır.

Bağımsız değişkenlerin anne-baba tarafından büyütülen katılımcıların Sigara Kullanımı puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre hem sabit parametrenin ($t(404)=-2,275$; $p<0,05$) hem de Duygusal Güven ($t(404)=13,379$; $p<0,001$), Otonomi ($t(404)=8,374$; $p<0,001$) ve Sosyal Özgüven ($t(404)=5,405$; $p<0,001$) puanlarına ait eğim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(3,402)=142,468$; $p<0,001$) modelin genelini istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,515 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre anne-baba tarafından büyütülen Sigara Kullanımı puanının yaklaşık olarak %51'inin bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış anne-baba tarafından büyütülen katılımcıların Sigara Kullanımı puanını 0,181 birim, Otonomi puanındaki 1 birimlik artış 0,126 birim, Sosyal Özgüven puanındaki 1 birimlik artış 0,145 birim artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli geniş aileye sahip katılımcıların

Sigara Kullanımı puanı için kurulduğunda sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(14)=0,763$; $p>0,05$); Duygusal Güven ($t(14)=3,704$; $p<0,01$) ve Sosyal Özgüven ($t(14)=3,131$; $p<0,01$) puanlarına ait eğitim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(2,13)=13,759$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,679 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre geniş aileye sahip katılımcıların Sigara Kullanımı puanının yaklaşık olarak %67'sinin bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış geniş aileye sahip katılımcıların Sigara Kullanımı puanını 0,165, Sosyal Özgüven birim 0,203 birim artıracaktır.

Bağımsız değişkenlerin anne-baba tarafından büyütülen katılımcıların Beslenme Alışkanlıkları puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre hem sabit parametrenin ($t(406)=10,411$; $p<0,001$) hem de Sosyal Özgüven ($t(406)=2,555$; $p<0,05$) puanlarına ait eğitim parametresinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,404)=5,083$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,012 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre anne-baba tarafından büyütülen Beslenme Alışkanlıkları puanının yaklaşık olarak %1'i Sosyal Özgüven puanları tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda Sosyal Özgüven puanındaki 1 birimlik artış anne-baba tarafından büyütülen katılımcıların Beslenme Alışkanlıkları puanını 0,097 birim artıracaktır.

Bağımsız değişkenlerin anne-baba tarafından büyütülen katılımcıların İntihar Eğilimi puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre hem sabit parametrenin ($t(404)=-6,342$; $p<0,001$) hem de SKÖ Toplam ($t(404)=18,147$; $p<0,001$), Otonomi ($t(404)=3,378$; $p<0,01$) ve ÇÇTÖ Toplam ($t(404)=2,303$; $p<0,05$) puanlarına ait eğitim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(3,402)=150,221$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,513 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre anne-baba tarafından büyütülen İntihar Eğilimi

puanının yaklaşık olarak %51'inin bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda SKÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış anne-baba tarafından büyütülen katılımcıların İntihar Eğilimi puanını 0,270 birim, Otonomi puanındaki 1 birimlik artış 0,067 birim, ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış 0,032 birim artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli anneanne-babaanne tarafından büyütülmüş katılımcıların İntihar Eğilimi puanı için kurulduğunda sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(15)=0,664$; $p>0,05$); SKÖ Toplam ($t(15)=3,843$; $p<0,01$) puanlarına ait eğim parametresinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,14)=14,770$; $p<0,01$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,513 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre anneanne-babaanne tarafından büyütülmüş katılımcıların İntihar Eğilimi puanının yaklaşık olarak %53'ünün bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda SKÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış anneanne-babaanne tarafından büyütülmüş katılımcıların İntihar Eğilimi puanını 0,243 birim artıracaktır. Bakıcı ve diğer kişiler tarafından büyütülmüş katılımcıların İntihar Eğilimi puanları için kurulan modele göre ise hem sabit parametrenin ($t(9)=-4,744$; $p<0,01$) hem SKÖ Toplam ($t(9)=3,724$; $p<0,01$) ve Sosyal Özgüven ($t(9)=3,080$; $p<0,05$) puanlarına ait eğim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(2,9)=64,527$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,935 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre bakıcı ve diğer kişiler tarafından büyütülmüş katılımcıların İntihar Eğilimi puanının yaklaşık olarak %93'ünün bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda SKÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış bakıcı ve diğer kişiler tarafından büyütülmüş katılımcıların İntihar Eğilimi puanını 0,218 birim, Sosyal Özgüven puanındaki 1 birimlik artış 0,320 birim artıracaktır.

Bağımsız değişkenlerin anne-baba tarafından büyütülen katılımcıların Okul Terki puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(406)=1,523$; $p<0,05$); Sosyal Özgüven ($t(406)=3,840$; $p<0,001$) ve SKÖ Toplam ($t(406)=3,451$; $p<0,01$),

puanlarına ait eğitim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,404)=22,327$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,100 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre anne-baba tarafından büyütülen Okul Terki puanının yaklaşık olarak %10'unun bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda Sosyal Öz güven puanındaki 1 birimlik artış anne-baba tarafından büyütülen katılımcıların Okul Terki puanını 0,174 birim, SKÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış 0,071 birim artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli bakıcı ve diğer kişiler tarafından büyütülmüş katılımcıların Okul Terki puanı için kurulduğunda sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(11)=1,237$; $p>0,05$); SKÖ Toplam ($t(11)=4,714$; $p<0,01$) puanlarına ait eğitim parametresinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,10)=22,219$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,690 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre bakıcı ve diğer kişiler tarafından büyütülmüş katılımcıların Okul Terki puanının yaklaşık olarak %69'unun SKÖ Toplam puanları tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda SKÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış bakıcı ve diğer kişiler tarafından büyütülmüş katılımcıların Okul Terki puanını 0,140 birim artıracaktır.

Tablo 21.

Antisosyal davranış puanının Anne Eğitim Durumu Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Bağımsız Değişken	B	B'nin Standart Hatası	t	R ²	F
İlkokul	Sabit	2,181	2,068	1,055	0,107	13,414***
	Duygusal Güven	0,138	0,038	3,624***		
	ÇÇTÖ Toplam	0,093	0,031	2,978**		
Ortaokul	Sabit	6,927	2,680	2,585*	0,057	6,002*
	Otonomi	0,192	0,078	2,450*		
Lise ve üzeri	Sabit	7,087	1,825	3,884***	0,110	12,793**
	SKÖ Toplam	0,143	0,040	3,577**		

*p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

Bağımsız değişkenlerin anne eğitim durumu ilkokul olan katılımcıların Antisosyal Davranış puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(227)=-6,342$; $p<0,001$); Duygusal Güven ($t(227)=3,624$; $p<0,001$) ve ÇÇTÖ Toplam ($t(227)=2,978$; $p<0,01$) puanlarına ait eğitim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(2,223)=13,414$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,107 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre anne eğitim durumu ilkokul olan katılımcıların Antisosyal Davranış puanının yaklaşık olarak %10'unun bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda Duygusal güven puanındaki 1 birimlik artış anne eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların Antisosyal Davranış puanını 0,138 birim, ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış 0,093 birim artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli anne eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların Antisosyal Davranış puanı için kurulduğunda hem sabit parametrenin ($t(100)=2,585$; $p<0,05$) hem de Otonomi ($t(100)=2,450$; $p<0,05$) puanlarına ait eğitim parametresinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,99)=6,002$; $p<0,05$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,057 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre anne eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların Antisosyal Davranış puanının yaklaşık olarak %5'inin Otonomi puanları tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre Otonomi puanındaki 1 birimlik artış anne eğitim

durumu ortaokul olan katılımcıların Antisosyal Davranış puanını 0,192 birim artıracaktır. Anne eğitim durumu lise ve üzeri olan katılımcıların Antisosyal Davranış puanları için kurulan modele göre ise hem sabit parametrenin ($t(103)=3,884$; $p<0,001$) hem SKÖ Toplam ($t(103)=3,577$; $p<0,01$) puanlarına ait eğitim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,103)=12,793$; $p<0,01$) modelin genelini istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,110 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre anne eğitim durumu lise ve üzeri olan katılımcıların Antisosyal Davranış puanının yaklaşık olarak %11'inin SKÖ Toplam puanları tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre SKÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış anne eğitim durumu lise ve üzeri olan katılımcıların Antisosyal Davranış puanını 0,143 birim artıracaktır.

Tablo 22.

Alkol Kullanımı puanının Anne Eğitim Durumu Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Bağımsız Değişken	B	B'nin Standart Hatası	t	R ²	F
İlkokul	Sabit	2,529	0,748	3,384**	0,174	47,148***
	ÇÇTÖ Toplam	0,111	0,016	6,866***		
Ortaokul	Sabit	1,568	1,910	0,821	0,118	13,223***
	ÇÇTÖ Toplam	0,147	0,040	3,636***		

* $p<0,05$; ** $p<0,01$; *** $p<0,001$

Bağımsız değişkenlerin anne eğitim durumu ilkökullü olan katılımcıların Alkol Kullanımı puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre hem sabit parametrenin ($t(227)=3,384$; $p<0,001$); hem de ÇÇTÖ Toplam ($t(227)=6,866$; $p<0,01$) puanlarına ait eğitim parametresinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,224)=47,148$; $p<0,001$) modelin genelini istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,174 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre anne eğitim durumu ilkökullü olan katılımcıların Alkol Kullanımı puanının yaklaşık olarak %17'sinin ÇÇTÖ Toplam puanları tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış anne eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların Alkol Kullanımı puanını 0,111 birim artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli anne eğitim durumu ortaokul olan

katılımcıların Alkol Kullanımı puanı için kurulduğunda sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(101)=0,821$; $p>0,05$); ÇÇTÖ Toplam ($t(101)=2,450$; $p<0,05$) puanlarına ait eğitim parametresinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,99)=13,223$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,118 olduğu görülmüştür. Bu sonuca anne eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların Alkol Kullanımı puanının yaklaşık olarak %11'inin ÇÇTÖ Toplam puanları tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış anne eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların Alkol Kullanımı puanını 0,147 birim artıracaktır.

Tablo 23.

Sigara Kullanımı puanının Anne Eğitim Durumu Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Bağımsız Değişken	B	B'nin Standart Hatası	t	R ²	F
İlkokul	Sabit	-2,851	1,080	-2,640**	0,549	90,044***
	Duygusal Güven	0,208	0,020	10,596***		
	Otonomi	0,165	0,021	7,694***		
	SKÖ Toplam	0,046	0,018	2,574*		
Ortaokul	Sabit	2,472	1,389	1,780	0,460	41,743***
	Duygusal Güven	0,183	0,021	8,802***		
	Otonomi	0,093	0,026	3,525**		
Lise ve üzeri	Sabit	2,140	1,535	1,394	0,411	35,609***
	Duygusal Güven	0,199	0,025	8,036***		
	Otonomi	0,083	0,029	2,867**		

* $p<0,05$; ** $p<0,01$; *** $p<0,001$

Bağımsız değişkenlerin anne eğitim durumu ilkokul olan katılımcıların Sigara Kullanımı puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre hem sabit parametrenin ($t(225)=-2,640$; $p<0,01$) hem de Duygusal Güven ($t(225)=10,596$; $p<0,001$), Otonomi ($t(225)=7,694$; $p<0,001$) ve SKÖ Toplam ($t(225)=2,574$; $p<0,05$), puanlarına ait eğitim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(3,222)=90,044$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,549 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre anne eğitim durumu ilkokul olan katılımcıların Sigara Kullanımı puanının yaklaşık olarak %54'ünün bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar

sabit tutulduğunda Duygusal güven puanındaki 1 birimlik artış anne eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların Sigara Kullanımı puanını 0,208 birim, Otonomi puanındaki 1 birimlik artış 0,165, SKÖ Toplam 0,046 birim artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli anne eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların Sigara Kullanımı puanı için kurulduğunda hem sabit parametrenin ($t(99)=1,780$; $p<0,10$) hem de Duygusal Güven ($t(99)=8,802$; $p<0,001$) ve Otonomi ($t(99)=3,525$; $p<0,01$) puanlarına ait eğitim parametresinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(2,98)=41,743$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,460 olduğu görülmüştür. Bu sonuca anne eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların Sigara Kullanımı puanının yaklaşık olarak %46'sının bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış anne eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların Sigara Kullanımı puanını 0,183 birim, Otonomi puanındaki 1 birimlik artış 0,093 birim artıracaktır. Anne eğitim durumu lise ve üzeri olan katılımcıların Sigara Kullanımı puanları için kurulan modele göre ise sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(100)=1,394$; $p>0,05$); Duygusal Güven ($t(100)=8,036$; $p<0,001$) ve Otonomi ($t(100)=2,867$; $p<0,01$) puanlarına ait eğitim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(2,102)=35,609$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,411 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre anne eğitim durumu lise ve üzeri olan katılımcıların Sigara Kullanımı puanının yaklaşık olarak %41'inin bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış anne eğitim durumu lise ve üzeri olan katılımcıların Sigara Kullanımı puanını 0,199 birim, Otonomi puanındaki 1 birimlik artış 0,083 birim artıracaktır.

Tablo 24.

Beslenme Alışkanlıkları puanının Anne Eğitim Durumu Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Bağımsız Değişken	B	B'nin Standart Hatası	t	R ²	F
İlkokul	Sabit	6,326	1,388	4,556***	0,103	25,688***
	Duygusal Güven	0,150	0,030	5,068***		

*p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

Bağımsız değişkenlerin anne eğitim durumu ilkokul olan katılımcıların Beslenme Alışkanlıkları puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre hem sabit parametrenin (t(227)=4,556; p<0,001) hem de Duygusal Güven (t(227)=5,068; p<0,001) puanlarına ait eğitim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre (F(1,224)=25,688; p<0,001) modelin genelini istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,103 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre anne eğitim durumu ilkokul olan katılımcıların Beslenme Alışkanlıkları puanının yaklaşık olarak %10'unun Duygusal Güven puanları tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre Duygusal güven puanındaki 1 birimlik artış anne eğitim durumu ilkokul olan katılımcıların Beslenme Alışkanlıkları puanını 0,150 birim artıracaktır.

Tablo 25.

İntihar Eğilimi puanının Anne Eğitim Durumu Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Bağımsız Değişken	B	B'nin Standart Hatası	t	R ²	F
İlkokul	Sabit	-5,757	1,139	-5,053***	0,548	135,180***
	SKÖ Toplam	0,289	0,018	15,922***		
	Otonomi	0,086	0,025	3,400**		
Ortaokul	Sabit	-2,941	1,396	-2,107*	0,489	94,593***
	SKÖ Toplam	0,291	0,030	9,726***		
Lise ve üzeri	Sabit	-5,605	1,477	-3,794***	0,562	65,407***
	SKÖ Toplam	0,227	0,028	8,033***		
	Sosyal Özgüven	0,225	0,066	3,379**		

*p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

Bağımsız değişkenlerin anne eğitim durumu ilkokul olan katılımcıların İntihar Eğilimi puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre hem sabit parametrenin (t(227)=-5,053; p<0,001) hem de SKÖ Toplam (t(227)=15,922; p<0,001) ve Otonomi (t(227)=3,400; p<0,01)

puanlarına ait eğitim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(2,223)=135,180$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,548 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre anne eğitim durumu ilkokul olan katılımcıların İntihar Eğilimi puanının yaklaşık olarak %54'ünün bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda SKÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış anne eğitim durumu ilkokul olan katılımcıların İntihar Eğilimi puanını 0,289 birim, Otonomi puanındaki 1 birimlik artış 0,086 birim artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli anne eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların İntihar Eğilimi puanı için kurulduğunda hem sabit parametrenin ($t(100)=-2,107$; $p<0,05$) hem de SKÖ Toplam ($t(100)=9,726$; $p<0,001$) puanlarına ait eğitim parametresinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,99)=94,593$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,489 olduğu görülmüştür. Bu sonuca anne eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların İntihar Eğilimi puanının yaklaşık olarak %48'inin SKÖ Toplam puanları tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre SKÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış anne eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların İntihar Eğilimi puanını 0,291 birim artıracaktır. Anne eğitim durumu lise ve üzeri olan katılımcıların İntihar Eğilimi puanları için kurulan modele göre ise hem sabit parametrenin ($t(102)=-3,794$; $p<0,001$) hem SKÖ Toplam ($t(102)=8,033$; $p<0,001$) ve Sosyal Özgüven ($t(102)=3,379$; $p<0,01$) puanlarına ait eğitim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(2,102)=64,407$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,562 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre anne eğitim durumu lise ve üzeri olan katılımcıların İntihar Eğilimi puanının yaklaşık olarak %56'sının bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre SKÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış anne eğitim durumu lise ve üzeri olan katılımcıların İntihar Eğilimi puanını 0,227 birim, Sosyal Özgüven puanındaki 1 birimlik artış 0,225 birim artıracaktır.

Tablo 26.

Okul Terki puanının Anne Eğitim Durumu Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Bağımsız Değişken	B	B'nin Standart Hatası	t	R ²	F
İlkokul	Sabit	-1,499	1,392	-1,077	0,549	37,914***
	ÇÇTÖ Toplam	0,161	0,021	7,676***		
	Duygusal Güven	0,068	0,026	2,643**		
Ortaokul	Sabit	-3,201	2,329	-1,375	0,460	16,721***
	ÇÇTÖ Toplam	0,148	0,033	4,530***		
	Sosyal Özgüven	0,243	0,078	3,114**		
Lise ve üzeri	Sabit	-0,313	2,011	-0,156	0,411	10,756***
	ÇÇTÖ Toplam	0,083	0,036	2,322*		
	Duygusal Güven	0,118	0,033	3,576**		

*p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

Bağımsız değişkenlerin anne eğitim durumu ilkokul olan katılımcıların Okul Terki puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(227)=-1,077$; $p>0,05$); ÇÇTÖ Toplam ($t(227)=7,676$; $p<0,001$) ve Duygusal Güven ($t(227)=2,643$; $p<0,01$) puanlarına ait eğitim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(2,223)=16,721$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,549 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre anne eğitim durumu ilkokul olan katılımcıların Okul Terki puanının yaklaşık olarak %54'ünün bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış anne eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların Okul Terki puanını 0,161 birim, Duygusal güven puanındaki 1 birimlik artış 0,068 birim artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli anne eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların Okul Terki puanı için kurulduğunda sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(100)=-1,375$; $p>0,05$); ÇÇTÖ Toplam ($t(100)=4,530$; $p<0,001$) ve Sosyal Özgüven ($t(100)=3,114$; $p<0,01$) puanlarına ait eğitim parametresinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(2,98)=16,721$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,460 olduğu görülmüştür. Bu sonuca anne eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların Okul Terki puanının yaklaşık olarak %46'sının bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre

ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış anne eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların Okul Terki puanını 0,148 birim Sosyal Özgüven puanındaki 1 birimlik artış 0,243 birim artıracaktır. Anne eğitim durumu lise ve üzeri olan katılımcıların Okul Terki puanları için kurulan modele göre ise sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(103)=-0,156$; $p>0,05$) hem ÇÇTÖ Toplam ($t(103)=2,322$; $p<0,05$) ve Sosyal Özgüven ($t(103)=3,576$; $p<0,01$) puanlarına ait eğitim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(2,102)=10,756$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,411 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre anne eğitim durumu lise ve üzeri olan katılımcıların Okul Terki puanının yaklaşık olarak %41'inin bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış anne eğitim durumu lise ve üzeri olan katılımcıların Okul Terki puanını 0,083 birim, Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış 0,118 birim artıracaktır.

Tablo 27.

Antisosyal Davranış puanının Baba Eğitim Durumu Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Bağımsız Değişken	B	B'nin Standart Hatası	t	R ²	F
İlkokul	Sabit	-0,618	2,597	-0,238	0,171	13,657***
	SKÖ Toplam	0,141	0,039	3,653***		
	Otonomi	0,213	0,059	3,581***		
Ortaokul	Sabit	1,546	3,436	0,450	0,118	5,865**
	Duygusal Güven	0,160	0,058	2,757**		
	ÇÇTÖ Toplam	0,094	0,043	2,191*		
Lise ve üzeri	Sabit	3,381	2,623	1,289	0,065	7,210**
	Otonomi	0,114	0,049	2,322*		
	Duygusal Güven	0,130	0,043	3,047**		

* $p<0,05$; ** $p<0,01$; *** $p<0,001$

Bağımsız değişkenlerin baba eğitim durumu ilkokul olan katılımcıların Antisosyal Davranış puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(133)=-0,238$; $p>0,05$); SKÖ Toplam ($t(133)=3,653$; $p<0,001$) ve Otonomi ($t(133)=3,581$; $p<0,001$) puanlarına ait eğitim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(2,132)=13,657$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel

olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,171 olduğu görölmüştür. Bu sonuca göre baba eğitim durumu ilkokul olan katılımcıların Antisosyal Davranış puanının yaklaşık olarak %17'sinin bu değişkenler tarafından açıklandığı görölmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda SKÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış baba eğitim durumu ilkokul olan katılımcıların Antisosyal Davranış puanını 0,141 birim, Otonomi puanındaki 1 birimlik artış 0,213 birim artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli baba eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların Antisosyal Davranış puanı için kurulduğunda sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(89)=-1,375$; $p>0,05$); Duygusal Güven ($t(89)=2,757$; $p<0,01$) ve ÇÇTÖ Toplam ($t(89)=2,191$; $p<0,05$) puanlarına ait eğitim parametresinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(2,88)=5,865$; $p<0,01$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,118 olduğu görölmüştür. Bu sonuca baba eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların Antisosyal Davranış puanının yaklaşık olarak %11'inin bu değişkenler tarafından açıklandığı görölmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış anne eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların Antisosyal Davranış puanını 0,094 birim Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış 0,160 birim artıracaktır. Baba eğitim durumu lise ve üzeri olan katılımcıların Antisosyal Davranış puanları için kurulan modele göre ise sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(208)=1,289$; $p>0,05$); Otonomi ($t(208)=2,322$; $p<0,05$) ve Duygusal Güven ($t(208)=3,047$; $p<0,01$) puanlarına ait eğitim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(2,207)=7,120$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,065 olduğu görölmüştür. Bu sonuca göre baba eğitim durumu lise ve üzeri olan katılımcıların Antisosyal Davranış puanının yaklaşık olarak %6'sının bu değişkenler tarafından açıklandığı görölmektedir. Bu sonuçlara göre Otonomi puanındaki 1 birimlik artış baba eğitim durumu lise ve üzeri olan katılımcıların Antisosyal Davranış puanını 0,114 birim, Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış 0,130 birim artıracaktır.

Tablo 28.

Alkol Kullanımı puanının Baba Eğitim Durumu Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Bağımsız Değişken	B	B'nin Standart Hatası	t	R ²	F
İlkokul	Sabit	1,637	1,059	1,546	0,211	35,610
	Otonomi	0,133	0,022	5,967***		
Ortaokul	Sabit	-0,898	1,911	-0,470	0,216	24,495
	Duygusal Güven	0,200	0,040	4,949***		

*p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

Bağımsız değişkenlerin baba eğitim durumu ilkokul olan katılımcıların Alkol Kullanımı puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(134)=1,546$; $p>0,05$); Otonomi ($t(134)=5,967$; $p<0,001$) puanlarına ait eğitim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,133)=35,610$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,211 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre baba eğitim durumu ilkokul olan katılımcıların Alkol Kullanımı puanının yaklaşık olarak %21'inin bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre Otonomi puanındaki 1 birimlik artış baba eğitim durumu ilkokul olan katılımcıların Alkol Kullanımı puanını 0,133 birim artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli baba eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların Alkol Kullanımı puanı için kurulduğunda sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(90)=-0,470$; $p>0,05$); Duygusal Güven ($t(90)=4,949$; $p<0,001$) puanlarına ait eğitim parametresinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,89)=24,495$; $p<0,01$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,216 olduğu görülmüştür. Bu sonuca baba eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların Alkol Kullanımı puanının yaklaşık olarak %21'inin Duygusal Güven puanları tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış baba eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların Alkol Kullanımı puanını 0,200 birim artıracaktır.

Tablo 29.

Sigara Kullanımı puanının Baba Eğitim Durumu Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Bağımsız Değişken	B	B'nin Standart Hatası	t	R ²	F
İlkokul	Sabit	-2,585	1,418	-1,823	0,551	53,638***
	Duygusal Güven	0,160	0,022	7,103***		
	Sosyal Özgüven	0,224	0,043	5,222***		
	Otonomi	0,125	0,028	4,472		
Ortaokul	Sabit	-1,943	1,617	-1,202	0,564	37,560***
	Duygusal Güven	0,186	0,028	6,629***		
	Sosyal Özgüven	0,137	0,061	2,225*		
	Otonomi	0,133	0,029	4,531***		
Lise ve üzeri	Sabit	-0,970	1,145	-0,847	0,486	64,898***
	Duygusal Güven	0,194	0,019	10,215***		
	Sosyal Özgüven	0,091	0,035	2,605*		
	Otonomi	0,114	0,020	5,747***		

*p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

Bağımsız değişkenlerin baba eğitim durumu ilkokul olan katılımcıların Sigara Kullanımı puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre hem sabit parametrenin ($t(133)=-1,823$; $p<0,10$) hem de Duygusal Güven ($t(133)=7,103$; $p<0,001$), Sosyal Özgüven ($t(133)=5,222$; $p<0,001$) ve Otonomi ($t(133)=4,472$; $p<0,001$) puanlarına ait eğitim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(3,131)=53,638$; $p<0,001$) modelin genelini istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,551 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre baba eğitim durumu ilkokul olan katılımcıların Sigara Kullanımı puanının yaklaşık olarak %55'inin bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış baba eğitim durumu ilkokul olan katılımcıların Sigara Kullanımı puanını 0,160 birim, Sosyal Özgüven puanındaki 1 birimlik artış 0,224 birim, Otonomi puanındaki 1 birimlik artış 0,125 artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli baba eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların Sigara Kullanımı puanı için kurulduğunda sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(88)=-1,375$; $p>0,05$); Duygusal Güven ($t(88)=6,629$; $p<0,001$), Sosyal Özgüven ($t(88)=2,225$; $p<0,05$) ve Otonomi ($t(88)=4,531$; $p<0,001$) puanlarına ait eğitim parametresinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi

sonucuna göre ($F(3,87)=37,560$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,564 olduğu görülmüştür. Bu sonuca baba eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların Sigara Kullanımı puanının yaklaşık olarak %56'sının bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış baba eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların Sigara Kullanımı puanını 0,186, Sosyal Özgüven puanındaki 1 birimlik artış 0,137 birim, Otonomi puanındaki 1 birimlik artış 0,133 birim artıracaktır. Baba eğitim durumu lise ve üzeri olan katılımcıların Sigara Kullanımı puanları için kurulan modele göre ise sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(207)=-0,847$; $p>0,05$); Duygusal Güven ($t(207)=10,215$; $p<0,001$), Sosyal Özgüven ($t(207)=2,605$; $p<0,05$) ve Otonomi ($t(207)=5,747$; $p<0,01$) puanlarına ait eğitim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(3,206)=64,898$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,468 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre baba eğitim durumu lise ve üzeri olan katılımcıların Sigara Kullanımı puanının yaklaşık olarak %46'sının bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış baba eğitim durumu lise ve üzeri olan katılımcıların Sigara Kullanımı puanını 0,194 birim, Sosyal Özgüven puanındaki 1 birimlik artış 0,091 birim, Otonomi puanındaki 1 birimlik artış 0,114 birim artıracaktır.

Tablo 30.

Beslenme Alışkanlıkları puanının Baba Eğitim Durumu Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği, Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Bağımsız Değişken	B	B'nin Standart Hatası	t	R ²	F
İlkokul	Sabit	7,207	1,707	4,223***	0,082	11,856**
	Duygusal Güven	0,127	0,037	3,443**		
Ortaokul	Sabit	9,212	1,955	4,712***	0,060	5,721*
	Otonomi	0,140	0,059	2,392*		
Lise ve üzeri	Sabit	7,509	1,444	5,199***	0,077	17,231***
	Duygusal Güven	0,128	0,031	4,151***		

* $p<0,05$; ** $p<0,01$; *** $p<0,001$

Bağımsız değişkenlerin baba eğitim durumu ilkokul olan katılımcıların Beslenme Alışkanlıkları puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre hem sabit parametrenin ($t(133)=4,223$; $p<0,001$)

hem de Duygusal Güven ($t(133)=3,443$; $p<0,01$) puanlarına ait eğitim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,133)=11,856$; $p<0,01$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,082 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre baba eğitim durumu ilkokul olan katılımcıların Beslenme Alışanlıkları puanının yaklaşık olarak %8'inin Duygusal Güven puanları tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış baba eğitim durumu ilkokul olan katılımcıların Beslenme Alışanlıkları puanını 0,127 birim artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli baba eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların Beslenme Alışanlıkları puanı için kurulduğunda hem sabit parametrenin ($t(89)=4,712$; $p<0,001$) hem de Otonomi ($t(89)=2,392$; $p<0,05$) puanlarına ait eğitim parametresinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,89)=5,721$; $p<0,05$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,060 olduğu görülmüştür. Bu sonuca baba eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların Beslenme Alışanlıkları puanının yaklaşık olarak %6'sının Otonomi tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda Otonomi puanındaki 1 birimlik artış baba eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların Beslenme Alışanlıkları puanını 0,140 birim artıracaktır. Baba eğitim durumu lise ve üzeri olan katılımcıların Beslenme Alışanlıkları puanları için kurulan modele göre ise sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(208)=5,199$; $p<0,001$) hem de Duygusal Güven ($t(208)=4,151$; $p<0,001$) puanlarına ait eğitim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,208)=17,231$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,065 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre baba eğitim durumu lise ve üzeri olan katılımcıların Beslenme Alışanlıkları puanının yaklaşık olarak %7'sinin Duygusal Güven puanları tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış baba eğitim durumu lise ve üzeri olan katılımcıların Beslenme Alışanlıkları puanını 0,128 birim artıracaktır.

Tablo 31.

İntihar Eğilimi puanının Baba Eğitim Durumu Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Bağımsız Değişken	B	B'nin Standart Hatası	t	R ²	F
İlkokul	Sabit	-7,007	1,416	-4,949***	0,622	108,793***
	SKÖ Toplam	0,300	0,021	14,203***		
	Otonomi	0,110	0,032	3,381**		
Ortaokul	Sabit	-8,171	1,841	-4,438***	0,583	40,525***
	SKÖ Toplam	0,176	0,041	4,292***		
	ÇÇTÖ Toplam	0,123	0,027	4,555***		
	Duygusal Güven	0,100	0,040	2,473*		
Lise ve üzeri	Sabit	-2,312	0,912	-2,534*	0,468	183,339***
	SKÖ Toplam	0,272	0,020	13,540***		

*p<0,05; **p<0,01; ***p<0,001

Bağımsız değişkenlerin baba eğitim durumu ilkokul olan katılımcıların İntihar Eğilimi puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre hem sabit parametrenin ($t(132)=-4,949$; $p<0,001$) hem de SKÖ Toplam ($t(132)=14,203$; $p<0,001$) ve Otonomi ($t(132)=3,381$; $p<0,01$) puanlarına ait eğitim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(2,132)=108,793$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,622 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre baba eğitim durumu ilkokul olan katılımcıların İntihar Eğilimi puanının yaklaşık olarak %62'sinin bu değişkenler tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda SKÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış baba eğitim durumu ilkokul olan katılımcıların İntihar Eğilimi puanını 0,300 birim, Otonomi puanındaki 1 birimlik artış 0,110 birim artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli baba eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların İntihar Eğilimi puanı için kurulduğunda hem sabit parametrenin ($t(87)=-4,438$; $p<0,001$) hem de SKÖ Toplam ($t(87)=4,292$; $p<0,001$), ÇÇTÖ Toplam ($t(87)=4,555$; $p<0,001$) ve Duygusal Güven ($t(87)=2,473$; $p<0,05$) puanlarına ait eğitim parametresinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(3,87)=40,525$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,583 olduğu görülmüştür. Bu sonuca baba eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların İntihar Eğilimi puanının yaklaşık olarak %58'inin bu değişkenler tarafından

açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre diğer puanlar sabit tutulduğunda SKÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış anne eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların İntihar Eğilimi puanını 0,176 birim, ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış 0,123 birim, Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış 0,100 birim artıracaktır. Baba eğitim durumu lise ve üzeri olan katılımcıların İntihar Eğilimi puanları için kurulan modele göre ise hem sabit parametrenin ($t(208)=-2,534$; $p<0,05$) hem SKÖ Toplam ($t(208)=2,322$; $p<0,05$) puanlarına ait eğitim parametresinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,208)=183,339$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,468 olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre baba eğitim durumu lise ve üzeri olan katılımcıların İntihar Eğilimi puanının yaklaşık olarak %46'sının SKÖ Toplam puanları tarafından açıklandığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre SKÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış baba eğitim durumu lise ve üzeri olan katılımcıların İntihar Eğilimi puanını 0,272 birim artıracaktır.

Tablo 32.

Okul Terki puanının Baba Eğitim Durumu Gruplarına Göre Sürekli Kaygı Ölçeği, Kişiler Arası Bağımlılık Ölçeği Alt Boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Tarafından Yordanmasına Yönelik Regresyon Analizi Sonuçları

	Bağımsız Değişken	B	B'nin Standart Hatası	t	R ²	F
İlkokul	Sabit	-2,392	1,661	-1,441	0,333	32,941***
	ÇÇTÖ Toplam	0,165	0,025	6,639***		
	Sosyal Özgüven	0,166	0,064	2,600*		
Ortaokul	Sabit	1,641	1,568	1,047	0,209	23,532***
	ÇÇTÖ Toplam	0,161	0,033	4,851***		
Lise ve üzeri	Sabit	-2,906	1,857	-1,565	0,179	14,929***
	ÇÇTÖ Toplam	0,124	0,026	4,717***		
	Duygusal Güven	0,088	0,027	3,307**		
	Otonomi	0,067	0,031	2,148*		

* $p<0,05$; ** $p<0,01$; *** $p<0,001$

Bağımsız değişkenlerin baba eğitim durumu ilkokul olan katılımcıların Okul Terki puanları üzerindeki etkisini incelemek için yapılan Çoklu Doğrusal Regresyon analizine göre sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(133)=-1,441$; $p>0,05$); ÇÇTÖ Toplam ($t(133)=6,639$; $p<0,001$) ve Sosyal Özgüven ($t(133)=2,600$; $p<0,05$) puanlarına ait eğitim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(2,132)=32,941$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak

anlamli olduğu ve belirlilik katsayısının 0,333 olduğu görölmüşür. Bu sonuca göre baba eğitim durumu ilkokul olan katılımcıların Okul Terki puanının yaklaşık olarak %33'ünün bu değışkenler tarafından açıklandığı görölmektedir. Bu sonuçlara göre diğler puanlar sabit tutulduğunda ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış baba eğitim durumu ilkokul olan katılımcıların Okul Terki puanını 0,165 birim, Sosyal Özgüven puanındaki 1 birimlik artış 0,166 birim artıracaktır. Aynı Çoklu Doğrusal Regresyon modeli baba eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların Okul Terki puanı için kurulduğunda sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(90)=1,047$; $p>0,05$); ÇÇTÖ Toplam ($t(90)=4,851$; $p<0,001$) puanlarına ait eğitim parametresinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(1,89)=23,532$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,209 olduğu görölmüşür. Bu sonuca baba eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların Okul Terki puanının yaklaşık olarak %20'nin bu değışkenler tarafından açıklandığı görölmektedir. Bu sonuçlara göre diğler puanlar sabit tutulduğunda ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış anne eğitim durumu ortaokul olan katılımcıların Okul Terki puanını 0,161 birim artıracaktır. Baba eğitim durumu lise ve üzeri olan katılımcıların Okul Terki puanları için kurulan modele göre ise sabit parametrenin anlamlı olmadığı ($t(207)=-1,565$; $p>0,05$); ÇÇTÖ Toplam ($t(207)=4,717$; $p<0,001$), Duygusal Güven ($t(207)=3,307$; $p<0,01$) ve Otonomi ($t(207)=2,148$; $p<0,05$) puanlarına ait eğitim parametrelerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu gözlenmiştir. Modelin genel olarak anlamlı olup olmadığını belirlemek için yapılan F Testi sonucuna göre ($F(3,206)=14,929$; $p<0,001$) modelin genelinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve belirlilik katsayısının 0,179 olduğu görölmüşür. Bu sonuca göre baba eğitim durumu lise ve üzeri olan katılımcıların Okul Terki puanının yaklaşık olarak %17'sinin bu değışkenler tarafından açıklandığı görölmektedir. Bu sonuçlara göre ÇÇTÖ Toplam puanındaki 1 birimlik artış baba eğitim durumu lise ve üzeri olan katılımcıların Okul Terki puanını 0,127 birim, Duygusal Güven puanındaki 1 birimlik artış 0,088 birim, Otonomi puanındaki 1 birimlik artış 0,067 birim artıracaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TARTIŞMA

Özerklik kazanılması, akranlardan farklılaşma, ebeveynden ayrılma, farklı hisler keşfetme, kendi eylemleri üzerinde kontrol sahibi olma gibi amaçlarla ortaya konan riskli davranışlar, bireyin yaşamının her alanında olumsuz sonuçlar meydana getirmektedir. Ergenlik dönemi riskli davranışların en yoğun olduğu dönem olarak bilinmektedir (Deniz, 2011). Bu sebeple araştırmanın örneklemini lise öğrencileri olarak belirlenmiş, lise öğrencilerinde sürekli kaygı, kişiler arası bağımlılık eğilimi ve çocukluk çağı travmalarının riskli davranışlar üzerindeki etkisini araştırmak amaçlanmıştır.

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın amacı doğrultusunda uygun istatistiki yöntemle yapılmış olan analizlerden elde edilen bulgular literatür çerçevesinde tartışılmıştır. Riskli davranışların Antisosyal Davranış, Alkol Kullanımı, Sigara Kullanımı, Beslenme Alışkanlıkları, İntihar eğilimi ve Okul Terki alt boyutlarının, Sürekli Kaygı, Kişiler Arası Bağımlılığın Sosyal Özgüven Eksikliği, Duygusal Güven ve Otonomi alt boyutları ve Çocukluk Çağı Travmaları tarafından yordanması ele alınmış ve yordayıcıların cinsiyet, sınıf, ekonomik durum, aile çeşidi, bakım veren kişi, anne ve baba eğitim durumu özelliklerine göre farklılaşması incelenmiştir. Tüm örneklem ve değişken kategorilerine göre Riskli Davranışların yordayıcıları aşağıda verilmiştir.

Tüm örneklem sonuçlarında Antisosyal Davranışın Duygusal Güven, Otonomi ve Çocukluk Çağı Travmaları tarafından pozitif yönde yordandığı görülmüştür. Alkol Kullanımının Çocukluk Çağı Travmaları tarafından, Sigara Kullanımının Duygusal Güven, Otonomi, Sosyal Özgüven Eksikliği tarafından ve Beslenme Alışkanlıklarının Duygusal Güven tarafından pozitif yönde yordandığı görülmüştür. İntihar Eğiliminin Sürekli Kaygı, Sosyal Özgüven Eksikliği, Otonomi, Çocukluk Çağı Travmaları, Okul Terkinin ise Çocukluk Çağı Travmaları, Duygusal Güven, Sosyal Özgüven Eksikliğinin tarafından pozitif yönde yordandığı görülmüştür.

Cinsiyet grupları açısından bakıldığında Çocukluk Çağı Travmaları ve Duygusal Güvenin kadınların Antisosyal Davranışının pozitif yordayıcıları olduğu, Sosyal Özgüven Eksikliğinin ise kadınların Antisosyal Davranışının negatif yordayıcısı olduğu görülmüştür. Kadınlarda Sosyal Özgüven Eksikliği arttıkça Antisosyal Davranışların azalacağı bulgusu elde edilmiştir. Bu sonuç, kadınların erkeklere göre daha az antisosyal davranışlarda bulunduğu ve bu sonuçlarda cinsiyet rollerinin başlıca rol oynadığını belirten araştırmaların sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir (Gullone ve Moore, 1996; Eker ve Yılmaz, 2016). Sosyal Özgüven Eksikliği sosyal ortamlarda veya herhangi bir ortamda girişimde bulunurken yardım arama ihtiyacına dikkat çeken, tamamiyle bağımlılık ile ilgili bir kavramdır. Toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde kadın cinsiyetine biçilen roller, kalıplaşmış beklenti ve algılar sebebiyle kadınların sosyal alanda özgüvenli ve girişken olmasının desteklenmediği, aksine daha sessiz, sakın, pasif ve uysal bir cinsiyet kimliklerinin olması beklenmektedir. Bu sebeple kadınlarda Sosyal Özgüven Eksikliği arttıkça Antisosyal Davranışların azalacağı bulgusunun literatürle uyumlu olduğu görülmüştür. Erkeklerin Antisosyal Davranışını pozitif yönde yordayan değişkenlerin ise Sürekli Kaygı ve Otonomi olduğu görülmüştür. Erkek öğrencilerin Sürekli Kaygı düzeyi arttıkça saldırgan davranışlarının arttığının, akranlarıyla ve diğer kişilerle ilişkilerini bozacak antisosyal davranışlar sergilediklerinin bilinmesi sebebiyle bu sonuç literatürle uyumludur (Marsee ve Weems, 2008). Alkol Kullanımı alt boyutuna bakıldığında Çocukluk Çağı Travmalarının her iki cinsiyet için de pozitif yordayıcı olduğu, erkeklerde Çocukluk Çağı Travmalarına ek olarak Sosyal Özgüven Eksikliğinin de Alkol Kullanımı için pozitif yordayıcı olduğu görülmüştür. Duygusal Güven, Otonomi ve Sosyal Özgüven Eksikliğinin her iki cinsiyetin Sigara Kullanımı için pozitif yordayıcı olduğu görülmüştür. Beslenme Alışkanlıkları alt boyutunda da Duygusal Güvenin her iki cinsiyet için pozitif yordayıcı olduğu bulunmuştur. İntihar Eğilimi alt boyutunda kadınların intihar eğilimini pozitif yönde yordayan değişkenlerin Sürekli Kaygı, Çocukluk Çağı Travmaları ve Duygusal Güven iken erkeklerin intihar eğilimini pozitif yönde yordayan değişkenlerin Sürekli Kaygı ve Otonomi olduğu görülmüştür. Okul terki alt boyutunda ise kadınlar için Çocukluk Çağı Travmaları ve Duygusal Güven, erkekler için Çocukluk Çağı Travmaları,

Duygusal Güven ve Otonomi pozitif yönde yordayıcı değişkenler olarak bulunmuştur.

Genel olarak bakıldığında Çocukluk Çağı Travmaları ve Duygusal Güven değişkenlerinin daha çok kadınların riskli davranışlarını yordadığı görülmüştür. Bu bulgu, hem Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalarının hem de sürekli olarak duygusal destek arama, ilgi ve onay bekleme davranışları ile karakterize olan olan Duygusal Güvenin kadınlarda daha fazla görülmesi sebebiyle literatürle uyumludur. Otonomi değişkeninin ise daha çok erkeklerin riskli davranışlarını yordadığı görülmüştür. Erkeklerin daha çok bireysel olmaya, başarı elde etmeye ve bağımsız yaşamaya teşvik edilerek büyütülmesi sebebiyle, diğer bireylerin değerlendirmelerinden bağımsız yaşama arzularının daha yüksek olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla erkeklerin kişiler kişiler arası bağımlılık eğilimi yükseldikçe sigara kullanımı ve intihar eğilimi gibi riskli davranış gerçekleştirdikleri görülmüştür (Bakır, 2014; Sağlam, 2019; Ulusoy, 2010).

Sınıf düzeyi açısından bakıldığında Alkol Kullanımının 1, 2 ve 4 .sınıf düzeyindeki yordayıcılarının Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları olduğu görülmüştür. Sigara Kullanımının tüm sınıf düzeylerinde Kişiler Arası Bağımlılık eğilimi alt boyutları tarafından yordandığı görülmüş, Kişiler Arası Bağımlılık düzeyinin artmasının bireylerin Sigara Kullanımını artırdığını göstermiştir. Kişiler arası bağımlılık özelliklerinin diğer bağımlılık yapıcı davranışların gelişmesinde rolü olduğu bilinmektedir. Bu sebeple bu bulgunun literatürle uyumlu olduğu görülmüştür (Škarupová ve Blinka, 2016). İntihar Eğilimi ve Antisosyal Davranış alt boyutlarındaki 1 ve 4. sınıflarda görülen Sürekli Kaygı yordayıcısı dikkat çekmektedir. Ortaokuldan liseye geçiş, yeni bir ortama girme, lise hayatına adapte olma, yeni insanlar tanımanın 1. sınıf düzeyinde kaygıya sebep olduğu bilinmekte, bireylerin Antisosyal Davranış ve İntihar Eğiliminin bu sebeple Sürekli Kaygı tarafından yordandığı düşünülmektedir. Benzer şekilde lise son sınıf öğrencilerinin de üniversiteye hazırlanma, sınav ve gelecek kaygısının bu sonuçlara yansımış olduğu düşünülmektedir.

Gelir düzeyi açısından bakıldığında düşük gelir düzeyi grubunda Antisosyal Davranışı Duygusal Güven, Sosyal Özgüven Eksikliği, yüksek gelir düzeyinde ise Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalarının yordayıcı olduğu görülmüştür. Gelir düzeyi

kategorilerinin hepsinde Alkol Kullanımının Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları tarafından yordandığı görülmüş, gelir düzeyi fark etmeksizin Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları yaşantılarına sahip olma düzeyi arttıkça Alkol Kullanımının arttığı bulunmuştur. Bu bulgu çocukluk çağı ruhsal travmalarına maruz kalmış kişilerin travma öyküsü bulunmayan kişilere göre alkol kullanımına daha eğilimli olduklarını belirten araştırma sonuçları ile uyumludur (Eker ve Yılmaz, 2016; Noll ve diğerleri, 2003). Sigara Kullanımının gelir düzeyi gruplarında yordanmasında düşük gelir düzeyinde diğer gruplardan farklı olarak Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalarının yordayıcı olduğu görülmüştür. Düşük ve orta gelir düzeyinde Beslenme Alışkanlıklarını yordayan değişkenin Duygusal Güven olduğu görülmüştür. Gelir düzeyi kategorilerinin hepsinde İntihar Eğiliminin Sürekli Kaygı tarafından yordandığı görülmüş, gelir düzeyi fark etmeksizin Sürekli Kaygı düzeyi arttıkça İntihar Eğiliminin arttığı bulunmuştur. Okul terkinin ise düşük gelir düzeyinde diğer gruplardan farklı olarak Duygusal Güven; orta gelir düzeyinde diğer gruplardan farklı olarak Sosyal Özgüven Eksikliğinin yordayıcı olduğu görülmüştür. Düşük gelir düzeyine sahip bir öğrencinin Duygusal Güveninin artışı, orta gelir grubunda Sosyal Özgüven Eksikliğinin artışı Okul Terki riskini artırmaktadır.

Bakım veren kişi gruplarının yordayıcıları anne-baba, anneanne-babanne, bakıcı ve diğer kişiler olarak 3 gruba ayrılmıştır. Anneanne-babanne, bakıcı ve diğer kişiler kategorilerindeki kişi sayısının az olmasından kaynaklı olarak bazı alt boyutlar için yordayıcıları bulunamamıştır. Bu demografik değişken grubuna ait dikkat çeken bulgu Anne-baba veya anneanne-babanne tarafından büyütülmüş iki grubun da Sigara Kullanımının yordayıcılarının Duygusal Güven ve Sosyal Özgüven Eksikliği olmasıdır. İntihar Eğilimi ve Okul Terkinin ise Sürekli Kaygı tarafından pozitif yönde yordanması ise diğer bulgulardandır.

Araştırmada anne ve baba eğitimi grupları ilkokul, ortaokul, lise ve üstü olarak gruplandırılmıştır. Annesi ilkokul mezunu olan katılımcıların Antisosyal Davranışını Çocukluk Çağı Travmaları ve Duygusal Güven, babası ilkokul mezunu olan katılımcıların Antisosyal davranışını Sürekli Kaygı ve Otonominin pozitif yönde yordadığı görülmüştür. Annesi ilkokul mezunu olan katılımcıların Alkol Kullanımını Çocukluk Çağı Travmaları, babası ilkokul mezunu olan katılımcıların Alkol Kullanımını Otonominin pozitif yönde yordadığı görülmüştür.

Araştırmada dikkat çeken sonuçlardan ilki Sürekli Kaygının tüm örneklem ve kategori fark etmeksizin bütün demografik değişken gruplarında İntihar Eğilimi alt boyutunun pozitif yordayıcısı olmasıdır. Sürekli Kaygı herhangi bir tetikleyici olmaksızın yaşamın her anında kaygı yaşamaya yatkınlık düzeyini ifade etmektedir. Sürekli Kaygının olumsuz duygulanıma, işlevsellikte azalmaya sebep olduğu ve intihar davranışı için güçlü bir yordayıcı olduğu bilinmektedir. Bu sebeple Sürekli Kaygının İntihar Eğiliminin yordayıcısı olduğu sonucu literatürle uyumludur (Goldston, Reboussin ve Daniel, 2006; Zhang ve Gao 2012).

Bir diğer dikkat çeken bulgu ise tüm örneklem ve demografik değişken gruplarının hepsinde Sigara Kullanımının yordayıcılarının yalnızca Kişiler Arası Bağımlılık Eğiliminin alt boyutları olmasıdır. Kişiler Arası Bağımlılık Eğiliminin Duygusal Güven alt boyutu bireyin bir veya birden fazla kişiye olan bağlılığını, bağımlılığını, yardım, ilgi ve destek arayışını; Sosyal Özgüven Eksikliği bireyin içinde bulunduğu her türlü ortamda yardım arama ihtiyacı içinde olmasını; Otonomi alt boyutu ise bağımsız olmak, sürekli olarak başkalarından onay aramamayı ifade etmektedir. Kişiler arası bağımlılık eğilimi arttıkça katılımcıların Sigara Kullanımının arttığı sonucu, Kişiler Arası Bağımlılık özelliklerinin diğer bağımlılık yapıcı davranışların gelişmesinde rolü olduğunun bilinmesi sebebiyle literatürle uyumludur (Škarupová ve Blinka, 2016). Kişiler Arası Bağımlılık Eğilimi olan kişilerin günlük yaşamda bağımlı olunan kişiden ilgi, onay ve yardım bekleyişleri bu kişileri kaygı yaşamaya yatkın kılmaktadır, kişiler arası bağımlılığın kaygı ile güçlü bir ilişkisi bulunmaktadır (McClintock ve Anderson, 2013). Kişiler Arası Bağımlılığın Sigara Kullanımını yordama sebeplerinin sigaraya bağımlı olmanın bir kişiye bağımlı olmaya benzemesi, bu kişilerin bağımlılık davranışlarını bağımlı oldukları kişiye alternatif olarak veya sigarayı kaygıyla başa çıkma yöntemi olarak kullanmaları olduğu düşünülmektedir.

Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalarının tüm örneklem ve demografik değişken gruplarının büyük çoğunluğunda Alkol Kullanımı için pozitif yönde bir yordayıcı olduğu görülmüştür. Bu bulgu Çocukluk Çağı Ruhsal Travmalarının alkol kullanımını yordadığı yönündeki literatür bulguları ile uyumludur (Taner ve Gökler, 2004; Turan ve Traş, 2016).

Duygusal Güvenin tüm örnekleme Antisosyal Davranışın yordayıcısı olduğu belirlenmiştir. Bağımlılık eğilimine sahip olan kişilerin, bağımlı oldukları kişiyle olan bağlarını güçlendirmek veya terk edilmeyi önlemek için tehdit etme ve şiddet kullanmaya kadar uzanan bir dizi davranış stratejisi ortaya koydukları bilinmektedir (Bornstein, 2012). Bu sebeple bu sonucun literatürle uyumlu olduğu görülmüştür.

Duygusal Güven alt boyutu tüm örnekleme ve demografik değişken gruplarının büyük çoğunluğunda Beslenme Alışkanlıklarının pozitif yönde yordayıcısı olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç da Kişiler Arası Bağımlılık düzeyi arttıkça riskli beslenme alışkanlıklarının artacağı şeklindeki Pritchard ve Yalch' in (2009) çalışmasıyla uyumludur.

Son olarak Okul Terkinin ise tüm örneklem ve demografik değişken gruplarının çoğunluğunda Çocukluk Çağı Travmaları tarafından pozitif yönde yordandığı görülmüştür. Okul Terkinde bulunan veya okul terki riski yüksek olarak görülen lise öğrencilerinin Çocukluk Çağı Travmalarına maruz kalmış olabileceklerinin göz önünde bulundurulması, okul terkinde dikkate alınması gereken önemli bir etmen olarak görülmektedir.

SONUÇ

Literatürde riskli davranışların kaygı, travma ve bağımlılık ile ilişkisinin ayrı ayrı olarak incelendiği araştırmalar bulunmaktadır. Bu çalışmada riskli davranışların Sürekli Kaygı, Kişiler Arası Bağımlılık Eğilimi ve Çocukluk Çağı Travmalarının etkisiyle ele alınmasının literatüre bütüncül bir bakış açısı sunması yönüyle katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmada katılımcıların Çocukluk Çağı Travmaları alt boyut puan ortalamalarının oldukça düşük olması sebebiyle alt boyutlar analize katılmamış, Çocukluk Çağı Travmaları toplam puan üzerinden analiz edilmiştir. (Fiziksel İstismar ($\bar{x}=5,75$), Duygusal İstismar ($\bar{x}=7,41$), Cinsel İstismar ($\bar{x}=5,52$), Fiziksel İhmal ($\bar{x}=6,33$), Duygusal İhmal ($\bar{x}=9,71$)).

Bakım veren kişi grubundaki anneanne-babanne ve bakıcı tarafından büyütülmüş kişiler ile gelirini yüksek olarak belirten kişilerin diğer gruplara göre az

sayıda olması sınırlılık olarak kabul edilebilir. Bu nedenle bu gruplarda riskli davranışların yordanması belirlenebilecek farklı örneklerde yinelenabilir. Ek olarak bu araştırmada dolaylı olarak etki gösterdiği düşünülen anne baba tutumlarının riskli davranış üzerindeki etkisi, başka araştırmalara konu olarak riskli davranışların anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.



KAYNAKÇA

- Akkuş, D., Karaca, A., Şener, D. K., & Ankaralı, H.** (2017). Lise öğrencileri arasında sigara ve alkol kullanma sıklığı ve etkileyen faktörler. *Anadolu Kliniği*, 22(1), 36-45.
- Alonso-Arbiol, I., Shaver, P. R., & Yarnoz, S.** (2002). Insecure attachment, gender roles, and interpersonal dependency in the Basquecountry. *Personal Relationships*, 9(4), 479-490.
- Alpaslan, A.** (2014). Çocukluk döneminde cinsel istismar. *Kocatepe Tıp Dergisi*, 15(2) , 194-201.
- Amerikan Psikiyatri Birliği, (2013).** *Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El kitabı, Beşinci Baskı (DSM-5), Tanı Ölçütleri Başvuru El kitabı* (Çeviri Ed. E Köroğlu) Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Aral, N., & Gürsoy, F.** (2001). Çocuk hakları çerçevesinde çocuk ihmal ve istismarı. *Milli Eğitim Dergisi*, 151(5), 27-54.
- Arborelius, L., & Nemeroff C.B.** (2010). *Preclinical Models of Anxiety*. Stein D. J., Hollander E. (Ed.), *Textbook of Anxiety Disorders*, (pp. 29-42). Washington, DC: American Psychiatric Publishing.
- Arda, B.** (2019). Anti-sosyal davranışlar üzerine kavramsal bir inceleme. *Management and Political Sciences Review*, 1(1) , 135-142
- Arslan, G., & Balkıs, M.** (2016). Ergenlerde duygusal istismar, problem davranışlar, öz-yeterlik ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişki. *Sakarya University Journal of Education*, 6(1) , 8-22.
- Arslan, R.** (2017). *Algılanan ebeveynlik biçimleri, erken dönem uyumsuz şemalar ve kişiler arası bağımlılık eğilimi arasındaki ilişkiler: Şema terapi modeli çerçevesinde bir inceleme* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Aysan, F., Uzbaş, A., & Siyez, D. M.** (2005). Lise öğrencilerinde görülen duygusal ve davranışsal problemler ile denetim odağı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 21(21), 43-58.
- Bakır, Z. Z.** (2018). *2018 Dünyanın Çocuk Karnesi* (Araştırma 63), İstanbul: İNSAMER.
- Barak, T.** (2018). *Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile kişiler arası bağımlılık düzeyi arasındaki ilişkilerin incelenmesi (Bir vakıf üniversitesi örneği)* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çığ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Bernstein, D. P., Ahluvalia, T., Pogge, D., & Handelsman, L.** (1997). Validity of the childhood trauma questionnaire in an adolescent Psychiatric population. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 36(3), 340-348.
- Beşirli, H.** (2007). Gençlerin alkol tüketim davranışları ve bu davranışlarını etkileyen faktörlerin sosyolojik analizi. *Sosyoloji Konferansları*, (35), 85-118.
- Bettencourt, K.** (2017). *Adolescent Risk Behavior and Experiences with Flow* (Doctoral dissertation). Retrieved from: <https://search.proquest.com/dissertations-theses/adolescentriskbehavior-experiences-with-flow/docview/2019176832/se 2?accountid=131577>.
- Bilim, G.** (2012). *Çocukluk çağı örselenme yaşantıları: Duygu düzenleme, kişilerarası tarz ve genel psikolojik sağlık açısından bir inceleme* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Birtchnell, J.** (1988). Defining dependence. *British Journal of Medical Psychology*, 61(2), 111-123.

- Bonino, S., Cattelino, E., Ciairano, S., Mc Donald, L.** (2005). *Adolescents and risk: Behavior, functions, and protective factors*. New York, NY: Springer.
- Bornovalova, M. A., Gwadz, M. A., Kahler, C., Aklin, W. M., & Lejuez, C. W.** (2008). Sensation seeking and risk-taking propensity as mediators in the relationship between childhood abuse and HIV-related risk behavior. *Child Abuse & Neglect*, 32(1), 99-109.
- Bornstein, R. F.** (1992). The dependent personality: Developmental, social, and clinical perspectives. *Psychological Bulletin*, 112(1), 3-23.
- Bornstein, R. F.** (2005). Interpersonal Dependency in Child Abuse Perpetrators and Victims: A Meta-Analytic Review. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 27(2), 67-76.
- Bornstein, R. F.** (2011). An interactionist perspective on interpersonal dependency. *Current Directions in Psychological Science*, 20(2), 124-128.
- Bornstein, R. F.** (2012). Illuminating a neglected clinical issue: Societal costs of interpersonal dependency and dependent personality disorder. *Journal of Clinical Psychology*, 68(7), 766-781.
- Boyer, T.** (2006). The development of risk-taking: A multi-perspective review. *Developmental Review*, 26(3), 291-345.
- Butler, G., & Mathews, A.** (1987). Anticipatory anxiety and risk perception. *Cognitive Therapy and Research*, 11(5), 551-565.
- Cantón-Cortés, D., Cortés, M. R., & Cantón, J.** (2019). Pathways from childhood sexual abuse to trait anxiety. *Child Abuse & Neglect*, 97, 1-10.
- Ceyhun, A. G., & Ceyhun, B.** (2003). Lise ve üniversite öğrencilerinde intihar olasılığının değerlendirilmesi. *Klinik Psikiyatri*, 6(2), 217-224.

- Chasan, N.** (2010). *Alkol bağımlılığı ile çocukluk çağı travmaları ilişkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Clark, D. A., & Beck, A. T.** (2010). *Cognitive Therapy of Anxiety Disorders: Science and practice*. New York, NY: GuilfordPress.
- Comeau, N., Stewart, S. H., & Stewart, P.** (2001). The relations of trait anxiety, anxiety sensitivity, and sensation seeking to adolescents' motivations for alcohol, cigarette, and marijuana use. *Addictive Behaviors*, 26(6), 803-825.
- Craske, M. G., Rauch, S. L., Ursano, R., Prenoveau, J., Pine, D. S., & Zinbarg, R. E.** (2011). What is an anxiety disorder? *FOCUS*, 9(3), 369-388.
- Cüceloğlu, D.** (2015). *İnsan ve davranışı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Darcy, K., Davila, J. & Beck, J. G.** (2005). Is social anxiety associated with both interpersonal avoidance and interpersonal dependence? *Cognitive Therapy and Research*, 29(2), 171-186
- De Wilde, E. J., Kienhorst, I. C. W. M., Diekstra, R. F. W., & Wolters, W. H. G.** (1993). The Specificity of Psychological Characteristics of Adolescent Suicide Attempters. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 32(1), 51-59.
- Demirezen, E., & Coşansu, G.** (2005). Adölesan çağı öğrencilerde beslenme alışkanlıklarının değerlendirilmesi. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 14(8), 174-178.
- Demirkapı, E. Ş.** (2014). *Çocukluk çağı travmalarının duygu düzenleme ve kimlik gelişimine etkisi ve bunların psikopatolojiler ile ilişkisi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aydın.

- Deniz, N.** (2011). *Liseye devam eden ergenlerin risk alma davranışları ile mükemmeliyetçilik düzeyleri arasındaki ilişki* (Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Dinleyici, M., & Dağlı, F. Ş.** (2016). Duygusal ihmal, istismar ve çocuk hekiminin rolü. *Osmangazi Tıp Dergisi*, 38(2), 18-27.
- Doğan, Derya G. & Ulukol, Betül.** (2010). Ergenlerin Sigara İçmesini Etkileyen Faktörler ve Sigara Karşıtı İki Eğitim Modelinin Etkinliği. *İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*. 17(3), 179-185.
- Doğan, M., Öztürk, S., Esen, F., Demirci, E., & Öztürk, M.** (2018). İntihar girişiminde bulunan çocuk ve ergenlerin değerlendirilmesi. *Bozok Tıp Dergisi*, 8(3), 30-34.
- Dost, M., & Keklik, İ.** (2014). Sürekli kaygı, umutsuzluk ve benlik saygısının ergenlerin riskli davranışlarını yordama gücü. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(51), 195-208.
- Draijer, N., & Langeland, W.** (1999). Childhood trauma and perceived parental dysfunction in the etiology of dissociative symptoms in psychiatric inpatients. *American Journal of Psychiatry*, 156(3), 379-385.
- Eisenberg, A. E., Baron, J., & Seligman, M. E.** (1998). Individual differences in risk aversion and anxiety. *Psychological Bulletin*, 87(1), 245-251.
- Eker, İ., & Yılmaz, B.** (2016). Risk alma davranışı: Çocukluk çağı travmaları ve benlik saygısı temelinde bir değerlendirme. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 19(1), 27-36.
- Eneçcan, F. N., Şahin, E. M., Erdal, M., Aktürk, Z., & Kara, M.** (2011). Edirne Şehir Merkezindeki Lise Öğrencilerinde Riskli Sağlık Davranışlarının Değerlendirilmesi. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 10(6), 687-700.
- Faller, K. C., & Henry, J.** (2000). Child sexual abuse: A case study in community collaboration. *Child Abuse & Neglect*, 24(9), 1215-1225.

- Forrest, L. N., Sarfan, L. D., Ortiz, S. N., Brown, T. A., & Smith, A. R. (2019).** Bridging eating disorder symptoms and trait anxiety in patients with eating disorders: A network approach. *International Journal of Eating Disorders*, 52(6), 701-711.
- Franché, R. L., & Dobson, K. (1992).** Self-criticism and interpersonal dependency as vulnerability factors to depression. *Cognitive Therapy and Research*, 16(4), 226-241.
- Freeman A., & DiTomasso R. A. (2010).** *Cognitive Concepts of Anxiety*. Stein D. J., Hollander E. (Ed.), Textbook of Anxiety Disorders, (71-79). Washington: American Psychiatric Publishing.
- Freeman, D., & Freeman, J.(2012).** *Anxiety: A very short introduction*. United Kingdom, UK: Oxford University Press.
- Gardner, D. (2003).** *Individual differences in interpersonal dependency in older adults: Development of a measure and its evaluation in healthcare services* (Doctoral dissertation). Retrieved from: <https://ro.ecu.edu.au/theses/1507>.
- Gençtan, E. (1993).** Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Gençtanırım-Kuru, D. (2010).** Ergenlerde riskli davranışların yordanması. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gibb, B. E., Butler, A. C., & Beck, J. S. (2003).** Childhood abuse, depression, and anxiety in adult psychiatric outpatients. *Depression and Anxiety*, 17(4), 226-228.
- Gibb, B. E., Chelminski, I., & Zimmerman, M. (2007).** Childhood emotional, physical, and sexual abuse, and diagnoses of depressive and anxiety disorders in adult psychiatric outpatients. *Depression and Anxiety*, 24(4), 256-263.

- Goldston, D. B., Reboussin, B. A., & Daniel, S. S.** (2006). Predictors of suicide attempts: State and trait components. *Journal of Abnormal Psychology*, 115(4), 842-849.
- Gündoğdu, M., Korkmaz, S., & Karakuş, K.** (2005). Lise öğrencilerinde risk alma davranışı. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 21(21), 151-160.
- Güner, Ş. İ., Güner, S., & Şahan, M. H.** (2010). Çocuklarda sosyal ve medikal bir problem; İstismar. *Van Tıp Dergisi*, 17(3), 108-113.
- Gürçan, N., & Kolburan, Ş. G.** (2019). Üniversitedeki kız öğrencilerin yeme tutumlarının yaşam doyumu ve çocukluk çağı travmaları ile ilişkisi. *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi*, 5(1), 9-28.
- Güven, İ. & Güçray, S. S.** (2009). Ergenlerin psikolojik belirtileri ve genel sağlık örüntüleri. *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 30, 119-136.
- Hacıoğlu, M. B.** (2019). *Kişiler arası bağımlılık eğilimi ile kırılgan ve büyülenmeci narsistik kişilik özellikleri: şema terapi modelinde bir inceleme* (Yayınlanmamış doktora tezi). İstanbul Şehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Harmancı, P.** (2015). Dünya'daki ve Türkiye'deki İntihar Vakalarının Sosyodemografik Özellikler Açısından İncelenmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1(1), 1-15.
- Heim, C., & Nemeroff, C. B.** (2001). The role of childhood trauma in the neurobiology of mood and anxiety disorders: preclinical and clinical studies. *Biological Psychiatry*, 49(12), 1023-1039.
- Heller, L. J., Skinner, C. S., Tomiyama, A. J., Epel, E. S., Hall, P. A., Allan, J., ... Denollet, J.** (2013). Trait Anxiety. *Encyclopedia of Behavioral Medicine*, 1989-1989.

- Helvacı Çelik, F, Hocaoglu, Ç.** (2018). Çocukluk Çağı Travmaları: Bir Gözden Geçirme. *Sakarya Tıp Dergisi*, 8(4) , 695-711.
- Herman, J. L.** (1992). *Travma ve İyileşme*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Hirschfeld, R. M. A., Klerman, G. L., Gouch, H. G., Barrett, J., Korchin, S. J., & Chodoff, P.** (1977). A Measure of Interpersonal Dependency. *Journal of Personality Assessment*, 41(6), 610-618.
- Hovens, J. G. F. M., Wiersma, J. E., Giltay, E. J., Van Oppen, P., Spinhoven, P., Penninx, B. W. J. H., & Zitman, F. G.** (2009). Childhood life events and childhood trauma in adult patients with depressive, anxiety and comorbid disorders vs. controls. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 122(1), 66-74.
- Huberty, T. J.** (2012). *Anxiety and Depression in Children and Adolescents; Assessment, Intervention, and Prevention*. New York, NY: Springer.
- Huh, H. J., Kim, K. H., Lee, H. K., & Chae, J. H.** (2017). The relationship between childhood trauma and the severity of adulthood depression and anxiety symptoms in a clinical sample: The mediating role of cognitive emotion regulation strategies. *Journal of Affective Disorders*, 213, 44-50.
- Iancu, I., Bodner, E., & Ben-Zion, I. Z.** (2015). Self esteem, dependency, self-efficacy and self-criticism in social anxiety disorder. *Comprehensive Psychiatry*, 58, 165-171.
- Igra V., & Irwin C.E.** (1996). *Theories of Adolescent Risk-Taking Behavior*. DiClemente R.J., Hansen W.B., Ponton L.E. (Eds), Handbook of Adolescent Health Risk Behavior (pp. 35-48). Boston, MA: Springer.
- Samuolis, J., & McGeorge, L.** (2020). Co-occurring health risk behaviors and their association with self-rated health among female college students. *American Journal of Health Education*, 51(4), 257-264.

- Jessor, R.** (1987). Problem-behavior theory, psychosocial development, and adolescent problem drinking. *British Journal of Addiction*, 82(4), 331-342.
- Jessor, R.** (1991). Risk behavior in adolescence: A psychosocial frame work for understanding and action. *Journal of Adolescent Health*, 12(8), 597-605.
- Jessor, R.** (1992). Risk behavior in adolescence: A psychosocial frame work for understanding and action. *Develop mental review*, 12(4), 374-390.
- Kane T. A., Staiger P. K., & Ricciardelli L. A.** (2000). Male domestic violence: attitudes, aggression, and interpersonal dependency. *Journal of Interpersonal Violence*, 15(1), 16-29.
- Kane, F. A., & Bornstein, R. F.** (2017). Unhealthy dependency in victims and perpetrators of child maltreatment: A meta-analytic review. *Journal of Clinical Psychology*, 74(6), 867-882.
- Kaner, S.** (1991). Antisosyal davranış eğilimi envanterinin (adee) geliştirilme çalışmaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 24(1), 187-194.
- Kaplan, B. & Aksel, E. Ş.** (2013). Ergenlerde Bağlanma ve Saldırganlık Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Nesne Psikoloji Dergisi*, 1(1), 20-50.
- Kaplow, J. B., Curran, P. J., Angold, A., & Costello, E. J.** (2001). The Prospective Relation Between Dimensions of Anxiety and the Initiation of Adolescent Alcohol Use. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 30(3), 316-326.
- Karadağ, M.** (2020). Okulu bırakan ergenlerde depresyon ve anksiyete düzeylerinin değerlendirilmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 23(3), 274-279.

- Karakuş, F. T.** (2006). *Ergenlerde algılanan duygusal istismar ile sosyal beceri arasındaki ilişki*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi), Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kaplan, Y., & Ak, T.** (2018). Ergenlerde Psikolojik Belirtiler ve Problem Davranışlarda Anne-Baba Tutumlarının Rolü. *Türkiye Bütüncül Psikoterapi Dergisi*, 1(2) , 154-171.
- Kascakova, N., Furstova, J., Hasto, J., Madarasova Geckova, A., & Tavel, P.** (2020). The Unholy Trinity: Childhood Trauma, Adulthood Anxiety, and Long-Term Pain. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(2), 414-428.
- Kaya, F. Y., & Kışlak, Ş. T.** (2010). *Çocukluk döneminde yaşanan istismarın kişilerarası ilişki tarzları üzerindeki etkisi: Erken dönem uyum bozucu şemaların aracı rolü* (Yayınlanmamış doktora tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kelley, A., Goldston, D. B., Brunstetter, R., Daniel, S., Ievers, C., & Reboussin, D. M.** (1996). First-Time Suicide Attempters, Repeat Attempters, and Previous Attempters on an Adolescent Inpatient Psychiatry Unit. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 35(5), 631-639.
- Kempe, C. H., Silverman, F. N., Steele, B. F., Droegemueller, W., & Silver, H. K.** (1962). The battered-child syndrome. *Jama*, 181(1), 17-24.
- Kisely, S., Abajobir, A. A., Mills, R., Strathearn, L., Clavarino, A., & Najman, J. M.** (2018). Child maltreatment and mental health problems in adulthood: birth cohort study. *The British Journal of Psychiatry*, 213(6), 698-703.
- Köklü, A.** (2019). *Ergenlerde Ahlaki Uzaklaşma İle Riskli Davranışlar ve Empati Yeteneği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Larson, S., Chapman, S., Spetz, J., & Brindis, C. D.** (2017). Chronic Childhood Trauma, Mental Health, Academic Achievement, and School-Based Health Center Mental Health Services. *Journal of School Health*, 87(9), 675-686.
- Lavery, B., Siegel, A. W., Cousins, J. H., & Rubovits, D. S.** (1993). Adolescent risk-taking: An analysis of problem behaviors in problem children. *Journal of Experimental child psychology*, 55(2), 277-294.
- Layne, C. M., Greeson, J. K. P., Ostrowski, S. A., Kim, S., Reading, S., Vivrette, R. L., Briggs, E. C., Fairbank, J. A., & Pynoos, R. S.** (2014). Cumulative trauma exposure and high risk behavior in adolescence: Findings from the National Child Traumatic Stress Network Core Data Set. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 6(1), 40-49.
- Leonard, J.** (2011). Using Bronfenbrenner's Ecological Theory to Understand Community Partnerships. *Urban Education*, 46(5), 987-1010.
- Loas, G., & Defélice, E.** (2012). Absolute and relative short-term stability of interpersonal dependency in suicide attempters. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 200(10), 904-907.
- Luo, Y., Gu, R., Huang, Y., Li, X., Li, X., & Xie, X.** (2012). *The impact of Trait Anxiety to Cognitive Function in ERP Studies*. Morales, A. S. (Ed.), Psychology of Emotions, Motivations and Actions: Trait Anxiety, (pp. 1-53). New York, NY: Nova Science Publishers.
- MacMillan, H. L., Fleming, J. E., Streiner, D. L., Lin, E., Boyle, M. H., Jamieson, E., Duku, E. K., Walsh, C. A., Wong, M. Y., & Beardslee, W. R.** (2001). Childhood abuse and lifetime psychopathology in a community sample. *American Journal of Psychiatry*, 158(11), 1878-1883.
- Maner, J. K., & Schmidt, N. B.** (2006). The Role of Risk Avoidance in Anxiety. *Behavior Therapy*, 37(2), 181-189.

- McClintock, A. S., & Anderson, T. (2013).** The Application of Mindfulness for Interpersonal Dependency: Effects of a Brief Intervention. *Mindfulness*, 6(2), 243-252.
- McClintock, A. S., & Anderson, T. (2013).** The Application of mindfulness for interpersonal dependency: Effects of a brief intervention. *Mindfulness*, 6(2), 243-252
- Melekoğlu, M., Diken, İ., Çelik, S., & Tomris, G. (2014).** Antisosyal Davranışları Önlemeye Yönelik Başarıya İlk Adım Erken Eğitim Programının Etkililiği ile İlgili Yapılan Bilimsel Çalışmaların İncelenmesi. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 6(1), 55-79.
- Mete B., Söyler V., & Pehlivan, E. (2020).** Adölesanlarda Sigara İçme ve Madde Kullanma Prevalansı. *Bağımlılık Dergisi*.21(1): 64-71.
- Moore, S., & Gullone, E. (1996).** Predicting adolescent risk behavior using a personalized cost-benefit analysis. *Journal Of Youth And Adolescence*, 25(3), 343-359.
- Morrison, J. (2016).** *DSM-5'i Kolaylaştıran Klinisyenler İçin Tanı Rehberi* (Çev. Ed M. Şahin). Ankara: Nobel Tıp Yayınları. (Orjinal yayın tarihi, 2014).
- Nolan, L. J., & Jenkins, S. M. (2019).** Food Addiction Is Associated with Irrational Beliefs via Trait Anxiety and Emotional Eating. *Nutrients*, 11(8), 1711.
- Noll, J. G., Trickett, P. K., & Putnam, F. W. (2003).** A prospective investigation of the impact of childhood sexual abuse on the development of sexuality. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 71(3), 575-586.
- Ohring, R., Apter, A., Ratzoni, G., Weizman, R., Tyano, S., & Plutchik, R. (1996).** State and Trait Anxiety in Adolescent Suicide Attempters. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 35(2), 154-157.

- Overholser, J. C.** (1992). Interpersonal dependency and social loss. *Personality and Individual Differences*, 13(1), 17-23.
- Öner, E.** (2009). Belirli Alanlara Özgü Risk Tutumları Ölçeğinin Türk Üniversite Öğrencilerine Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. (Yayınlanmamış yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Örsel, S., Karadağ, H., Kahiloğulları, A. K., & Aktaş, E. A.** (2011). Psikiyatri hastalarında çocukluk çağı travmalarının sıklığı ve psikopatoloji ile ilişkisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12(2), 130-136.
- Özcan, B., Şenkaya, S., Özdin, Y., & Dinç, A.** (2018). Türkiye'deki intihar vakalarının çeşitli kriterlere göre istatistiksel olarak incelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18(40), 11-34.
- Özer, A., Gençtanırım, D., & Ergene, T.** (2011). Türk lise öğrencilerinde okul terkinin yordanması: Aracı ve etkileşim değişkenleri ile bir model testi. *Education in science: the bulletin of the Association for Science Education*, 36(161), 302-317.
- Özgentürk, İ.** (2014). Çocuk istismarı ve ihmal. *Journal of Human Sciences*, 11(2), 265-278.
- Öztop D. B., & Özcan Ö. Ö.** (2010). Cinsel istismar vakalarının sosyodemografik ve klinik özelliklerinin değerlendirilmesi. *Yeni Symposium*, 48, 270-276.
- Özusta, H. S.** (1995). Çocuklar için Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 10(34), 32-44.
- Paris, J.** (1997). Childhood trauma as an etiological factor in the personality disorders. *Journal of Personality Disorders*, 11(1), 34-49.

- Patterson, G. R., DeBaryshe, B. D., & Ramsey, E.** (1989). A developmental perspective on antisocial behavior. *American Psychological Association*, 44(2), 329-335.
- Peng, J., Xiao, W., Yang, Y., Wu, S., & Miao, D.** (2013). The Impact of Trait Anxiety on Self-frameand Decision Making. *Journal of Behavioral Decision Making*, 27(1), 11-19.
- Pincus, A. L., & Gurtman, M. B.** (1995). The three faces of interpersonal dependency: Structural analyses of self-report dependency measures. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69(4), 744-758.
- Polier, G. G., Herpertz-Dahlmann, B., Matthias, K., Konrad, K., & Vloet, T. D.** (2010). Associations between trait anxiety and psychopathological characteristics of children at high risk for severe antisocial development. *ADHD Attention Deficitand Hyperactivity Disorders*, 2(4), 185-193.
- Porche, M. V., Fortuna, L. R., Lin, J., & Alegria, M.** (2011). Childhood trauma and psychiatric disorders as correlates of school dropout in a national sample of young adults. *Child Development*, 82(3), 982-998.
- Pritchard, M. E., & Yalch, K. L.** (2009). Relationships among loneliness, interpersonal dependency, and disordered eating in young adults. *Personality and Individual Differences*, 46(3), 341-346.
- Reiss, S.** (1997). Trait anxiety: It's not what you think it is. *Journal of Anxiety Disorders*, 11(2), 201-214.
- Robinson, O. J., Vytal, K., Cornwell, B. R., & Grillon, C.** (2013). The impact of anxiety upon cognition: perspectives from human threat of shock studies. *Frontiers in Human Neuroscience*, 7, 1-21.
- Saçarçelik, G., Türkcan, A., Güveli, H., & Yeşilbaş, D.** (2013). Bir Ergen ve Genç Erişkin İkinci Basamak Psikiyatri Polikliniğine Başvuran Hastalarda

Kasıtlı Kendine Zarar Verme Davranışı ile Çocukluk Çağı Travma Yaşantılarının Yaygınlığı ve Arasındaki İlişkinin Araştırılması, *Nöropsikiyatri Arşivi*, 50(3), 222.

Sağlam, A. S. (2019). *Öğretmen adaylarının kişilerarası bağımlılık eğilimi ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Sakin Ozen, N., Ercan, I., Irgil, E., & Sigirli, D. (2009). Anxiety Prevalence and Affecting Factors Among University Students. *Asia Pacific Journal of Public Health*, 22(1), 127-133.

Sarason, I. G., Mankowski, E. S., Peterson, A. V., & Dinh, K. T. (1992). Adolescents Reasons for Smoking. *Journal of School Health*, 62(5), 185-190.

Schäfer, I., & Fisher, H. L. (2011). Childhood trauma and psychosis-what is the evidence?. *Dialogues in Clinical Neuroscience*, 13(3), 360.

Schneider, K. L., Appelhans, B. M., Whited, M. C., Oleski, J., & Pagoto, S. L. (2010). Trait anxiety, but not trait anger, predisposes obese individuals to emotional eating. *Appetite*, 55(3), 701-706.

Schunk D. H. (1989) *Social Cognitive Theory and Self-Regulated Learning*. Zimmerman B.J., & Schunk D.H. (Eds), *Self-Regulated Learning and Academic Achievement*, Springer Series in Cognitive Development, (pp. 83-110). New York, NY: Springer.

Shahar, A. (2009). Self-reported driving behaviors as a function of trait anxiety. *Accident Analysis & Prevention*, 41(2), 241-245.

Silbereisen, R. K., Walper, S., & Albrecht, H. T. (1990). Family income loss and economic hardship: antecedents of adolescents' problem behavior. *New directions for child development*, 46, 27-47.

- Siyez, D. M., & Aysan, F.** (2007). Ergenlerde görülen problem davranışların psiko-sosyal risk faktörleri ve koruyucu faktörler açısından yordanması. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(1), 145-171.
- Škařupová, K., & Blinka, L.** (2016). Interpersonal dependency and online gaming addiction. *Journal of Behavioral Addictions*, 5(1), 108-114.
- Smith, C., & Thornberry, T. P.** (1995). The relationship between childhood maltreatment and adolescent involvement in delinquency. *Criminology*, 33(4), 451-481.
- Spielberger, C. D.** (1983). *State-Trait Anxiety Inventory For Adults*, Palo Alto, CA: MindGarden.
- Spielberger, C. D.** (1966). *Theory and research on anxiety. Anxiety and behavior*. New York, NY: Academic Press.
- Spielberger, C. D.** (2010). *State-Trait anxiety inventory*. Weiner, I. B., & Craighead, W. E. (Eds), *The Corsini encyclopedia of psychology*, (pp. 1-1). New York, NY: Wiley&Sons.
- Steinberg, L.** (2007). Risk Taking in Adolescence. *Current Directions in Psychological Science*, 16(2), 55–59.
- Stoltenborgh, M., Bakermans-Kranenburg, M. J., & Van Ijzendoorn, M. H.** (2013). The neglect of child neglect: a meta-analytic review of the prevalence of neglect. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 48(3), 345-355.
- Şahin, M.** (2014). *Lise öğrencilerinde görülen riskli sağlık davranışları (İzmir ili Çiğli ilçesi örneği) (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi)*. Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şahin, P. N. H., & Batgün, P. A. D.** (2009). Lise ve Üniversite Öğrencilerinde İntihar Riskini Belirlemeye Yönelik Bir Modelin Sınanması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(1). 28-36.

- Şar, V., Öztürk, P. E., & İkikardeş, E.** (2012). Çocukluk çağı ruhsal travma ölçeğinin Türkçe uyarlamasının geçerlilik ve güvenilirliği. *Türkiye Klinikleri Tıp Bilimleri Dergisi*, 32(4), 1054-1063.
- Şimşek, H.** (2011). Lise öğrencilerinde okulu bırakma eğilimi ve nedenleri. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 27-47.
- T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu.** *Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Raporu* (2010). Erişim adresi: <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/cocuk-istismari-raporu-tr.pdf>
- Takemura, Y., Akanuma, M., Kikuchi, S., & Inaba, Y.** (1999). Cross-Sectional Study on the Relationship between Smoking or Smoking Cessation and Trait Anxiety. *Preventive Medicine*, 29(6), 496-500.
- Taner, Y., & Gökler, B.** (2004). Çocuk istismarı ve ihmali: Psikiyatrik yönleri. *Acta Medica*, 35(2), 82-86.
- Taş, A., Selvitopu, A., Bora, V., & Demirkaya, Y.** (2013). Meslek lisesi öğrencilerinin okul terk nedenleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1551-1566.
- Taşkın, P., Erdemli, Ö., & Demir, T. G.** (2019). Çocuğun İhmal ve İstismardan Korunmasında Okulun Rolüne İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 52, 65-95.
- Terr L. C.** (1995) *Childhood Traumas*. Everly G. S., Lating J. M. (Eds) Psychotraumatology. The Springer Series on Stress and Coping, (pp. 301-320). Boston, MA: Springer.
- Topbaş, M.** (2004). İnsanlığın büyük bir ayıbı: Çocuk istismarı. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 3(4), 76-80.

- Turan, A. & Traş, Z.** (2016). *Çocuk ihmal ve istismarı*. N. Sargın, S. Avşaroğlu & A. Ünal (Ed.), Eğitimden Psikolojik Yansımalar, (s.37-58). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Türkiye İstatistik Kurumu, Bilgi Dağıtım Grup Başkanlığı,** (2019). *Ölüm İstatistikleri, 2018*. Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Olum-Istatistikleri-2018-30701>.
- Uçan, A., & Kıran-Esen B.** (2015). Ergenlerin öznel iyi oluşlarının toplumsal konum ile ilgili risk alma değişkenine göre incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 288-299.
- Uludağlı, N. P., & Sayıl, M.** (2009). Orta ve ileri ergenlik döneminde risk alma davranışı: Ebeveyn ve akranların rolü. *Türk Psikoloji Yazıları*, 12(23), 14-24.
- Ulusoy, M., Ö, Demir, N. Ö., & Baran, A. G.** (2005). Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ve ergen problemleri: Ankara ili örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(3), 367-386.
- Ulusoy, Y., & Durmuş, E.** (2011). Kişilerarası Bağımlılık Eğiliminin Beş Faktör Kişilik Özellikleri Açısından İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(2) , 1-21.
- Ulusoy, Y., & Durmuş, E.** (2013). The prototype of interpersonal dependency in Turkish culture. *International Journal of Psychology and Counselling*, 5(6), 114-121.
- UNICEF.** (2016). *Çocuklara Kötü Muamelenin Önlenmesi: Bu Konuda Harekete Geçilmesine Ve Kanıt Toplanmasına Yönelik Bir Kılavuz*. Erişim adresi:http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/43499/9241594365_tur.pdf?sequence=21&isAllowed=y.
- Ünal, F.** (2008). Ailede Çocuk İstismarı ve İhmali. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1, 9-18.

- Van den Bergh, B. R. H., Van Calster, B., PinnaPuissant, S., & Van Huffel, S.** (2008). Self-reported symptoms of depressed mood, trait anxiety and aggressive behavior in post-pubertal adolescents: Associations with diurnal cortisol profiles. *Hormones and Behavior*, 54(2), 253-257.
- Vrasti, R., Enasescu, N., Poelinca, C., & Apostol, V.** (1988). Interpersonal dependency, self-esteem and depression in primary alcoholism. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 78(4), 448-450.
- Wang, S., Roche, M. J., Pincus, A. L., Conroy, D. E., Rebar, A. L., & Ram, N.** (2014). Interpersonal dependency and emotion in everyday life. *Journal of Research in Personality*, 53,5-12.
- Wiatrowski, M. D., Griswold, D. B., & Roberts, M. K.** (1981). Social Control Theory and Delinquency. *American Sociological Review*, 46(5),525-541.
- Wiggert, N., Wilhelm, F. H., Nakajima, M., & al' Absi, M.** (2016). Chronic Smoking, Trait Anxiety, and the Physiological Response to Stress. *Substance Use & Misuse*, 51(12), 1619-1628.
- World Health Organization.** (2000). *Preventing suicide: A resource for primary health careworkers*. Mental and Behavioural Disorders, (pp. 1-17). Geneva: WHO.
- World Health Organization.** (2006). *Preventing child maltreatment: a guide to taking action and generating evidence*. Geneva: WHO.
- Yağcı, İ., Perinçek, G., Kıvrak, Y.** (2019). Sigara bırakma polikliniğine başvuran kişilerde d tipi kişilik, dürtüsellik, çocukluk çağı travmaları, anksiyete ve depresyon düzeyleri. *Ankara Medical Journal*, 19(3) , 582-590.
- Yates, J. F., & Stone, E. R.** (1992). *The risk construct*. J. F. Yates (Ed.), Risk-Taking Behavior, (pp. 1–26). New York, NY: Wiley

- Yıldız, Y., Kaçar, M., Albayrak, E., Çalaboğlu, T., Çakmak, S., & Bayraktar, T.** (2017). Çocuk ihmali ve istismarı hakkında ilköğretim öğretmenlerinin bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi. *Van Tıp Dergisi*, 24(4), 303-309.
- Yılmaz, A.** (2009). Çocuk istismarı ve ihmali: Risk faktörleri ve çocukların psiko-sosyal gelişimi üzerindeki etkileri. *Civil academy Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 63-79.
- Yorğun, A.** (2014). *Lise öğrencilerinde okul terki riskinin incelenmesi* (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yüner, B., & Özdemir, M.** (2017). Metaforik Okul Algısı ile Okulu Terk Eğilimi Arasındaki İlişkinin Öğrenci Görüşlerine Göre İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(3), 1041-1060.
- Zengin, H.** (2015). *Ergenlerin risk alma davranışları ile nargilenin sağlığa etkilerine yönelik algılarının incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Sakarya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Zhang, J., & Gao, Q.** (2012). Validation of the Trait Anxiety Scale for State-Trait Anxiety Inventory in Suicide Victims and Living Controls of Chinese Rural Youths. *Archives of Suicide Research*, 16(1), 85-94.

EKLER

		RDÖ Antisosyal Davranış	RDÖ Alkol Kullanımı	RDÖ Sigara Kullanımı	RDÖ Beslenme Alışkanlıkları	RDÖ İntihar Eğilimi	RDÖ Okul Terki
Tüm Örneklem		Duygusal Güven (+) Otonomi (+) ÇÇTÖ Toplam (+)	ÇÇTÖ Toplam (+)	Duygusal Güven (+) Otonomi (+) Sosyal Özgüven E. (+)	Duygusal Güven (+)	SKÖ toplam (+) Sosyal Özgüven E. (+) Otonomi (+) ÇÇTÖ Toplam (+)	ÇÇTÖ Toplam (+) Duygusal Güven (+) Sosyal Özgüven E. (+)
Cinsiyet	Kadın	ÇÇTÖ Toplam(+) Duygusal Güven(+) Sosyal Özgüven E.(-)	ÇÇTÖ Toplam (+)	Duygusal Güven (+) Otonomi (+) Sosyal Özgüven E. (+)	Duygusal Güven (+)	SKÖ Toplam (+) ÇÇTÖ Toplam (+) Duygusal Güven (+)	ÇÇTÖ Toplam (+) Duygusal Güven (+)
	Erkek	SKÖ Toplam(+) Otonomi(+)	ÇÇTÖ Toplam (+) Sosyal Özgüven E. (+)	Duygusal Güven (+) Otonomi (+) Sosyal Özgüven E. (+)	Duygusal Güven (+)	SKÖ toplam (+) Otonomi (+)	ÇÇTÖ Toplam (+) Duygusal Güven (+) Otonomi (+)
Sınıf	1.sınıf	SKÖ Toplam (+) Duygusal Güven (+) Otonomi (+)	ÇÇTÖ Toplam(+)	Duygusal Güven (+) Otonomi (+) Sosyal Özgüven E. (+)	Duygusal Güven(+) Otonomi(+)	SKÖ Toplam(+) Sosyal Özgüven E.(+)	ÇÇTÖ Toplam (+) Duygusal Güven (+)
	2.sınıf	ÇÇTÖ Toplam (+)	ÇÇTÖ Toplam(+)	Duygusal Güven(+) Otonomi (+)	Duygusal Güven(+)	SKÖ Toplam(+) ÇÇTÖ Toplam(+) Otonomi(+)	ÇÇTÖ Toplam (+)
	3.sınıf	Otonomi (+)	--	Duygusal Güven(+) Otonomi(+) Sosyal Özgüven E. (+)	Sosyal Özgüven E.(+)	SKÖ Toplam(+)	Sosyal Özgüven E. (+)
	4.sınıf	SKÖ Toplam(+)	ÇÇTÖ Toplam(+)	Duygusal Güven(+) Otonomi(+) Sosyal Özgüven E. (+)	--	SKÖ Toplam(+)	ÇÇTÖ Toplam (+) Duygusal Güven(+)



		RDÖ Antisosyal Davranış	RDÖ Alkol Kullanımı	RDÖ Sigara Kullanımı	RDÖ Beslenme Alışkanlıkları	RDÖ İntihar Eğilimi	RDÖ Okul Terki
SED	Düşük	Duygusal Güven(+) Sosyal Özgüven E.(+)	ÇÇTÖ Toplam (+)	Duygusal Güven (+) ÇÇTÖ Toplam (+) Otonomi (+)	Duygusal Güven (+)	SKÖ Toplam (+)	ÇÇTÖ Toplam (+) Duygusal Güven (+)
	Orta	Duygusal Güven(+) Otonomi(+) ÇÇTÖ Toplam (+)	ÇÇTÖ Toplam (+)	Duygusal Güven (+) Otonomi (+)	Duygusal Güven (+)	SKÖ toplam (+)	ÇÇTÖ Toplam (+) Sosyal Özgüven E. (+)
	Yüksek	ÇÇTÖ Toplam (+)	ÇÇTÖ Toplam (+)	-	-	SKÖ toplam (+)	-
Bakım veren Kişi	Anne-Baba	Duygusal Güven (+) ÇÇTÖ Toplam (+) Otonomi (+)	ÇÇTÖ Toplam(+)	Duygusal Güven (+) Otonomi (+) Sosyal Özgüven E. (+)	Sosyal Özgüven E.(+)	SKÖ Toplam Otonomi (+) ÇÇTÖ Toplam(+)	Sosyal Özgüven E. (+) SKÖ Toplam(+)
	Anneanne-Babaanne	-	-	Duygusal Güven(+) Sosyal Özgüven E. (+)	-	SKÖ Toplam(+)	-
	Bakıcı ve diğer	-	--	-	-	SKÖ Toplam(+) Sosyal Özgüven E.(+)	SKÖ Toplam(+)



		RDÖ Antisosyal Davranış	RDÖ Alkol Kullanımı	RDÖ Sigara Kullanımı	RDÖ Beslenme Alışkanlıkları	RDÖ İntihar Eğilimi	RDÖ Okul Terki
Anne Eğitim Durumu	İlkokul	ÇÇTÖ Toplam(+) Duygusal Güven(+)	ÇÇTÖ Toplam (+)	Duygusal Güven (+) Otonomi (+) SKÖ Toplam (+)	Duygusal Güven (+)	SKÖ Toplam (+) Otonomi (+)	ÇÇTÖ Toplam (+) Duygusal Güven (+)
	Ortaokul	Otonomi(+)	ÇÇTÖ Toplam (+)	Duygusal Güven (+) Otonomi (+)	-	SKÖ toplam (+)	ÇÇTÖ Toplam (+) Sosyal Özgüven E. (+)
	Lise ve üzeri	SKÖ Toplam (+)	-	Duygusal Güven (+) Otonomi (+)	-	SKÖ Toplam(+) Sosyal Özgüven E. (+)	ÇÇTÖ Toplam (+) Duygusal Güven (+)
Baba Eğitim Durumu	İlkokul	SKÖ Toplam (+) Otonomi (+)	Otonomi(+)	Duygusal Güven(+) Sosyal Özgüven E.(+) Otonomi (+)	Duygusal Güven(+)	SKÖ Toplam Otonomi(+)	ÇÇTÖ Toplam (+) Sosyal Özgüven E.(+)
	Ortaokul	Duygusal Güven ÇÇTÖ Toplam (+)	Duygusal Güven(+)	Duygusal Güven(+) Sosyal Özgüven E.(+) Otonomi(+)	Otonomi(+)	SKÖ Toplam(+) ÇÇTÖ Toplam(+) Duygusal Güven(+)	ÇÇTÖ Toplam (+)
	Lise ve üzeri	Otonomi (+) Duygusal Güven (+)	--	Duygusal Güven(+) Sosyal Özgüven E.(+) Otonomi (+)	Duygusal Güven(+)	SKÖ Toplam(+)	ÇÇTÖ Toplam (+) Duygusal Güven (+) Otonomi (+)